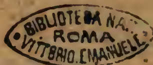

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
15 G
3

IOANNIS RAVISII TEXTORIS,

EPISTOLAE.

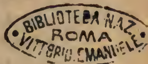

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIVM,
1544.

SEB. GRYPHIVS BONAE SPEI ADVLESCENTVLIS SAL.

TAM propensa semper fuit nostra in prouehendis uestris studijs uoluntas, ut ne tenuissima quidem, quæ conatibus uestris profutura intelligerem, ab officio meo duxerim aliena. Proinde cum hasce Rauisij Textoris Epistolas, quas non indiligens ille instituendæ pubis artifex, uelut prima quædam conscribendarum literarum progymnasmata, domesticis suis priuatim creditur dictasse, uobis non infrugiferas fore considerem: nihil ab instituto meo alienum facturus uidebar, si paulisper in re tam utili uestra causa repuerascerem, libellum'que hunc à mendis, quæ nõ paucæ inter excudẽdum irrepserant, repurgatum, typisq; nostris quàm accuratissimè excusum emitterem in lucem. Sunt quidem hæc, fateor, exigua, & in speciem minuta: cæterùm rudibus tyrunculis ad maiora properantibus adeo utilia, & penè dixerim necessaria, ut nihilo facilius fuerit, sine his minimis ad grauiora conscendere, quàm infantulum, qui ab uberibus nutricis nunquam pependerit, in uirum adolescere. Valete.

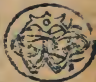
IO. RAVISII TEXTORIS NIVERNENSIS

EPISTOLA I.

ABVI iampridem in uotis, mutuis te uerbis conuenire, & paucis admodùm, quæ in rem tuam sunt, amicorum precibus hortari. Cœnabamus pridie huius diei domi meæ, ego & aliquot parentũ tuorum, qui te à paruulo semper sibi demeruerũt. Inter cœnandum quum uarijs de rebus unà loqueremur, accesśit insperatus nescio quis nuntius, tuus (ut dicebat) familiaris. Protinus (ut liberorũ curiosi sunt parentes) mater tua percunctari cœpit: quomodo esset filio suo, quàm prosperè ualeret, quantumq; in literis profecisset. Respondit ille, bene quibem tibi esse, teq; parentum monitis ubique semper acquieuisse, præter quàm quòd literarum studia non amauisses. Quod ubi accepit pauperrima illa muliercula, miserũ me, quantum indoluit. Verba mea apud te fidem non caperent, si eiusdem de tua hac negligentia querimonias tibi aperirem. Indoluit siquidem uehemẽtius, quàm ut credi ualeat. Te oro si hactenus dementaueris, nunc resipiscás, & ad literas animum conuertas. Si enim tuæ semper negligentiæ Epimenidis (quod aiunt) somnum indormires: esses ei causa mortis, quæ tibi fuit uitæ. Vale.

EPISTOLA II.

AMicorum tuorum permulti satis ægrè tulerũt, quòd quotidianis penè conuicijs tui te honoris iampridem

monuerint: neque tamen aßiduis eorũ clamoribus locum reliqueris. Volebant, *& ita ſperabant futurũ, opera tua, quæ iandiu cum blattis ac tineis rixantur, in lucem emitti: cùm ut ex ea editione aliquid tibi laudis accederet: tum etiam, ut inde fructũ caperẽt ſtudioſi adoleſcentes. Quam quæſo iacturam faceres, ſi noſtris omniũ uotis reſponderes?* Exiſtimas'ne *parentibus eſſe permoleſtum, repulſam abs te pati, à quo omnia ſibi promittebant?* Non *ſum adeò imprudẽs rerum, ut non facilè uideam, nihil non maturum & concoctum curioſis hominum iudicijs committi oportere. Quinetiam ſummorum quoq; ſcriptorum opera & labores, criticis lectorum unguibus & lituris plerũq; uapulant.* Nihilominus *quum multos annos, tu (hoc eſt homo doctißimus) uigilias tuas ad unguẽ elimaueris: ſecurè (mea quidem ſententia) potes parĕre, quod iam pridem parturis.* Ego *enim te extra omnem liturarum & obeliſcorum aleam eſſe dijudico: neq; iacturam ullam inde futuram uideo, præterquam quòd docilem tibi iuuenem demereberis, & amicorum precibus ſatisfacies: quibus ſi non parcas, quandiu certè uiues, tandiu malè audies.* Vale.

EPISTOLA III.

P*Vdet me noſtri huius ſeculi: quo iã ea inoleuit cõſuetudo, ut ſi quis, uel proletarius, uel ſemidoctus opus aliquod rudi (quod aiunt)* Minerua *compegerit, magis quàm fabrefecerit: dignum ſtatim exiſtimemus quod nihil non uellicãtibus hominum iudicijs committatur: quod'que lecturiant omnes, & empturiãt. Quaſi uerò nõ eſſet nobis compertũ, nil eſſe uſqueadeò elimatum, quod non interdum lectorum unguibus & graphijs expungatur ſeuerißimis. Quorſum uerò hæc, roget aliquis?* Hortabaris *me paucis abhinc diebus, ut ego friuolas quaſdã nugas à me tumultuario,*

tuario, & interrupto plerunq; studio, congestas, curarem imprimẽdas: quinetiã me stultitiæ arguere uidebaris, quòd tandiu hoc ipsum facere supersedissem. Næ tu ipse multum deliras, qui Horatij non perpendis consilium monentis, ne præcipitetur editio, nonumq; prematur in annũ. An uerò non uides plerosq; primæ in dicẽdo celebritatis uiros, deletiles Cẽsorum spongias pertulisse? Si ergo has mei laboris primitias euentilarẽ, quid inde futurum diceres: quum nihildũ cõmendatione dignũ scripserim, nihil quod marcẽtẽ lectoris stomachũ nõ magis ad somnum prouocet, quàm ad amplius legẽdum euerberet? Quicquid habeo, parentibus refero acceptũ: magis tamẽ nitar honori meo cõsulere, quàm incautis eorum iudicijs temerè assentiri. Vale. Nonum in annũ editio premenda.

EPISTOLA IIII.

QVum præterpropter uoluptates eò tui te parentes miserunt, quò solent, qui bonas amant disciplinas: da operam, quæso, ut eam, quam de te ceperunt omnes, non fallas opinionem. Dicebam nouißimis, quas ad te dedi, literis, quantum matri tuæ doluisset, quòd accepisset, te parum adhuc, aut nihil omnino in bonis literis promouisse. Esses malignæ conditionis, si amicorum (qui tibi honesta & profutura consulunt) precibus nihil condonares. Tuum est nobis obedire, ut nostrum te hortari. Aliquid'ne tibi suademus, quod factu non sit utile? Nos, si nescis, tuæ non nostræ utilitatis satagimus. Negligentiam tuam & inertiam susq; deq; ferremus, nisi eã sciremus tibi futuram detrimento. Fac ergo quod monemus, & prosperè tecum agetur. Si enim feceris, omnia ex animi sententia abundè tibi suppeditabimus. Vale.

EPISTOLA V.

QVum certò uideas ad nullius rei summã, nisi præce-

dentibus initijs, perueniri posse:miror maximè, quòd minores disciplinas (sine quibus tamen non est maioribus locus) adeò spreueris: ut earum studio tibi omnino interdixeris. An quia procul ab ostentatione positæ sunt, inutiles propterea, & infrugiferæ tibi uidentur? Vsu uenit, ut qui minoribus primum elementis exerceri uel recusant, uel erubescunt: in his quæ subliniora sunt, infirmum ingenij sui captum præbeant, & experiantur. Neque enim credibile est, firmum fore ædificium, quod inualidis ruinosisq; nititur fundamentis: aut eos magno oneri non succubituros, qui permodico fatiscunt. Si saperes, altiora non molireris: sed potius imitareris auiculas, quæ nidis suis nunquam egrediuntur implumes: neq; prius aëri corpuscula cōmittunt, quàm facto primum periculo, sese idoneas ad uolatum didicerint. Vale.

EPISTOLA VI.

EMergunt quotidie nouæ mihi anxietates, quæ animum meum suprà, quàm cuiquam credibile sit, uariè distorquent. Sed nihil est quod dolorem meum magis adaugeat, quàm quū turpissimæ tuæ uitæ uenit in mentē. Effluxit iam triennium, ex quo sumptu nō modico tui te parētes in scholis nutrierūt, tibiq; omnia ex animi tui sentētia abūdè suppeditarūt. Fuere tamen receptæ fidei homines pleriq;, qui paucis adhinc diebus mihi narrarunt, te parū adhuc, aut nihil omnino, in bonis literis promouisse: ita ut tertio quoq; uocabulo barbarismum committas. Egeris ut uoles: uiue tuis legibus: ego te missum faciā: sciueris tamen, rebus tuis pessime consultum iri, nisi uitam in melius commutaueris.

DISTICHON.

Tot fortunati sine morbo sint tibi menses,
Tempore quot uerno parturit hybla fauos.

EPIST

EPISTOLA VII.

NIhili facis, ut audio, amicorum consilia: qui tuæ tamẽ student utilitati. Neq; laboro, neque grauatè fero, quòd uerba mea susq; deq; habeas. Doleo tamen, quòd his non pareas, qui tibi nocere, non minus, quàm prodesse ualeant. Peßimè, ut uideo, rebus tuis cõsuletur, si solitæ semper demẽtiæ institeris: neq; apud amicos culpam deprecabere, nisi eis acquiescas, quibus & animam debes. Vale, & me serio, non ioco, loqui existimes. Nã nisi feceris quod moneo, periclitaberis parum tibi frugis accidere. Iterum uale.

DISTICHON.

Non prius incurras duri contagia morbi,
Quàm sese immiti copulet agna lupo.

EPISTOLA VIII.

SI existimarẽ literas meas aliquid ad stomachum tuum facturas, tibiq; fore plausibiles: ego te non minus scribendo satiarem, quàm tuis ipse clamoribus ad hoc agendũ me iampridem compulisti. Culpã enim deprecari, aut noxæ me eximere non possem, si repulsam à me patereris: cui te hactenus totum deuouisti, quémque tuis semper opibus iuuisti, & consilijs. Sed quum uideam eorum nomen periclitari maximè, qui suas ineptias uiris saltem eruditis, tuiq; similibus, non tam legendas, quàm ridendas exponunt, & euentilant: ego infirmitatis meæ deterritus conscientia, nugas meas tanti uiri iudicio non ausim exponere. Nã si scriberem, risum (certò scio) mouerẽt tibi mei barbarismi, & te ab amore mei fortasse diuerterent. Quare nostræ uellem deprecationi ueniam non deroges. Vale decus literarum.

DISTICHON.

Sint tibi tot nummi, tot opes, auriq; talenta,
Poma quot Alcinoi nobilis hortus alit.

EPISTOLA IX.

EX quo tempore ad bonam frugem te recepisti, cauistiq; ab eorum commercio, quos more pecudum, Veneri, & uoluptatibus non pudet indulgere: tantam ubiq; locorum famam tui nominis concitasti, ut iam uicatim, cōpitatimq; te prædicēt omnes, ac Deū penè faciant. Quod si eo, quo cœpisti, pede perrexeris: certò scio, tantam amicis futuram inde lætitiam, ut ne digitum quidem transuersum à nominis tui commendatione recessuri sint. Pater tuus (nihil comminiscar) tantam ex ea re cepit uoluptatem, ut iam se totū tibi deuouisse, relictisq; omnibus alijs, quos habet, liberis, in tuam unius iurasse utilitatem uideatur. Quare prudenter, mea quidem sententia, feceris, si à scopo uirtutis non declines. Vale, & recte monentem sequere.

EPISTOLA X.

CRedebas, ut opinor, te tuis uerbis fore mihi formidolosum, quum nuper irascereris, euomeresq; quicquid in buccam ueniret. Non sum is, qui fulgura ex uitro reformidē: cuiq; terrori sint futiles & importunæ, qualibus tunc temporis strepebas, comminationes. Conuicia tua nullo me detrimento afficiunt. Si tamen solita semper loquacitate stomachum mihi moueris, faciam te tuæ stultitiæ pœnitere: secus enim illatæ tibi iniuriæ culpam præstarem: quum tamē rebus tuis perinde ac meis, hactenus semper consuluerim. Vale.

EPISTOLA XI.

NEscio quàm odiosa mihi semper fuerit superba & impudetis hominum arrogantia, eorum maximè, qui, quum ex humili & peregrina conditione ad perpinguem conscenderunt, adeò protinus insolescunt, primæq; paupertatis obliuiscuntur, ut neminem præ se ducant hominem.

minem. Cuiusmodi morbo, quoniam tota laboras ceruice: periclitari mihi libuit, possem nec'ne, aliquo uelut hellebo ro, contagiosam hanc cerebri tui expurgare dementiam. Qui utinam presius paulò generis tui uilitatem examina res, ac reminisceris, quoties pater tuus ostiatim, domesticatimq; stipē emendicauit. Tu pridie quàm huc uenisses, ne obolum quidem habebas, unde restim emeres. Nudus eras, tanquam ex matre. Si benignior tecum fortuna luserit, & utranq; (quod dicitur) mammā dederit lactandam, debes propterea tantùm tibi arrogare, tuoq; indulgere supercilio, ut iam pauonis flabellū, & exuuium leonis præ te feras? Si diuitias illas tuæ uirtuti magis, quàm fortuito casui adscribis, tota erras uia: nā si fortuna ex hominum meritis opes dispensaret, & largiretur: multi certè emendicarent, & inedia consumerentur, qui bonorum habēt myrmecias: multi cōtrà (in quos nouercatur eadem fortuna) opulescerent, & drachmæ grandine operirentur. Quare nosce teipsum, & tuorum natalium, qui ortu Nili sunt obscuriores, reminiscere. Vale.

EPISTOLA XII.

NOn desisto literis ferè quotidianis aures tuas onerare, teq; hortari, ut uerbis antiquarijs & inusitatis tibi interdicas. Nihilo minus tamen quotiescunq; scribis, tota tua oratio obsoletis adeò scatet uocabulis, ut conjectare plerunq; me oporteat, quid sibi uelint tua uerba. Nescio an inusitatū eiusmodi sermonem, gratum cuiquam existimes: scieris tamen tantum mihi displicere, quantum literatis placet Cicero. Pluris multò facerem protritas & proculcatas dictiones, quàm priscas illas: quæ nec tibi frugem afferunt, nec eruditis uoluptatē. Proinde (si me ames) Phauorinum sequere, consulētem, ut uerbis utamur præ-

sentibus, & moribus priscis uiuamus. Vale.

EPISTOLA XIII.

NVper mihi quidam retulerunt, cò te impudentiæ conscendisse: ut iam non erubescas, cum ganeonibus, perditißimisq; patrimoniorum decoctoribus conuersari: qui omnia prandiorum gurgitibus absumunt, & abligu-riunt. Quod ubi primùm accepi, non potui à lacrymis temperare: adeò me tuæ calamitatis miseruit. Quid autem de patre tuo loquar? uix certè fidem impetrarem, si uerbis uellem consequi, quantum se distorqueat, & excruciet. Miror, quòd te non pudeat tuæ immanitatis: qui decrepitum illum morti & capulo uicinum, & iam in Proserpinæ (quod dicitur) peculio annumeratum, sic affligas: qui ab amore tui, nunquam ne latum quidem unguem recessisse uisus est. Egeris ut uoles, nunquam tamen satyras & uirulenta linguarum uerbera declinabis, tantisper ad bonam frugem te receperis. Vale.

EPISTOLA XIIII.

QVi miseriam sibi fabricant, & asciam cruribus suis illidunt, si forte fortuna in discrimen aliquod impegerint: non est quòd cuiquam irascantur, aut in alios quàm seipsos, acerbitatis suæ uirus euomant. Tu, ubi satis Veneri & gulæ indulsisti, uirtutesq; omneis reclamantibus nequicquam amicis, à te relegasti: cò tandem miseriæ redactus es, ut quorsum te uertas, aut quem implores, nescias. Quis quæso in culpa? Non'ne certatim omnes hoc ipsum prædiximus tibi futurum? Verba nostra contemptui tibi fuerunt & ludibrio. Nunc si tua unius causa infortunium feras, patienter patere. Vale.

EPISTOLA XV.

INcredibilis me tenet admiratio, quòd crescentibus annis,

nis, nihilo plus ſapias, quàm quum in puerilibus balbutires cunabulis. Nemo eſt adeò delirus animi, quem ſuæ tandem ſtultitiæ non pœniteat. Te uerò nec piget nec pudet, rebus tuis etiam peſſum euntibus, cunctisq; naſo te suſpendentibus, & poſtica eludentibus ſanna, quòd nuces nondum reliqueris. Dic quæſo, quonam modo apud parentes ſuper uita ratiocinabere, niſi his ignorantiæ tenebris emergas? Fuerat nobis in ſumma uotorum, bene ſemper de te mereri, teq; nullo non honoris genere proſequi. Videretur'ne tibi uacantis operæ, ſi his obedires, qui tuæ ſatagunt utilitatis? Hactenus quanta maxima potui beneuolentia, te monui. Verùm niſi blandis huiuſcemodi uerbis animus tuus remolleſcat, præceps in conuicia mutabo: tuisq;(quod dici ſolet) te pingam coloribus. Vale.

EPISTOLA XVI.

NEſcio quid in patrem deliqueris: tamen nudiuſquartus quum epiſtolam tuam me præſente legeret, uiſus eſt mihi frontem caperare. Eſt enim credibile, aut barbariſmum aliquem reperiſſe, aut aliquod aliud ignorantiæ tuæ feciſſe periculum. Da operam quæſo, ut eum in amore tui contineas, eiusq; indignationẽ exarmes. Quod erit tibi factu facile, ſi quid in bonis literis te profeciſſe uiderit. Hæc ego iampridem tacitè & in aurem tibi dixeram, iterum dico, ne poſthac excuſationis ueniam fore tibi confidas. Obſeruare debes quantum hactenus te dilexerit, quũ nihil unquam tibi deeſſe permiſerit. Niſi feceris quod moneo, peßimè rebus tuis uideo conſultum iri: nam præter ludibrium, quo afficeris, amici tui omnes te deſerent: quod ſi fiat, quomodo uiues, nullo manum porrigente? Vale.

EPISTOLA XVII.

EO foras, quando rediturus, neſcio: quàm citißimè

tamen potero, redibo. Commendo tibi rem domesticam. Suffragiū meum demereberis, si me absente sine tumultu omnia & citra pulueris iactum sese habeant: ita uiuas, ut nihil in te nota dignum percipiant liberi mei. Habēt enim nasum, & hæc propius obseruant, quæ deteriora sunt. Si cui flagitio succumbas, reminiscerentur, nec te poterunt reuereri, quem crimini obnoxium cognouerunt. Quòd si inculpatam tuā uitam perceperint, nō solùm mandatis tuis assurgent, sed & aspectum reformidabunt. Vale.

EPISTOLA XVIII.

PVerum habeo eleganti forma, & ingenio facili: quē quoniam magnam spem futuræ uirtutis pollicetur, studio literarum deuouere constitui, & tuæ primùm committere disciplinæ. Si quid sub te profecerit, faciam ut tui te laboris non pœniteat. Si quid fortasse tibi offerat, nolo ut assem quidē aut eo plus, in muneribus ab illo suscipias. Laboribus tuis cumulatè, & largo fœnore satisfaciam: si modò eum talem reddas, qui aliquando sua doctrina amicos omnes ab iniuria mortalitatis asserat, & obliuionis. Quod faciet, si tantum docendi illius desiderium te teneat, quanto discendi ille trahitur. Vale.

EPISTOLA XIX.

NEscio quo pacto alienæ semper calamitatis teneat me commiseratio: quotiescunq; tamē amici mei quid detrimenti capiunt, aut fortunæ flagellis uapulant & confodiuntur: eorum iactura non minus animū meum euerberat, quàm si ipse naufragium facerem, aut meis quoq; rebus pessimè uiderem consultum. Propterea quum uideam famam tuam in dies periclitari: me oportet (ut dolori satisfaciam, & animus meus conquiescat) rebus tuis manū dare. Omnes magnopere tristamur, quòd perditissimis

quibus

quibusdam & libidinis compertæ nebulonibus adhæreas, qui neq; Deum timent, neq; homines reuerentur. Qui si corruptus suis moribus aliquantò diutius te inebriauerint, iam nullam tui liberandi spem relinques, actum erit de tuo nomine. Sin eorum uinculis properè te eximas, adhuc morbo tuo mederi poterimus. Et quamuis primi tui mores patri stomachum mouerint, tamen uelit, nolit, ab eo ueniam extorquebimus, modò mōrari prima longa desinas, & meam expectationem non destituas. Per me non stabit, quominus in parentum amorem redeas. Dij faciant, ut nostra hæc exhortatio aliquem tuæ menti relinquat aculeum. Vale, & uerborum meorum reminiscere.

Morari sylla- ba prima pro- ducta desipere, insanire, deli- rare.

EPISTOLA XX.

AMo te plus quàm capiat humanæ mentis coniectura, Corneli suauißime: neq; est mihi frequentius uotum, quàm ut tuæ semper uoluntati respondeat fortuna, & omnia ex animi sententia consequare: & si scirem, opera mea tibi esse opus, accommodarem me tuis rebus, uel usq; ad aras. Quum tamen uenit in mentem capularis illius & decrepiti parentis tui, quem non sine nota & postica multorum sanna turpißimè reliquisti: nequeo mihi tēperare, quominus ingratitudini tuæ irascar, uel (ut uerius dicam) impietati. Quid enim inhumanius debeat dici, quàm si trementē senio, & morbis affectum parentē filius grauatim uideat, nedum non adiuuet? quū ratione carentibus brutis, modicisq; animantibus hoc ipsum sit odiosum? Ciconiæ genitricum senectam inuicē educant. Glires genitores suos fessos senecta alūt insigni pietate. Quid autē hæc testimonia exēplis præpono domesticis, ac uernaculis? Canes ipsi alumnos sua morte tutantur sæpenumero: à quibus tamen nihil præter uilißimā stipē, (utpote modica panis, idq; or-

deacei, fragmenta) suscipiunt. Neq; *moueris, tuam ipsius naturam uideri brutis deteriorem? Quis hoc non execretur? Quis tēperet inuectiuis?* Pater tuus *aßiduè languet. Nulla non hora laborat morbo, & capris ipsis (quod aiunt) est febriculosior: neq; tamen morienti dextram porrigis.* Dij *immortales, ut iā exulat probitas: ut pessum iere boni mores, quū iā natos nihil parentū misereat! Dic bona fide, si nunc epulari lautè, si abunde rerum omnium tibi suppetit, idipsum cui acceptum referri conuenit, nisi patri, cui uitam ipsam debes etiamnum?* Meditaris'ne *impudentißime, quid de te uicatim prædicetur, aut quanto tibi crimini uertatur: quum nitida & bene curata cute, ac probè saginato corpore incedis ampullosus, patre tuo iam senimortuo?* Mortuam *murænam fleuit* Hortensius *orator multos dies atratus.* Tu *patris morientis non misereberes? O mala tempora. O perditam ætatem.* Velim, *nolim taceam oportet.* Plura *enim dicere non permittit animi ægritudo. Superest tantum, ut resipiscas, aut non ægrè feras, si ab amore tui recessero.* Vale.

EPISTOLA XXI.

QVàm *bene decipiuntur, qui domus uestræ ruinam sperant propediem tua uirtute restauratum iri, quum tu (cuius intereſt aßiduo labore lucrum uenari, & domesticarum rerum satagere) non solùm nihil acquiras, sed & iam parta deuores, ludisq; & conuiuijs omnia absorbeas, quæ pertinaci, & improbo sudore parentes tui collegerunt.* Hæccine *est illa tui expectatio?* Sic *amicorum opinioni respondes?* Nescis *(me miserum) nescis, quàm grauem tibi tuisq; facias plagam? pigritare quandiu uoles, porrectisq; (quod aiunt) pedibus, & in utramuis aurem quiescas: timeo tamen, ne ubi diuturnum stultitiæ tuæ*

somnum

ſomnum indormiueris, ad reſipiſcendum ſerò conſurgas, & expergiſcare. Demum, ſi caſu aliquo infortunium feras, & nouercam tibi Nemeſin experiare, quis cachinnis temperabit? quis te naſo non ſuſpendet? Quis de te otioſa garrulitate non fabulabitur? Scio uerba mea nullum menti tuæ aculeum relictura, ne tamen cauſeris tuæ te utilitatis nunquam monitum fuiſſe: neu iacturam tuam cuiquam improperes, & impingas, docere uolui, per me non ſtetiſſe, quo minus bene & prudenter uixeris. Vale, & deſertam omni ornatu ac uerborum lautitia epiſtolam boni conſulas.

EPISTOLA XXII.

Mirum non debet uideri, ſi noſtræ ætatis liberi ab omni morum honeſtate receſſerint, & uelut impudentes, ac inuerecundi ganeones unicuiq; iam uirtuti dixerint extremum uale. Neq; enim fieri poteſt, quin quam à nobis infantuli, & ab ipſis quidem ſemper aſtris corruptelam, & improbitatem imbiberunt, adulti quoq; tenaciſsimè retineāt. Nos autore Fabio (quum adhuc repunt) infantiam delicijs ſoluimus: gaudemus, ſi quid turpe, & impudicum dixerint: uerba ne abiectiſsimis quidem porcarijs, aut mulionibus permittēda, riſu & oſculo excipimus: aut etiam (quod turpius eſt multò) alijs dicenda in aurem ſuſurramus. Quid, huic innutriti cōtagio, ubi adoleuerint, flagitij non experientur? qui priuſquàm hiſcere, aut rectè proloqui poßint, turpiſsimis, & impurgabilibus maculis iam ſe totos, & aurium tenus immerſerunt: uoluptatumq; delicias concitauerunt, priuſquàm, quid eſſet uoluptas, agnoſcerent. Demum, quam illis mercedem rependent, à quibus licenter adeò, & molliter ſunt enutriti? Eos, ut ſuæ turpitudinis autores arguent, & inſimulabunt,

nedum

nedum eis non assurgent. Prudenter quocirca fecerit, cui aliena iactura melioris consilij suggeret argumentum.

EPISTOLA XXIII.

Indulgentia.

QVoniam ego multis audientibus nuper docui, quantum pueris detrimentum afferat mollis illa educatio, quam Indulgentiam dicimus: efflagitasti, ut aliquanto uberius tibi aperirem, quibusnam institutis & moribus liberos tuos formare debeas. Quod (quamuis ægrè feram studia mea quibuscunq; negotijs interpellari) facere tamen non recusabo: ne nihil omnino amicitiæ nostræ uidear condonasse. In primis, quod ad mores spectat, caue ne corruptis iuuenibus adhæreant, qui pernoctant in alea, dies integros compotant, & lasciuiunt. Nam si huiusmodi maculas ab infantia contraherent, nihil esset de futura probitate sperandum. Compara tibi præceptorem sanctissimum, cuius sanctitas teneriores ab iniuria tueatur: prouectiores à licentia deterreat grauitas. Neq; enim, si me audis, eorum doctrinæ magis, quàm moribus consulas: absit enim, studijs magis, quàm uirtuti scholas prodesse. Secus enim bene uiuendi ratio potius esset eligenda, quàm uel optimè dicendi. Laboribus paulatim sunt assuefaciendi: non tamen pondere, cui superesse nequeant, opprimendi. Si delinquant, si mendacij conuincantur, si iugum detrectent, si uel tantillum quidem remurmurent aut nugirentur, acerrimè uapulent: neq; prius parcatur flagellis, aut animaduersioni temperetur, quàm & arrogantia cognoscatur emollita, & tranquilliores oleo, aut pepone molliores facti sint. Quòd si uerborum lenocinijs iram præceptorũ uelint exarmare, adulabilis eorum sermo omnino dandus est uentis. Ante omnia, cauendum puto maximè, ne eorum delictis conniueant, neu consultò dißimulentur errata, ubi palàm

Comparandus præceptor morum sanctimonia insignis.

palàm sceleris comperti fuerint. Si bene fecerint, laus eorum quandoq; non est supprimenda: ut eo uelut gloriolæ fumo pellecti, acrius solito uirtuti dent operam. Importuna redeuntis ad te nuntij festinatio, plura scribere non permisit.

EPISTOLA XXIIII.

SI essem ex eorum numero, qui criminatorias amicorum epistolas cum bile & stomacho excipiunt, non paterer tandiu tuis me literis obiurgari: aut enim desidiam meam culpas, aut arrogantiam criminaris, aut in uoluptates reclamas. Sed quum non ignorem, te hoc alio uersum facere, quàm ut nomini meo maculam inuras, quicquid scribis, boni consulo: tantum abest, ut aures tuis cõsilijs uelim occludere. Sit uita mea moribus non usquequaq; probatis, adhuc tamen dabitur mihi laudi, si probè monenti assurrexero. De his hactenus. Porrò si qua ex tuis illis monumentis ad incudem iam satis reuocata maturuerint, fac in lucem prodeant, & euẽtilentur: cum ut nos pleniore obsequio tibi demerearis, tum etiam ut teipsum ab omni incõmodo mortalitatis & obliuionis asseras. Vale.

EPISTOLA XXV.

NEscio certè si existimes te operæpretium facere, aut multũ haurire lucri, dum seuerè adeò, & Stoico uelut supercilio uitam meam criminaris. Ac ut intelligas, te nec hilum proficere, ego uerba tua nihili penitus duco. Nã cùm tetrici nimium censores mihi displiceãt, hi omniũ maximè, qui se erratis alienis ingerunt Aristarchos, & alijs prædicant benè uiuendum, quum ipsi turpißimè uiuant. Si audiueris, me uel minimum peccasse, exclamas protinus, & nasum non aliter suspendis, quàm si uel parricidij, uel stupri me compertum haberes. Quasi uerò mores tui intus Tetrici censores.

& in cute unicuiq; non essent explorati. Tu bonam ætatis tuæ partem contriuisti ludo, uniuersum ferè patrimonium latrunculis & alea prodegisti: nihilominus tamen, simulata, & quadam uulpina sanctitate alienis illatras delictis. Dices, non mea interesse, quid agas, obseruare. Certè non uideo, cur pluris tua referat, mores meos obiurgare, quàm me sceleribus tuis irasci. Propterea uel alienam uitam culpare desinas: aut ipse ducas inculpatam. Secus tuæ censuræ nec unius aßis æstimabuntur. Vale.

EPISTOLA XXVI.

Fieri nequit, ut mïssum te faciam, nisi prius culpandi tui argumentum mihi auferas. Si dixeris te culpa carere, ac nihil commeruisse, dicto citius, & sub manū mendacij te conuincam. Nuper quum unà cœnaremus, suaseram tibi, ut relictis quibusdam nugis, Græcas amplectereris literas: quòd ab his fluxerint Latinæ, & ad imponendum bonis studijs Colophonem plurimum conducant: et adeò quidem, ut sine his perfectus dici debeat nemo. Fidem dederas, facturum te quod dixeram. Neq; omnino quidem stetisti promißis: nam primis elementis dedisti biduum: uerùm mutata pòst paulò sententia, aliò negotij animum conuertisti: sola (ut credibile est) leuitate ductus & inconstantia, quæ te Proteo mutabiliorem arguit facilè. Si dicas, terrori tibi fuisse eius rei difficultatem: Non diffitebor, amaras esse studiorum radices: uerùm hoc molestiæ dulcißimorum inde fructuū comes pensat utilitas. Propterea si quid loci apud te habēt nostræ exhortationes, eò reuertere, unde imprudēter desiluisti, neq; primo labore terrearis: nam quas in portu credis tenebras, tibi posteà sole clarius elucescent. Si annum integrum sub hoc iugo durare nō graueris, nullius postea desiderabis operam, Solus poteris

Studiorum radices amaræ, fructus uerò dulces.

sine

sine cortice natare. Vale.

EPISTOLA XXVII.

VBi pater tuus sumptu domesticæ charybdis rem omnem usq; ad assem & puluisculum prodegit, ne ostiatim liberos stipem oporteret emēdicare, coactus est omneis mechanicis artibus collegare, præter te unum, quem meo unius beneficio academijs deuouit, ea expectatione, ut proficeres, & uestræ omnium consuleres paupertati. Cæcutis plurimum, si non uideas, tecum melius quàm cum cæteris actũ esse. Fratrũ tuorũ, alius est alutarius, alius lapicida, alius institor, alius figulus, alius phrygio, alius fullo, alius pegasarius. Omnes quotquot sunt, in paupertate nocturno, diurnoq; labore, dimicãt. Nulli omniũ melius, quàm tibi consultum, modò fortunam sequaris ducem, & occasionem nunc capillatam effugere, & caluam fieri non permittas. Si uis euadere in uirum magnæ & reconditæ literaturæ, prius oportet, ut ab ipso statim principio te totum labori deuoueas. Ante omnia solida iacias fundamenta, ne corruat quicquid superextruxeris. Nullam de te mihi frugem polliceor, si remissus primũ uidereris, & in ipso (quod aiunt) portu, impingeres. Quum te studiorum tenebit satietas, non offendet me aliquantula sudoris remissio: parcè tamen hæc tibi indulgeas: nam, qui diu nimis ab instituto opere desuescunt & feriantur, otij consuetudinē plerunq; induunt. Constitui de te mereri quàm optimè, nec sententiam mutabo, aut calculum reducam, modò spem meã non fefelleris. Dura patere: futurum est enim, ut te laboris tui non pœniteat, quum satis olei consumpseris.

EPISTOLA XXVIII.

VVlgò dicitur, eos nõ facilè emergere, quorum uirtus paupertate caligat. Quod adeò uerum est, ut paucis Non facilè emergũt, quorũ uirtutibus

obstat Res angusta domi.

admodum pauperibus liceat opulescere: nisi uel utranq; fortunæ mammam suxerint, aut prodigiosum aliquid sua comminiscantur industria. Cui infortunio supremum illud accedit malum, quòd ubique ferè gentium miseris illudant felices, & scarabeos contemnant aquilæ. Neq; tamē propterea melior tibi cōditio desperāda est: nam quāuis hoc seculo sufficiens uirtuti merces non exoluatur, neq; tamen usqueadeò exulauerunt literæ, quin quandoque principibus placeant, & familiarescant literati, pinguioremq́; fortunam sibijpsi faciant. Quòd si nihil melius tuis unquam uotis accesserit, adhuc futurum est, ut te studiorum tuorum non pœniteat, hoc saltē lucrifeceris, quòd scientia, & multarum rerum cognitione à brutis differes.

EPISTOLA XXIX.

Nunquam ferè ad me scribis, quin opinionē meam roges, quid de stylo tuo mihi uideatur. Sed sanè quid respondeam nihildum certum habeo: quòd certum, & sui similem scribendi modum non habeas. Nunc enim impēdiò te delectat Laconismus, nunc uaria uerborum supellectile orationem locupletas. Nihil tamen (ut uerè dicam) adhuc reperi, quod abhorreat à castimonia linguæ Romanæ: neque est ullus, qui sermonis tui puritatem non deosculare-tur, nisi quibusdam molestum & graue esset auditu, quòd pleraq; triduo tibi fingas elaborata, in quibus tamen temporis multum & operæ collocasti. Hac ostentatione si careres, nihil daretur tibi probro: at dum ingenij gratiā studes demereri: otiosam lectorum in te garrulitatem excitas suscitasq́;: & facis, ut immodicis nugis obstrepāt arrogantiæ tuæ. Quare uide, ne dum tibi places, multis displiceas.

EPISTOLA XXX.

Hactenus aures tuas uerbis onerare non destiti, ut & torpere

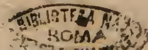
torpere desineres, & tandem aliquãdo ad uirtutes expergiscereris. Quod te facturũ deicraueras, si uetus tibi condonaretur culpa. Condonata est, & puerilem stultitiam omnes conniuente oculo dissimulauimus: neq; tamen experimur, te factum aliquantò meliorem. Si tui sceleris te non pudeat, periculum est, ne ea mali suboriatur consuetudo, cui, quum uelis, mederi nequeas. Interrupi interim negotia mea, ut honori tuo consulerem: nec me quidem pigebit hoc fecisse, modò resipiscas tandem, ac dementire desinas. Sin pergas semper facere, ut cœpisti, finem faciam exhortationibus. Liberum tibi relinquetur, utram sequaris uiam, uoluptatis'ne, an uirtutis. Demum si casu aliquo infortunium feras, aliorum esto iudicium, quis fuerit in culpa. Vale.

Consuetudini malę mederi difficile.

EPISTOLA XXXI.

QVum ea ferè sit omnium natura, ut suarum potius rerum, quàm alienarum satagant: adeò tamen utilitas tua semper mihi fuit curæ, ut uix effluxerit momentum, quo me ceperit tui obliuio. Quare non ægrè feras, aut ab amore tui me recessisse arbitreris, si interim uitijs tuis irascar. Reclamaui fateor, quòd illiteratis quibusdam fabulis tempus contereres. Sed hoc ipsum feci, ut aliud studium complecteteris, unde plus frugis aliquanto referres. Et si non putarem tibi probatum iri, quæ dico, sanè missum te facerem. Hoc unum tibi persuadeas, Me tui semper studiosum fuisse, & qui ardentius amet, esse neminem: sed quum uideo famam tuam apud uerbosas hominum linguas periclitari, tacere nequeo, neq; si uellem, permitteret tuæ laudis desiderium: quo, disperéam, si quid unquam ardentius cupiuerim. Vale.

EPISTOLA XXXII.

Quatuor abhinc annos frequentibus literis te salutauimus: neq; tamen certiores sumus facti rerũ tuarum. Quid sit in causa coniectare non possumus. Credibile non est, tantis te negotijs districtum fuisse, ut tanto tempore nullum omnino scribendi otium potueris tibi suffurari. Aut ergo nostri te cepit obliuio, aut negligentiæ culpa non cares. Quàm pridem enim te monuimus, ut non solùm scriberes, sed ad nos ipse reuerteretis, & matrẽ capulo uicinam reuiseres. Si uenires, amici omnes, quos longa tui fatigat expectatio, animi curas discuterent, incolumitati tuæ gratularentur, obuijs te manibus exciperent, & longa salutarent præfatione. Meditare, quanto spectandi tui desiderio ardeant omnes. Nulla non hora de te loquimur, & uitam nobis acerbam putamus, quòd tãdiu consuetudinis tuæ fructu careamus. Propterea, si nos amas, fac nobis aliquãtulam uidendi tui copiam. Vale.

EPISTOLA XXXIII.

Gymnosophistarũ consuetudo laudabilis. Amasis regis Aegypti probãda sanctio.

Laudabilis mihi uidetur Gymnosophistarum consuetudo, apud quos pueris, qui nihil quotidianæ frugis afferunt, cibus denegatur. Nec minus probanda est Amasis regis Aegypti sanctio, qui edicto iußit, ut singuli quotannis apud cuiusque præfecturæ præsidem ratiocinarentur, unde uiuerent: eisq; mors inferretur, qui non facerent. Quod utinam nostro quoq; seculo obseruaretur. Non tot paßim nequam, & nihili reperirentur nebulones, quot ubiq; ferè gentium reperiuntur: quibus nullum est aliud negotium, quàm ut prona, & obedientia uentri pecora, toto die crapulari, aut alienæ insidiari uitæ. Quorum perditos mores quotiescunq; memoria repeto, uidere uideor desolatam, & multis madentem lacrymis Iustitiam, quæ & principum negligentiæ irascatur, & senatum iam sepul-

tum

tum somno, aut conniuentem arguat. Et nisi obuiam ab omnibus properè eatur, resistaturq; : pullulantibus abunde flagitijs, intantum se propagabit iniquitas, ut nullus sit futurus uirtuti locus. Actum erit de bonis moribus, exulabit probitas, & improbitati ius relinquetur sedendi in Orchestra. Proinde Corneli, si me amas, (ut amas) caue, ne eorum numero adscribaris, qui naturam sui partus pœnitere faciunt, & antiquißimum illud chaos confusis adhuc elementis appetere. Da operam, ut quum parẽtes tui perrogabunt quid profeceris, dignus reperiare qui uiuas, & quem ament. Hoc si feceris, neq; te pigebit fecisse, neque illos bene de te meruisse. Vale.

EPISTOLA XXXIIII.

NAtura ferè comparatum est, ut quò quisq; maiore doctrina, hòc & superbiat magis, & supercilium seuerius contrahat. Nec sanè mirum. Nam & uolucribus quò plures sunt plumæ, hòc sublimius in auras efferuntur. Et pauones hòc sese mirãtur magis, quò latius flabellum proferunt. Sed est hominum genus, qui quum sint elementarij, & bonas literas ne à limine quidem salutarint, se tamen omnium primos (si dijs placet) haberi uolunt. Feruntq; ægrè, quòd non æstimẽtur pluris, & quòd quaquauersum transierint, transeuntibus non assurgatur: Cuiusmodi erat nescio quis magistellus & grãmatista, qui audiente nuper idiotarũ & uetularũ turba, multis fabulis strepebat immodicè, ut importunis illis cõmentationibus populo esset admirationi, & magnam doctrinæ opinionem sibi mereretur. Huc ergo quum eius uidendi causa certatim omnes conuolarent, cœpi protinus percontari, quid illud esset: Eodem omnes ore responderunt, alterum, & mundo redditum Ciceronem. Tũc ego cum reliquis acceßi, ut

percōtarer, uerum esset, ne c'ne, quod de nebulone sibi persuaserat uulgus. Sed, dij boni, quàm nihil inueni quum accessi proximè. Vix orationem proferebat, in qua non tot essent barbarismi, quot dictiones. Quum ego nugis illis aliquandiu fatigatus pertæduissem, temperare mihi non potui, quin eum sua sede disturbarē: quod quum fecissem, parum abfuit, quin delusa nugis plebecula in me saxis irrueret: tot iam ille fumos uendiderat turbæ, tot ueneficijs uniuersum excācauerat theatrum. Quod quotiescunq; memoria repeto, non possum nostro seculo non irasci, cui non sit aliud in doctorum literis discrimen.

EPISTOLA XXXV.

PLerunque mihi doluit, quòd conueniendi tui nulla sese offerret opportunitas. Eram enim nescio quæ tibi dicturus, in rem tuam magnopere spectantia. Paucis abhinc diebus, pater audiuit te uoluptatibus irretitū usqueadeò, & illaqueatū, ut iam uirtutes omnes aspernatus fueris, ac æstimaueris nihili. Vale.

EPISTOLA XXXVI.

EST genus hominum, quorum utilitati dum consulitur, se præbere grauantur dociles, ita ut uideantur habere minus cerebri, quàm cimex sanguinis. Nihil tibi blandiar, nec oleum (quod dicitur) in auriculam tibi instillabo: sed mihi uideris unus, qui nec scelera sua uellicari, nec uiscera sibi tangi uolunt. Nouissimè quum me consuleres, ad quem uitæ scopum arcum intenderes, uetueram tibi, ne insectareris aulicos istos palpones, qui pellace uulpe benigniores, & in ostio tantum formosi, aureos montes pollicentur, & à tertio usq; iugere manus porrigunt, his tamen sæpenumero fucum faciunt, à quibus amplissima susceperunt munera. Nescio qua diluendi tui sceleris

fiducia consilium meum nauci feceris: hoc ipsum tamen est tibi maximo malo futurum. Nescis quàm austerum sit inculpatè uiuere, ubi probitas & uirtus exulant? In aula qui Arabicè olent, & in cute sunt purpurati, intus ulceribus & lepra scatent. Postremò uideturne à uirtute alienum, in multam noctem pergræcari, in alea pernoctare, ære alieno obrui, nihil non inhonestum audire? Et ne multa, nihil est non probrosum. Oportet in primis ab alterius iussu pendêre. Religiosè, & ad anxietatem usq; obseruandum est, non tantùm quid uerbis iubeat dominus, aut imperet: sed quid nutu significet, aut digito crepet. Aliena uiuendum quadra. Bullatis nugis aures sunt præbendæ: unicuiq; uirtuti mittendum repudium. Nihil dicendum est, quod aures tyranni grauet. Si caleat, æstuandum est, si frigeat, tremendum: & plerunq; quum diuturnam seruitutem seruiueris, si in ipsius iram impingas, ob rem nihili, ob floccos, ob uitiosam nucem te relegabit, perinde ac uilißimum Canopi uernam: nec primorum laborum stipendium extorquere poteris. Iam pridem te huius rei moueram: tamen uerba mea nihili fecisti. Si tui infortunij fueris autor, æquanimiter feras. Aequum est enim, ut faber quas fecit compedes, ipse gestet. Vale.

EPISTOLA XXXVII.

Moris est mihi ubicunq; locorum uixerim, eorum semper reminisci, quorum beneficio bonæ literæ iniuria temporum prius sepultæ, reuiuiscunt paulatim, & repullulant. Nec sanè mirum, nam mea quidem sententia non minoris, (minoris autem, imò uerò longe pluris) æstimandi sunt, qui linguam Latinam à morte uindicant, & pristinæ restituunt dignitati, quàm qui ciuitatibus amplißimis iugum seruitutis excutiunt, reddita libertate. Sed

Quanti æstimādi qui linguam Latinam pro-

priæ restituunt dignitati.

est hominum genus, qui quum rudere magis quàm loqui nouerint, probis eruditorū uotis & conatibus renitantur: timentq; ne optimæ se propagent disciplinæ. In quos si reclamet aliquis, Deus bone, quibus uerborum tonitribus fulminabunt, quot plaustra conuicijs onusta reuoment? Non tantùm non assurgent autoribus renascentis eloquentiæ, sed facta uelut coniuratione in eos certatim confertimq; dimicabunt, neq; prius concutere parietes theatrorum, uerbis'ue obtundere desistent, quàm sui similes ad latrandum inlaudabiles illos linguæ Latinæ candidatos, & rediuiuos eloquentiæ Camillos excitauerint. Diceres esse Gotthorū, Vuandalorumq; reliquias, quæ in Romanam Rempublicā arma parare, resarcire copias, suisq; barbarismis togatum sermonem corrumpere uelint. Quare autē uelint non uideo, nisi quòd fortè uerentur, ut ne qui suis nugis idiotas prius eluserunt, & agrestibus imposuerunt ingenijs, redeunte Mineruæ principatu ridiculi fiant, & ipsis etiam contemptibiles, quibus prius fuerant admirationi. Sed longè sua spe falluntur: Nam si suscitandæ semper eloquentiæ animum adiecerint eruditi, tantumq; operæ, quantum iam ceperunt, barbaris huiusmodi retrudendis collocauerint: non est mihi dubiū, quin pudore deterriti hoc genus Gotthi, causa sua casuri, ac arena cessuri sint, et ad extremum sese in pedes daturi. Quòd si suis ineptijs contenti uiuerent, neq; cæteros hominum eodem cuperent sordere luto, essent quidem ridendi, non tamen tanto odio habendi. Verùm (quod omnium multò turpissimum) quum nullo non uerbo solœcissent, indignanter ferunt, nō omnes eadem infantia, ijsdemq; barbarismis iuuenari & ineptire. Et (quod magis rideas) sacras literas eo esse fato arbitrantur, ut cum his stare nequeat regina rerum

Inuehitur in barbaros.

eloquen

eloquentia, quasi Hieronymus, Ambrosius, Lactantius Athanasius, et alij plus sexcenti barbarè semper sint locuti, aut eloquentiam cum theologia non ita coniunxerint, ut nescias utri duarum magis debeas. Quiescite, quiescite philosophastri, nostræ omniũ aures uestris iam delicijs callent. Magno uobis malo futurũ est, nisi à suscepto in literatas literas bello pedẽ retuleritis: nam ut numerosas Xerxis copias paucißimæ Græcorũ turmæ pepulerunt: ita & pauculæ eruditorum cẽturiæ infinitas uestræ gentis Vuandalicæ myriades nullo negotio & uictoria expugnabunt incruẽta. Ridiculum est quod publico exclamatis theatro, renasci hæreses, Antichristos surgere, fidem catholicam ruinam minari. Qui (malùm) religionis hostes reuiuiscũt? hi'ne qui ex Græcis ad uerbum docent Latina? Quieta erat fides, quis eam commouit? Vos plebeculam in re nihili concitatis, ut eruditis terrori sitis: monstra confingitis, quæ nec fuerunt hactenus, nec posthac sunt futura: neq; est quisquam, cui à satyris uestris securo esse liceat, quiq; loquacitatis uestræ retia poßit declinare, quum audiente uetularum turba sermocinamini: ceu uerò ad serendũ ocymum sitis nati, & maior quædã maledicẽdi libertas uobis, quàm cæteris mortalium sit concessa. Quòd si quisquam reluctari satagat, aut eadem tragula uos referire, tantisper illatrabitis, dum rudi uulgo persuaseritis, eum uel ceruicem matris rupisse, uel in patrios minxisse cineres. Et (quod peius odi) neminem putatis dignum, qui uestra uestigia (si dijs placet) lambat & osculetur: quasi uerò legitimi sitis naturæ filij, nos spurij tantùm: aut sit aliquid in uobis doctrinæ, quod nemo quisquam sperare audeat. Si eloquentiam creditis uiliorem, quàm cui uacari debeat: respondebo uos similes esse procis Penelop

hil depictum est, præficerentur uiri moribus non minus quàm doctrina cõspicui: qui nutricibus nihilo asperiores, ipsos primis literarum edulijs, utpote minutulis elementis imbuerent, atq; animum uirtutibus périnde ac doctrina formarent, excolerent: non ignorantes eos arduis oneribus non sufficere, quorum uires modicis etiam rebus succumberent: eos præterea maioribus disciplinis nõ esse idoneos, qui in ipso uestibulo deficerent. Cognitis demum elementis liminaribusq; literis, grammatices rudimenta studuerunt bis inculcanda, quò facilius orationem grammaticam, licet ornatu & cultu immunẽ, contexerent. Quod ubi facere tam probè sciuissent, orationibus partim solutis, partim pedestribus, leporum & uenustatis succo affatim delibutis, componendos uoluerunt: ut imitatricis instar simiæ, alienis inhærerent uestigijs: quodq; ab alijs factum inspicerent, ipsi facere, aut saltẽ æmulari à tergo, & eminus conarentur. Hoc uno motus argumento, quum pridie huius diei audissem Petroni charissime, te ad artis dialectices studia remis uelisq; aspirare, non potui ut utilitatis tuæ semper studiosus, quin id desideriũ literis conarer excutere, difficilimũ factu suspicatus, te illius succos ebibere, qui aliarum artium parentis riuulos uix bene labellis primoribus degustaueris. Nec enim te latet, caduca & fragilia architectorum fore ædificia, quorum debile fundamentum extiterit. Agedũ ergo, priusquam immaturis condescẽdas affectibus, sagaci examine perpendas, quid tibi sit utile: neq; quicquã pares extruere, priusquàm stabili fulcro illud solidaueris. Futurumq; dubio procul expecta, te à cũctis artibus lõgè exulaturũ, si hanc à te floccifactam proscripseris, proscriptam flocciféceris. Cui enim, per deos immortales, idoneus uideberis disciplinæ, si hanc (grammaticen

[margin: ...aticen di...perutile.]

matices

maticen dico) ignores? Quid ad stomachum tuum faciet riuus, cuius fons tibi odiosus fuerit? Eris Iuris Ciuilis aut Canonici peritus, qui Latinarum dictionum sensus ignoraueris? Callebis physicas rationes, qui uerborum etymologiam nescieueris? Extricabis difficiles sophismatũ mæandros, qui apertissima queq; explanare nequiueris? Scrutaberis cœlestes & altissimas Astrologiæ, aut Theologiæ causas, qui quæ infima sunt, & pedibus tuis uicina contemplari nescieueris? Degustabis arborum, herbarum, unguentorum, ac radicum succos, cui odiosa fuerit primarũ literarũ delibatio? Aliorũ morbos unguentis aut antidotis repelles, qui tuæ ignorãtiæ remediũ adhibere neglexeris? Declamabis in Senatu, aut ages in theatris, priusquam in schola loqui didiceris? Alijs'ne persuadebis, qui quæ tibi præuides utilia, suadere nequiueris? Perpẽde uelim, & in memoriam aliquantisper reuoca ex maiorũ annalibus, quàm frugifera, quã utilis, quàm iucũda sit artiũ humanitatis lectio: cuius amœnitas, lepos, suauitas Italos (à quorũ scatebris linguæ Latinæ rorẽ primũ constat emanasse) ita pellexerit, ut parum grauatè tulerint cæteras omneis disciplinas à se reijci, & eliminari: ut has obuijs ulnis amplecterentur, harũ odorẽ assiduis naribus olfacerent, saporem lingua inexplebili degustarent, uenustatem labellis arctissimè cõpactis deoscularentur. Quotusquisque enim Philosophus aut Sophistes in ipsis etiam Italiæ penetralibus comperitur? Quot illic Medicos, quot Astrologiæ peritos, Quot Iureconsultos inuenies? Nullos sanè, aut paucos. Contrà uerò, poëtarum nominibus ciuitatum compita ebulliunt. Rhetoribus ac declamatoribus uix theatra sufficiunt, grammaticos non capiunt scholæ. Historicorum uerbis passim locorum compita fulminant.

Italis gratissima artiũ humanitatis lectio.

Nouus

nedum eis non assurgent. Prudenter quocirca fecerit, cui aliena iactura melioris consilij suggeret argumentum.

EPISTOLA XXIII.

Indulgentia.

QVoniam ego multis audientibus nuper docui, quantum pueris detrimentum afferat mollis illa educatio, quam Indulgentiam dicimus: efflagitasti, ut aliquanto uberius tibi aperirem, quibusnam institutis & moribus liberos tuos formare debeas. Quod (quamuis ægrè feram studia mea quibuscunq; negotijs interpellari) facere tamen non recusabo: ne nihil omnino amicitiæ nostræ uidear condonasse. In primis, quod ad mores spectat, caue ne corruptis iuuenibus adhæreāt, qui pernoctant in alea, dies integros compotant, & lasciuiunt. Nam si huiusmodi maculas ab infantia contraherent, nihil esset de futura probitate sperandum. Compara tibi præceptorem sanctißimum, cuius sanctitas teneriores ab iniuria tueatur: prouectiores à licentia deterreat grauitas. Neq; enim, si me audis, eorum doctrinæ magis, quàm moribus consulas: absit enim, studijs magis, quàm uirtuti scholas prodesse. Secus enim bene uiuendi ratio potius esset eligenda, quàm uel optimè dicendi. Laboribus paulatim sunt assuefaciendi: non tamen pondere, cui superesse nequeant, opprimendi. Si delinquant, si mendacij conuincantur, si iugum detrectent, si uel tantillum quidem remurmurent aut muginentur, acerrimè uapulent: neq; prius parcatur flagellis, aut animaduersioni temperetur, quàm & arrogantia cognoscatur emollita, & tranquilliores oleo, aut pepone molliores facti sint. Quòd si uerborum lenocinijs iram præceptorũ uelint exarmare, adulabilis eorum sermo omnino dandus est uentis. Ante omnia, cauendum puto maximè, ne eorum delictis conniueant, neu consultò dißimulentur errata, ubi palàm

Comparandus præceptor morum sanctimonia insignis.

palàm sceleris comperti fuerint. Si bene fecerint, laus eorum quandoq; non est supprimenda: ut eo uelut gloriolæ fumo pellecti, acrius solito uirtuti dent operam. Importuna redeuntis ad te nuntij festinatio, plura scribere non permisit.

EPISTOLA XXIIII.

SI essem ex eorum numero, qui criminatorias amicorum epistolas cum bile & stomacho excipiunt, non paterer tandiu tuis me literis obiurgari: aut enim desidiam meam culpas, aut arrogantiam criminaris, aut in uoluptates reclamas. Sed quum non ignorem, te hoc aliouersum facere, quàm ut nomini meo maculam inuras, quicquid scribis, boni consulo: tantum abest, ut aures tuis cõsilijs uelim occludere. Sit uita mea moribus non usquequaq; probatis, adhuc tamen dabitur mihi laudi, si probè monenti assurrexero. De his hactenus. Porrò si qua ex tuis illis monumentis ad incudem iam satis reuocata maturuerint, fac in lucem prodeant, & euẽtilentur: cum ut nos pleniore obsequio tibi demerearis, tum etiam ut teipsum ab omni incõmodo mortalitatis & obliuionis asseras. Vale.

EPISTOLA XXV.

NEscio certè si existimes te operæpretium facere, aut multũ haurire lucri, dum seuerè adeò, & Stoico uelut supercilio uitam meam criminaris. Ac ut intelligas, te nec hilum proficere, ego uerba tua nihili penitus duco. Nã cùm tetrici nimium censores mihi displiceãt, hi omniũ maximè, qui se erratis alienis ingerunt Aristarchos, & alijs prædicant benè uiuendum, quum ipsi turpißimè uiuant. Si audiueris, me uel minimum peccasse, exclamas protinus, & nasum non aliter suspendis, quàm si uel parricidij, uel stupri me compertum haberes. Quasi uerò mores tui intus Tetrici censores.

& in cute unicuiq; non essent explorati. Tu bonam ætatis tuæ partem contriuisti ludo, uniuersum ferè patrimonium latrunculis & alea prodegisti: nihilominus tamen, simulata, & quadam uulpina sanctitate alienis illatras delictis. Dices, non mea interesse, quid agas, obseruare. Certè non uideo, cur pluris tua referat, mores meos obiurgare, quàm me sceleribus tuis irasci. Propterea uel alienam uitam culpare desinas: aut ipse ducas inculpatam. Secus tuæ censuræ nec unius aßis æstimabuntur. Vale.

EPISTOLA XXVI.

Fieri nequit, ut missum te faciam, nisi prius culpandi tui argumentum mihi auferas. Si dixeris te culpa carere, ac nihil commeruisse, dicto citius, & sub manu mendacij te conuincam. Nuper quum unà cœnaremus, suaseram tibi, ut relictis quibusdam nugis, Græcas amplectereris literas: quòd ab his fluxerint Latinæ, & ad imponendum bonis studijs Colophonem plurimum conducant: et adeò quidem, ut sine his perfectus dici debeat nemo. Fidem dederas, facturum te quod dixeram. Neq; omnino quidem stetisti promißis: nam primis elementis dedisti biduum: uerùm mutata pòst paulò sententia, aliò negotij animum conuertisti: sola (ut credibile est) leuitate ductus & inconstantia, quæ te Proteo mutabiliorem arguit facilè. Si dicas, terrori tibi fuisse eius rei difficultatem: Non diffitebor, amaras esse studiorum radices: uerùm hoc molestiæ dulcißimorum inde fructuũ comes pensat utilitas. Propterea si quid loci apud te habẽt nostræ exhortationes, eò reuertere, unde imprudẽter desiluisti, neq; primo labore terrearis: nam quas in portu credis tenebras, tibi posteà sole clarius elucescent. Si annum integrum sub hoc iugo durare nõ graueris, nullius postea desiderabis operam. Solus poteris

Studiorum radices amaræ, fructus uerò dulces.

sine cortice natare. Vale.

EPISTOLA XXVII.

VBi pater tuus sumptu domesticæ charybdis rem omnem usq; ad assem & puluisculum prodegit, ne ostiatim liberos stipem oporteret emẽdicare, coactus est omneis mechanicis artibus collegare, præter te unum, quem meo unius beneficio academijs deuouit, ea expectatione, ut proficeres, & uestræ omnium consuleres paupertati. Cæcutis plurimum, si non uideas, tecum melius quàm cum cæteris actũ esse. Fratrũ tuorũ, alius est alutarius, alius lapicida, alius institor, alius figulus, alius phrygio, alius fullo, alius pegasarius. Omnes quotquot sunt, in paupertate nocturno, diurnoq; labore, dimicãt. Nulli omniũ melius, quàm tibi consultum, modò fortunam sequaris ducem, & occasionem nunc capillatam effugere, & caluam fieri non permittas. Si uis euadere in uirum magnæ & reconditæ literaturæ, prius oportet, ut ab ipso statim principio te totum labori deuoueas. Ante omnia solida iacias fundamenta, ne corruat quicquid superextruxeris. Nullam de te mihi frugem polliceor, si remissus primũ uidereris, & in ipso (quod aiunt) portu, impingeres. Quum te studiorum tenebit satietas, non offendet me aliquantula sudoris remissio: parcè tamen hæc tibi indulgeas: nam, qui diu nimis ab instituto opere desuescunt & feriantur, otij consuetudinẽ plerunq; induunt. Constitui de te mereri quàm optimè, nec sententiam mutabo, aut calculum reducam, modò spem meã non fefelleris. Dura patere: futurum est enim, ut te laboris tui non pœniteat, quum satis olei consumpseris.

EPISTOLA XXVIII.

VVlgò dicitur, eos nõ facilè emergere, quorum uirtus paupertate caligat. Quod adeò uerum est, ut paucis Non facilè emergũt, quorũ uirtutibus

obstat Res angusta domi.

admodum pauperibus liceat opulescere: nisi uel utranq; fortunæ mammam suxerint, aut prodigiosum aliquid sua comminiscantur industria. Cui infortunio supremum illud accedit malum, quòd ubique ferè gentium miseris illudant felices, & scarabeos contemnant aquilæ. Neq; tamē propterea melior tibi cōditio desperāda est: nam quāuis hoc seculo sufficiens uirtuti merces non exoluatur, neq; tamen usqueadeò exulauerunt literæ, quin quandoque principibus placeant, & familiarescant literati, pinguioremq; fortunam sibijpsi faciant. Quòd si nihil melius tuis unquam uotis accesserit, adhuc futurum est, ut te studiorum tuorum non pœniteat, hoc saltē lucrifeceris, quòd scientia, & multarum rerum cognitione à brutis differes.

EPISTOLA XXIX.

Nunquam ferè ad me scribis, quin opinionē meam roges, quid de stylo tuo mihi uideatur. Sed sanè quid respondeam nihildum certum habeo: quòd certum, & sui similem scribendi modum non habeas. Nunc enim impēdiò te delectat Laconismus, nunc uaria uerborum supellectile orationem locupletas. Nihil tamen (ut uerè dicam) adhuc reperi, quod abhorreat à castimonia linguæ Romanæ: neque est ullus, qui sermonis tui puritatem non deoscularetur, nisi quibusdam molestum & graue esset auditu, quòd pleraq; triduo tibi fingas elaborata, in quibus tamen temporis multum & operæ collocasti. Hac ostentatione si careres, nihil daretur tibi probro: at dum ingenij gratiā studes demereri: otiosam lectorum in te garrulitatem excitas suscitasq;: & facis, ut immodicis nugis obstrepāt arrogantiæ tuæ. Quare uide, ne dum tibi places, multis displiceas.

EPISTOLA XXX.

Hactenus aures tuas uerbis onerare non destiti, ut & torpere

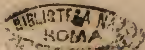
torpere desineres, & tandem aliquādo ad uirtutes expergiscereris. Quod te factur ū deierauer as, si uetus tibi condonaretur culpa. Condonata est, & pucrilem stultitiam omnes conniuente oculo dißimulauimus: neq; tamen experimur, te factum aliquantò meliorem. Si tui sceleris te non pudeat, periculum est, ne ea mali suboriatur consuetudo, cui, quum uelis, mederi nequeas. Interrupi interim negotia mea, ut honori tuo consulerem: nec me quidem pigebit hoc fecisse, modò resipiscas tandem, ac dementire desinas. Sin pergas semper facere, ut cœpisti, finem faciam exhortationibus. Liberum tibi relinquetur, utram sequaris uiam, uoluptatis'ne, an uirtutis. Demum si casu aliquo infortunium feras, aliorum esto iudicium, quis fuerit in culpa. Vale.

Consuetudini malę mederi difficile.

EPISTOLA XXXI.

Qvum ea ferè sit omnium natura, ut suarum potius rerum, quàm alienarum satagant: adeò tamen utilitas tua semper mihi fuit curæ, ut uix effluxerit momentum, quo me ceperit tui obliuio. Quare non ægrè feras, aut ab amore tui me recesßisse arbitreris, si interim uitijs tuis irascar. Reclamaui fateor, quòd illiteratis quibusdam fabulis tempus contereres. Sed hoc ipsum feci, ut aliud studium complectereris, unde plus frugis aliquanto referres. Et si non putarem tibi probatum iri, quæ dico, sanè missum te facerem. Hoc unum tibi persuadeas, Me tui semper studiosum fuisse, & qui ardentius amet, esse neminem: sed quum uideo famam tuam apud uerbosas hominum linguas periclitari, tacere nequeo, neq; si uellem, permitteret tuæ laudis desiderium: quo, dispeream, si quid unquam ardentius cupiuerim. Vale.

EPISTOLA XXXII.

QVatuor abhinc annos frequentibus literis te salutauimus: neq; tamen certiores sumus facti rerũ tuarum. Quid sit in causa coniectare non possumus. Credibile non est, tantis te negotijs districtum fuisse, ut tanto tempore nullum omnino scribendi otium potueris tibi suffurari. Aut ergo nostri te cepit obliuio, aut negligentiæ culpa non cares. Quàm pridem enim te monuimus, ut non solùm scriberes, sed ad nos ipse reuerteteris, & matrẽ capulo uicinam reuiseres. Si uenires, amici omnes, quos longa tui fatigat expectatio, animi curas discuterent, incolumitati tuæ gratularentur, obuijs te manibus exciperent, & longa salutarent præfatione. Meditare, quanto spectandi tui desiderio ardeant omnes. Nulla non hora de te loquimur, & uitam nobis acerbam putamus, quòd tãdiu consuetudinis tuæ fructu careamus. Propterea, si nos amas, fac nobis aliquãtulam uidendi tui copiam. Vale.

EPISTOLA XXXIII.

Gymnosophistarũ consuetudo laudabilis. Amasis regis Aegypti probãda sanctio.

LAudabilis mihi uidetur Gymnosophistarum consuetudo, apud quos pueris, qui nihil quotidianæ frugis afferunt, cibus denegatur. Nec minus probanda est Amasis regis Aegypti sanctio, qui edicto iussit, ut singuli quotannis apud cuiusque præfecturæ præsidem ratiocinarentur, unde uiuerent: eisq; mors inferretur, qui non facerent. Quod utinam nostro quoq; seculo obseruaretur. Non tot passim nequam, & nihili reperirentur nebulones, quot ubiq; ferè gentium reperiuntur: quibus nullum est aliud negotium, quàm ut prona, & obedientia uentri pecora, toto die crapulari, aut alienæ insidiari uitæ. Quorum perditos mores quotiescunq; memoria repeto, uidere uideor desolatam, & multis madentem lacrymis Iustitiam, quæ & principum negligentiæ irascatur, & senatum iam sepul-

tum

tum somno, aut conniuentem arguat. Et nisi obuiam ab omnibus properè eatur, resistaturq;: pullulantibus abunde flagitijs, intantum se propagabit iniquitas, ut nullus sit futurus uirtuti locus. Actum erit de bonis moribus, exulabit probitas, & improbitati ius relinquetur sedendi in Orchestra. Proinde Corneli, si me amas, (ut amas) caue, ne eorum numero adscribaris, qui naturam sui partus pœnitere faciunt, & antiquißimum illud chaos confusis adhuc elementis appetere. Da operam, ut quum parētes tui perrogabunt quid profeceris, dignus reperiare qui uiuas, & quem ament. Hoc si feceris, neq; te pigebit fecisse, neque illos bene de te meruisse. Vale.

EPISTOLA XXXIIII.

NAtura ferè comparatum est, ut quò quisq; maiore doctrina, hòc & superbiat magis, & supercilium seuerius contrahat. Nec sanè mirum. Nam & uolucribus quò plures sunt plumæ, hòc sublimius in auras efferuntur. Et pauones hòc sese mirātur magis, quò latius flabellum protulerint. Sed est hominum genus, qui quum sint elementarij, & bonas literas ne à limine quidem salutarint, se tamen omnium primos (si dijs placet) haberi uolunt. Feruntq; ægrè, quòd non æstimētur pluris, & quòd quaquauersum transierint, transeuntibus non assurgatur: Cuiusmodi erat nescio quis magistellus & grāmatista, qui audiente nuper idiotarū & uetularū turba, multis fabulis strepebat immodicè, ut importunis illis cōmentationibus populo esset admirationi, & magnam doctrinæ opinionem sibi mereretur. Huc ergo quum eius uidendi causa certatim omnes conuolarent, cœpi protinus percontari, quid illud esset: Eodem omnes ore responderunt, alterum, & mundo redditum Ciceronem. Tūc ego cum reliquis acceßi, ut

percõtarer, uerum esset, nec'ne, quod de nebulone sibi persuaserat uulgus. Sed, dij boni, quàm nihil inueni quum accessi proximè. Vix orationem proferebat, in qua non tot essent barbarismi, quot dictiones. Quum ego nugis illis aliquandiu fatigatus pertæduissem, temperare mihi non potui, quin eum sua sede disturbarẽ: quod quum fecissem, parum abfuit, quin delusa nugis plebecula in me saxis irrueret: tot iam ille fumos uendiderat turbæ, tot ueneficijs uniuersum excãtauerat theatrum. Quod quotiescunq; memoria repeto, non possum nostro seculo non irasci, cui non sit aliud in doctorum literis discrimen.

EPISTOLA XXXV.

PLerunque mihi doluit, quòd conueniendi tui nulla sese offerret opportunitas. Eram enim nescio quæ tibi dicturus, in rem tuam magnopere spectantia. Paucis abhinc diebus, pater audiuit te uoluptatibus irretitũ usqueadeò, & illaqueatũ, ut iam uirtutes omnes aspernatus fueris, ac æstimaueris nihili. Vale.

EPISTOLA XXXVI.

EST genus hominum, quorum utilitati dum consulitur, se præbere grauantur dociles, ita ut uideantur habere minus cerebri, quàm cimex sanguinis. Nihil tibi blandiar, nec oleum (quod dicitur) in auriculam tibi instillabo: sed mihi uideris unus, qui nec scelera sua uellicari, nec uiscera sibi tangi uolunt. Nouißimè quum me consuleres, ad quem uitæ scopum arcum intenderes, uetueram tibi, ne insectareris aulicos istos palpones, qui pellace uulpe benigniores, & in ostio tantum formosi, aureos montes pollicentur, & à tertio usq; iugere manus porrigunt, his tamen sæpenumero fucum faciunt, à quibus amplißima susceperunt munera. Nescio qua diluendi tui sceleris

fiducia

fiducia consilium meum nauci feceris: hoc ipsum tamen est tibi maximo malo futurum. Nescis quàm austerum sit inculpate uiuere, ubi probitas & uirtus exulant? In aula qui Arabicè olent, & in cute sunt purpurati, intus ulceribus & lepra scatent. Postremò uidetur'ne à uirtute alienum, in multam noctem pergraecari, in alea pernoctare, aere alieno obrui, nihil non inhonestum audire? Et ne multa, nihil est non probrosum. Oportet in primis ab alterius iussu pendêre. Religiosè, & ad anxietatem usq; obseruandum est, non tantùm quid uerbis iubeat dominus, aut imperet: sed quid nutu significet, aut digito crepet. Aliena uiuendum quadra. Bullatis nugis aures sunt praebendae: unicuiq; uirtuti mittendum repudium. Nihil dicendum est, quod aures tyranni grauet. Si caleat, aestuandum est, si frigeat, tremendum: & plerunq; quum diuturnam seruitutem seruiueris, si in ipsius iram impingas, ob rem nihili, ob floccos, ob uitiosam nucem te relegabit, perinde ac uilissimum Canopi uernam: nec primorum laborum stipendium extorquere poteris. Iam pridem te huius rei moueram: tamen uerba mea nihili fecisti. Si tui infortunij fueris autor, aequanimiter feras. Aequum est enim, ut faber quas fecit compedes, ipse gestet. Vale.

EPISTOLA XXXVII.

Moris est mihi ubicunq; locorum uixerim, eorum semper reminisci, quorum beneficio bonae literae iniuria temporum prius sepultae, reuiuiscunt paulatim, & repullulant. Nec sane mirum, nam mea quidem sententia non minoris, (minoris autem, imò uerò longe pluris) aestimandi sunt, qui linguam Latinam à morte uindicant, & pristinae restituunt dignitati, quàm qui ciuitatibus amplissimis iugum seruitutis excutiunt, reddita libertate. Sed Quanti aestimandi qui linguam Latinam pro-

riæ restituunt ignitati.

est hominum genus, qui quum rudere magis quàm loqui nouerint, probis eruditorũ uotis & conatibus renitantur: timentq; ne optimæ se propagent disciplinæ. In quos si reclamet aliquis, Deus bone, quibus uerborum tonitribus fulminabunt, quot plaustra conuicijs onusta reuoment? Non tantùm non assurgent autoribus renascentis eloquentiæ, sed facta uelut coniuratione in eos certatim confertimq; dimicabunt, neq; prius concutere parietes theatrorum, uerbis'ue obtundere desistent, quàm sui similes ad latrandum in laudabiles illos linguæ Latinæ candidatos, & rediuiuos eloquentiæ Camillos excitauerint. Diceres esse Gotthorũ, Vuandalorumq; reliquias, quæ in Romanam Rempublicã arma parare, resarcire copias, suisq; barbarismis togatum sermonem corrumpere uelint. Quare autẽ uelint non uideo, nisi quòd fortè uerentur, ut ne qui suis nugis idiotas prius eluserunt, & agrestibus imposuerunt ingenijs, redeunte Mineruæ principatu ridiculi fiant, & ipsis etiam contemptibiles, quibus prius fuerant admirationi. Sed longè sua spe falluntur: Nam si suscitandæ semper eloquentiæ animum adiecerint eruditi, tantumq; operæ, quantum iam cœperunt, barbaris huiusmodi retrudendis collocauerint: non est mihi dubiũ, quin pudore deterriti hoc genus Gotthi, causa sua casuri, ac arena cessuri sint, et ad extremum sese in pedes daturi. Quòd si suis ineptijs contenti uiuerent, neq; cæteros hominum eodem cuperent sordere luto, essent quidem ridendi, non tamen tanto odio habendi. Verùm (quod omnium multò turpißimum) quum nullo non uerbo solœcissent, indignanter ferunt, nõ omnes eadem infantia, ijsdemq; barbarismis iuuenari & ineptire. Et (quod magis rideas) sacras literas eo esse fato arbitrantur, ut cum his stare nequeat regina rerum eloquen

Inuehitur in barbaros.

eloquentia, quasi Hieronymus, Ambrosius, Lactantius Athanasius, et alij plus sexcenti barbarè semper sint locuti, aut eloquentiam cum theologia non ita coniunxerint, ut nescias utri duarum magis debeas. Quiescite, quiescite philosophastri, nostræ omniũ aures uestris iam delicijs callent. Magno uobis malo futurũ est, nisi à suscepto in literatas literas bello pedẽ retuleritis: nam ut numerosas Xerxis copias paucißimæ Græcorũ turmæ pepulerunt: ita & pauculæ eruditorum cẽturiæ infinitas uestræ gentis Vuandalicæ myriades nullo negotio & uictoria expugnabunt incruẽta. Ridiculum est quod publico exclamatis theatro, renasci hæreses, Antichristos surgere, fidem catholicam ruinam minari. Qui (malùm) religionis hostes reuiuiscũt? hi'ne qui ex Græcis ad uerbum docent Latina? Quieta erat fides, quis eam commouit? Vos plebeculam in re nihili concitatis, ut eruditis terrori sitis: monstra confingitis, quæ nec fuerunt hactenus, nec posthac sunt futura: neq; est quisquam, cui à satyris uestris securo esse liceat, quiq; loquacitatis uestræ retia poßit declinare, quum audiente uetularum turba sermocinamini: ceu uerò ad serendũ ocymum sitis nati, & maior quædã maledicẽdi libertas uobis, quàm cæteris mortalium sit concessa. Quòd si quisquam reluctari satagat, aut eadem tragula uos referire, tantisper illatrabitis, dum rudi uulgo persuaseritis, eum uel ceruicem matris rupisse, uel in patrios minxisse cineres. Et (quod peius odi) neminem putatis dignum, qui uestra uestigia (si dijs placet) lambat & osculetur: quasi uerò legitimi sitis naturæ filij, nos spurij tantùm: aut sit aliquid in uobis doctrinæ, quod nemo quisquam sperare audeat. Si eloquentiam creditis uiliorem, quàm cui uacari debeat: respondebo uos similes esse procis Penelop

nelopes: qui quum dominam assequi non possent, ad ancillas diuertebāt. Vos quoq; infirmitatis uestræ conscientia deterriti, quoniam ad eloquentiam, ut ad solem noctuæ, caligatis, ad quæstiones quas Fabius Ceratinas uocat, crocodilinosq; diuertitis syllogismos. Quos tametsi uestrûm pleriq; inutiles fateantur, neminem tamen habendum in pretio putabitis, qui futiles hoc genus nugas nesci uerit. Nunc (ne multis agam) si sapitis, ueteris insolentiæ cristas retundite. Secus, non deerunt qui tanti fastus pertæsi, acutas sibi sagittas esse, suis uulneribus sanguinem sequi, se domi urbinam habere (ut uos machæram) doceant, testēturq;, non esse defendendā glandē, reperto iā tritico.

EPISTOLA XXXVIII.

EGo *quum rerum tuarum studiosus, tuiq; longè amantißimus semper fuerim, nec ullum obsequiosi hominis officium tua in re prætermiserim, speraui, immò uerò intrepidè mihi sæpenumero pollicitus sum, te mei perpetuò fore memorem, ac si quando nouercantis fortunæ* Boreas *mihi insultaret, eum te fore, qui in accepti beneficij hostimentum primus adiutricem manum mihi porrigeres.* Sed, *dij boni, quàm longè mea me fefellit opinio, dum te mei memorem expectaui, qui tui dememineris: dum, inquam, te rebus meis adiutorem speraui, qui tuarum, plerisque mirantibus, imò uerò illudentibus, nunquam satagas: quin omnia, quæ multo parentum sudore tibi parta sunt, auidè consumas, & cum flagitiosis hominum corruptißimorum gregibus uniuersum patrimonium stultißimè profundas, & quod longè deterius & ab humanitate magis alienum uidetur, patris defuncti obliuiscare, cuius uiuentis labor tibi omnia peperit: qui te suauißimè educauit, effusis charitatis habenis amauit: tibiq; omnia quæ ad bene &*

beatè uiuẽdum pertinebant, ubertim semper, & ambabus suppeditauit manibus. Cui iam capulo instanti, & (quod dici solet) alterum pedem in cymba Charontis habenti, fidem dederas, te annuis parentalibus, ac sacrificijs Deo immolaturum. Quinetiam dum mortui cadauer per sandapilarios efferretur, ciulabas, uociferabaris, & ad rauim usq; clamitabas, ita ut pro eo uitam pacisci uelle uidereris. Nũc autem, ubi fides uiuenti præstita? ubi simulata pietas cadaueri exhibita? O᾽ ingratæ mentis iuuenem: O᾽ perditißimum adolescentem. Nihil sanè iam conqueror, quòd mei dememineris, quem parentis cepit obliuio. Iam quoniam in nequitia tua ita occalluisti, ut lapideam magis, quàm humanam uidearis effigiem indutus, pluribus te uerbis hortari desistam. Viue ut lubet, egeris quæ uolueris, profundas, perdas, pereas, nihil ad me futurum. Scieris tamen ex Pittaci sapientis dicto, tales te habiturum liberos, qualem erga parentes te præstiteris. Vale.

EPISTOLA XXXIX.

POlitioris literaturæ uiri, multaq; lectione exerciti, qui de liberis educandis libros ediderunt, benè & doctè mihi instituisse uidentur, ut infantibus adhuc uagientibus studiosæ adhiberentur nutrices, quæ eos cibis mollioribus, utpote lacticinijs suauiter pascerent: ne si duriusculos ori tenero fortasse inculcassent, flaccidæ adhuc & bulla fragiliores maxillæ, dentibus immunes non frangerent, aut molliores pepone stomachi non decoquerent. Cautè siquidem obseruarunt tenellum corpus uix bene compactum, esculenti paulò asperioris non esse capax. Hunc ritum, qui de erudiendis pueris aliquid reposuere, itidem obseruari uoluerunt, ut uidelicet rudibus rudisq; ingenijs, quæ sunt ueluti tabula rasa, in quã nihil

hil depictum est, præficerentur uiri moribus non minus quàm doctrina cōspicui: qui nutricibus nihilo asperiores, ipsos primis literarum edulijs, utpote minutulis elementis imbuerent, atq; animum uirtutibus perinde ac doctrina formarent, excolerent: non ignorantes eos arduis oneribus non sufficere, quorum uires modicis etiam rebus succumberent: eos prætereà maioribus disciplinis nō esse idoneos, qui in ipso uestibulo deficerent. Cognitis *demum elementis liminaribusq; literis, grammatices rudimenta studuerunt bis inculcanda, quò facilius orationem grammaticam, licet ornatu & cultu immunē, contexerent.* Quod *ubi facere tam probè sciuissent, orationibus partim solutis, partim pedestribus, leporum & uenustatis succo affatim delibutis, componendos uoluerunt: ut imitatricis instar simiæ, alienis inhærerent uestigijs: quodq; ab alijs factum inspicerent, ipsi facere, aut saltē æmulari à tergo, & eminus conarentur.* Hoc *uno motus argumento, quum pridie huius diei audissem* Petroni *charißime, te ad artis dialectices studia remis uelisq; aspirare, non potui ut utilitatis tuæ semper studiosus, quin id desideriū literis conarer excutere, difficilimū factu suspicatus, te illius succos ebibere, qui aliarum artium parentis riuulos uix bene labellis primoribus degustaueris.* Nec *enim te latet, caduca & fragilia architectorum fore ædificia, quorum debile fundamentum extiterit.* Agedū *ergo, priusquam immaturis condescēdas affectibus, sagaci examine perpendas, quid tibi sit utile: neq; quicquā pares extruere, priusquàm stabili fulcro illud solidaueris.* Futurumq; *dubio procul expecta, te à cūctis artibus lōgè exulaturū, si hanc à te flocci factam proscripseris, proscriptam flocci feceris.* Cui *enim, per deos immortales, idoneus uideberis disciplinæ, si hanc (grammaticen*

[margin: ...aticen di... ...perutile.]

maticen dico) ignores? Quid ad stomachum tuum faciet riuus, cuius fons tibi odiosus fuerit? Eris Iuris Ciuilis aut Canonici peritus, qui Latinarum dictionum sensus ignoraueris? Callebis physicas rationes, qui uerborum etymologiam nescieueris? Extricabis difficiles sophismatũ mæandros, qui apertißima quæq; explanare nequiueris? Scrutaberis cœlestes & altißimas Astrologiæ, aut Theologiæ causas, qui quæ infima sunt, & pedibus tuis uicina contemplari nescieueris? Degustabis arborum, herbarum, unguentorum, ac radicum succos, cui odiosa fuerit prima rũ literarũ delibatio? Aliorũ morbos unguentis aut antidotis repelles, qui tuæ ignorãtiæ remediũ adhibere neglexeris? Declamabis in Senatu, aut ages in theatris, priusquam in schola loqui didiceris? Alijs'ne persuadebis, qui quæ tibi præuides utilia, suadere nequiueris? Perpẽde uelim, & in memoriam aliquantisper reuoca ex maiorũ annalibus, quàm frugifera, quã utilis, quàm iucũda sit artiũ humanitatis lectio: cuius amœnitas, lepos, suauitas Italos (à quorũ scatebris linguæ Latinæ rorẽ primũ constat emanasse) ita pellexerit, ut parum grauatè tulerint cæteras omneis disciplinas à se reijci, & eliminari: ut has obuijs ulnis amplecterentur, harũ odorẽ aßiduis naribus olfacerent, saporem lingua inexplebili degustarent, uenustatem labellis arctißimè cõpactis deoscularentur. Quotusquisque enim Philosophus aut Sophistes in ipsis etiam Italiæ penetralibus comperitur? Quot illic Medicos, quot Astrologiæ peritos, Quot Iureconsultos inuenies? Nullos sanè, aut paucos. Contrà uerò, poëtarum nominibus ciuitatum compita ebulliunt. Rhetoribus ac declamatoribus uix theatra sufficiunt, grammaticos non capiunt scholæ. Historicorum uerbis paßim locorum compita fulminant.

Italis gratißima artiũ humanitatis lectio.

Nouus

Nouus quotidie Seruius, nodosos enodat. Nouus aßiduè Valla, muscosos emungit, & (ut semel dicam quod sentio) laudanda uidetur Italorum Latini sermonis parētum constantia: qui (quòd has artes cæteris iucundiores semper credidere) ab earum castris nunquam defecerint. Legimus oratorum principem prouectæ iam ætatis Tulliū, Rhodijs præceptoribus sese recoquendum tradidisse: quin & easdem artes à priscis regibus tantopere excultas, ut liberos suos præceptorū ferulis ac flagris perinde ac infimæ sortis, aut conditionis peregrinæ puerulos submitti uoluerint, ipsosq; institutores amplißimis plerunq; muneribus cumulauerint. Sic Marcus Antoninus Imperator, Frontoni Philosopho, quem dicendi præceptorem habuerat, statuam erexit: sic Scipio Aphricanus Ennij statuam sepulchro suo imponi, sic Archelaus Euripidem sibi conuiuam adesse, sic Traianus Romam ingrediens Dionem Prusium curru suo donatum honorari, sic Ptolemæus Philopater templum Homero dedicari uoluerunt: Sic deniq; (ut à peregrina ad domesticā transeamus historiam) Clotharius Sadragesillum ludimagistrum (quòd Dagoberti filij sui pædagogus esset) ducatu Aquitanico donauit. Hæc & alia permulta quæ deduci possunt testimonia (ut opinor) sufficiunt, quæ artes humanitatis attentius excolendas, in animum (nisi lapideus fueris) inducāt. Verbis meis igitur acquiescas uelim, qui nihil tibi non utile, non frugiferum consulam. Id ubi feceris, meo in te amori, licet infinitus propè fuerit, plurimum incrementi adiectum periclitabere. Vale.

[Margin: ...tali sermonis ...atini parētes.]

[Margin: Clotharij liberalitas in filij sui pædagogū.]

EPISTOLA XI.

REm à me tibi frugiferam, nedum iucundam semper factum iri opinatus, si parentis instar quod ad ani-

mi tui cultus & morum honestatem pertineret, dietim tibi legendum, ac pro suauißimo delibandum esculēto proponerem: statui apud me breuißimis sæpenumero codicillis (quoniam id etiam quotidiano penè conuicio efflagitabas) quid tibi laudi, quid utilitati futurum, contrà quid honori tuo fuliginem & tenebras inducturum, aperire: quò certius meæ in te beneuolentiæ, licet tibi tuis unguiculis notioris, periculum adhuc facias. Fecisse autem operæpretium uidebor, si prius omnes in te uitiorum fauillas funditus extinxero, quàm te ad uirtutis studium inflammare studeam: si inquam, docti agricolæ instar, prius tribulos, loliū, carduos, & urticas radicitus extirpauero, quàm purgatißimum, & purum tritici gramen sulcis immittam. inter cætera, quæ nomini tuo magnopere officiunt, primas sibi uēdicat Ebrietas: quam ideo primùm eliminādam censui, quòd ea rationis usum hominibus excutiat, uitijs omnibus incrementum præstet, uirtutibus ortum & nutrimentum impediat. Hinc eò facilius claustris tui corporis interdicere speraui, immo & mihi sum pollicitus, quòd non ignores uinolentiam tabificum multis uenenum fuisse. Quis enim nescit, florentißimis ciuitatibus & opulentißimis earūdem incolis perniciosam & exitialem fuisse? Quis enim nescit Troiam multis antè temporibus inelu ctabilem, & Martis rabie indomabilē, sepultis uino Phrygibus captam fuisse? Quis ingentes Rutulorum copias à Niso & Euryalo præter uindictam iugulatas? Romam à Brenno Senonum duce, obrutis Baccho ciuibus incendio datam? Fuit'ne & contagiosa summis etiam principibus hæc temulentia? qua autore Antiochus magnus hyeme tota in uino & uenere contrita profligatus, Olofernes à Iudith muliere interemptus, Polyphemus ab Vlysse excæ-

Incommoda quāta ex uinolētia oriantur.

catus, Deiphœbus à Menelao interfectus, Alexander ab Iola pincerna ueneno potus, Cynaras filiæ incestu contaminatus, Bonosus imperator à Probo superatus, ac suo sibi laqueo iugulatus: Athamas, Learchi, Agauæ, Penthei filiorum sanguine polluti. Anacreon acino uuæ passæ suffocatus. Lacides philosophus nimio haustu obrutus, Cyampus à Cyane, Arnytus à Medullina filiabus occisi credūtur. Infinita propè testimonia quæ inexhausto orationis stylo mihi suppeditantur, in medium euocarem, nisi hæc satis esse arbitrarer, quæ uel temulentiam omnem tibi adimerent, aut saltem aliqua ex parte refrigerarent. Perpende uelim, & apud te sagacius paulò contemplare, quid inde ueneni pullulet, quanta exhaletur mephytis. Obruti uino sensus hominem gliribus somnolētiorem efficiunt, è gradu mentis deijciunt, & rectam tollunt de cardine mentem. Resipisce igitur, & ab hoc exitiali ueneno linguam reuoces: aut si factu tibi uideatur difficile, eo prorsus abstine quod tādiu tātopere dilexeris, ne saltē scythises, id est, Scytharum morem imitere, qui nectar uel meracißimū Acheloio poculo nunquam diluunt: quin (ut scribebat Androcydes Philosophus ad Alexandrum) memento quum uinum potas, sanguinem te bibiturum: nam cicuta homini uenenum est, cicutæ uinum: hoc est, consydera, quanta uini uis sit, ut ueneni sit uenenum. Vale. Datum ex ædibus nostris pridie Calendas Decembres.

EPISTOLA XLI.

FAcit tua in omneis uel ignotos comitas nedum in liberos humanitas, pater colendißime, ut quamuis præter hoc corpus, & quicquid in eo est, tanta semper abs te susceperimus obsequia, plura semper dietim appetere nō erubescamus. Quinetiam ita natura comparatum esse non

ignor

ignoramus, ut (autore Vergilio) Omnis in Ascanio chari stet cura parentis: Contrà uerò liberorum spes omnis in parentibus, ueluti nautæ refugium in anchora constituta permaneat. Audaciores igitur paulò in his quæ utiliora nobis fore conspicimus, uel ob id unũ facti sumus, quòd pictorem in excolendis morticinijs, imaginibus, simulacris fictilibus sensu & anima uacuis, non auro, non argento, non deniq; pretiosissimis parcere pigmentis conspiciamus. Validius igitur argumentum cum nobis uisum sit, nec patrem in excolendis suis animatis imaginibus, debere facultatibus parcere, intrepidè quæ ad ingenij nostri nedum corporis cultum pertinent, exposcimus, te nihilo in his quæ ad ornatum nostrum spectant pictore tenaciorem expectantes. Ne autem diutius te pendulum remoremur, lucidius quid uerba hæc nostra uelint aperiemus. Defecimus à primo præceptore, quem dum rusticaremur mensæ tuæ conuiuam adhibuisti: nunc sub alio militamus, primæ itidem claßis præfecto: qui discipulos solutæ partim orationis uenustate, historiæ partim flosculis expolire satagẽs, Fabium Quintilianum, & Cæsaris commentarios assumpsit legendos: nec tamen ita assumpsit, quin reuocato calculo facilè recantet, si alios ad stomachum tuum & palatum magis facientes eidem legendos iniunxeris. Hos tamen præ cunctis elegit, quòd Quintilianum, licet mendosum & maculis scatentem, ab omnibus laudari, Cæsarem ut historiæ domesticæ scriptorem, à paucis, imò nullis reprobari uideat. Ne autem à maiorum uestigijs aberrare, & (quod triuiali fertur adagio) cornicum oculos cõfigere, & sexagenarios de ponte deijcere uideretur, sex nouißimos Aeneidis Vergilianæ libros explanandos, & ad finem superis arridentibus deducendos accepit: testatus

Liberorũ spes in parẽtibus.

Cornicũ oculos configere.

Lucanum, Silium, & Statium ut duriusculos, Mantuani carmē, ut paulò flaccidius, à plerisq; nō usquequaque probari: unum Maronem heroici carminis scriptorem, ab omnibus nullo reclamante laudari, amari, deosculari. Nunc igitur pater æquißime perpendas, uideatur'ne utilis horum autorum lectio, quam si probaueris, da operam, ut condiscipulis proficientibus oscitantes non pigritemur, pigri non oscitemus, sed emptis actutum codicibus, cæteros omneis cursu & lectione præuertamus. Vale.

EPISTOLA XLII.

STomachum mihi aliquantisper mouit, ac bilem excitauit multicida illa uerborum tuorum licentia: qua me ut merulentum & uino marcentem, & (quod dicitur) ad ambas usq; aures ingurgitatum, seuerius inceßuisti: mouissetq; acerbius paulò, nisi indubitata fide mihi compertum esset, te non morbo animi, aut liuoris stimulo ductum id egisse, quin potius, ut me tibi iampridē obnoxium, ampliori semper obsequio demerereris. Ego sanè inficias neutiquam iero, me præter modum uinolentiæ deditum fuisse: ea tamen in re culpæ meæ ueniam eò facilius me exoraturum spero, quòd non ignores, neminem tantæ esse probitatis hominem (fuerit licet dijs ipsis proximus) cuius uita aliquantulis uitiorum tenebris nō obnubiletur. Aeneam sua commendat pietas, dedecorat proditio. Alexandrum bellica uirtus extollit, deprimit ebrietas. Salomonis prudentiam quisque laudat, lasciuiam nemo non uituperat. Neque tamen propterea licere mihi existimo, ut sceleratis aliorum uestigijs impune adhæream: uerùm id unum summopere abs te oratum uellem, ut conuicijs aliquantò mitioribus me increpares. Non sum pectoris adeò obtusi, ut uerbis humanis non mollescam. Cæterùm quoniam me à

potu nimio multis & immodicis sermonibus deterruisti: te deprecabundus postulo, ut prolixiore orationis stylo mihi adaperias, & enarres, quid contraria ebrietati & crapulæ Temperantia utilitatis afferat. Secus haud facilè mihi persuasero, fugiendam esse prorsus uinolentiam: quam semper (absit tamen uerbis tuis contraniti) non solùm iucundam, sed & utilem mortalibus existimaui: nec existimaui tantùm, sed ex receptæ fidei autoribus, in omni doctrina locum facilè principem obtinentibus collegi. Ennius in primis, si Horatiano testimonio succinere, & calculum adijcere uoles, mero despumās ad carmen promptior extitit: quin & Cratinus asserit, nulla placere diu nec uiuere carmina posse, quæ scribuntur aquæ potoribus. Mnestheus quoq; uinum animæ & corpori robur addere testatus est. Quòd si horum testimonia, quòd profani fortasse autores tibi uideantur, susq; de'que tuleris, Christianæ religionis cultorem Baptistam Mantuanum tibi obijciam, qui Faustum pastorem ita loquentem inducit:

Ennius nisi potus, carmina scribere nō solebat.

Vina sitim minuunt, animiq; doloribus obstant:
Vina ut amicitias, uires ita corporis augent:
Funde iterum, potare semel, gustare: Secundus
Colluit os potus: calefacta refrigerat ora
Tertius: arma siti bellumq; indicere quartus
Aggreditur: quintus pugnat: uictoria sexti est:
Septimus (œnophili senis est doctrina) triumphat.

Ne igitur laborem tuum hac in re mihi adhuc deneges, quin ubi crastina fulserit hora, epistolam ad me remittas, qua lucidius omnia uerbis complectare. Cæterùm pridie huius diei ad aures meas peruenit, te libris affluere compluſculis, quos ut minime tibi idoneos nunquam reuoluas:

sed in scrinijs putrescere, cum blattis ac tineis rixari permittas: hos uelim properè ad me curares deferēdos, ne nō sit quo corporis & ingenij mei uires exerceam. Vale.

EPISTOLA XLIII.

VIx *satis (ut opinor) uerbis exprimi posset, in quàm profusum ac uehementem risum me uel inuitum traxerit nouissima, quam ad me dedisti epistola, notissimum sanè tuæ cæcitatis argumentum præferens, longeq́; notius exhibitura, si ita semper cæcutire, hallucinari, ac desipiscere, ut occœpisti, pergas. Ego uerbis quàm fieri potuit humanis satis, ut opinabar, studueram te à uinolentia, cæterisq́; permultis id genus flagitijs deterrere: quòd certò scirem, nullum ad uirtutes, non eradicatis à stirpe uitiorum fomentis, aditum mortalibus patêre: mihiq́; adeò præter scrupulum pollicebar, te in meam sententiam non pedibus modò, sed manibus quoq; ac toto corpore descensurum. Verùm quis ne oleum & operam perdidisse non fatebitur? dum te ab his, quæ perniciosa fore tibi conijciebam, diuertere studui: ad ea quæ profutura opinabar hortatus sum: cui uerbis meis, ut aliquanto asperioribus, ac consilio, ut importuno, parum fuit non acquieuisse, nisi & reprobanda quorundam Epicureorum testimonia ad uinolentiæ tuæ & erroris fulcimentum adduceres: quasi uerò delicti causam expurget erroris alieni testimonium, cæcisq́; uisum restituat alienæ cæcitatis probatio. Sed Christianæ religionis cultor Mantuanus uinolentiam probauit, qui septimum etiam haustum non deneget. Perpende uelim prius, quàm quicquam crudum, & impræmeditatum euomas, quem'nam pastorem his uerbis inanibus effutientem induxerit: non'ne, quæso, ut idiotam & consilij prorsus immunem? quòd sciuerit, quæ à rusticis nihil*

præter

præter aratrum redolentibus efferuntur, à ſapientibus non pluris, quàm uentris crepitum æſtimari. Videberis igitur agreſti plus quàm ingenio natus, ſi ruſtici périnde ac grauiſſimi Catonis, frontis rugoſæ uiri, probaueris dictum: eo quòd ad nequitiam ampliorem (quod dici ſolet) feneſtram tibi pateſeceris. Quoniam autem efflagitas, ut amplioribus uerbis tibi aperiam, quid contraria crapulæ, & corporum uoluptatibus temperantia utilitatis aut laudis afferat: Notius id (ut opinor) tibi fuerit, ſi prius apud te mediteris, quid infamiæ, quid probri, quid ignauiæ afferant turpiſſimæ ac mellitæ uoluptates: quas (ut ait Cicero) qui ſequitur, nomine tantùm homo, re autem belua dicendus eſt: cuius ſit proprium corpori inſeruire, & his ſolùm uoluptatibus quas tum è paſtu, tum è uentris quærit rebus. Turpiſſimum enim eſt genus hominum illorũ, qui in uentrem proiecti ac libidinem, ueluti ſues cœno uolutantur. Nihil eſt ergo quod ignores, hominem tantis laudibus ob temperantiam efferendum, quanto probro ob uoluptates illas, quibus ſemper pœnitentia ſubſequitur comes, deprimendum eſſe conſpicis. Temperantiam (niſi cornea fibra, aut iecur adamantinum, roburq́;, & æs triplex circa pectus fuerit) ut laudabilem probabis, ſi diligentius obſerues, quantam pleriſq; mortalium celebritatem, aut, ut uerius loquar, immortalitatem peperit. Non ignoras, communi omnium ſuffragio perpetuis laudibus efferri Maſiniſſam regem Numidarum, quòd centeſimum ſuæ ætatis annum agens, ſemel tantum in meridie cibum ſumpſerit: ut milites ſuos ad temperantiã ſuo induceret exemplo. Romanorum hiſtorijs Curium cælo tenus efferri conſpicis, quòd holuſculis contentus uiueret. Lycurgum non'ne regem ubiq; gentiũ nominari, quòd abſtemius uixerit? Alios item

Temperantiæ encomium.

propè infinitos per ora hominum uolitare, quòd sibi hac peste interdixerint? Cogant te igitur ad resipiscẽdum uirtutis præmia, aut à flagitio deterreant scelerum opprobria. Non me præterit, difficile admodum esse, contemnere uoluptatẽ iam nobis insitam, & quæ affectuum nostrorum semper sequatur comes. Possunt tamẽ sensim uitiorum fomenta extingui, quæ momento uno extirpari nequeunt. Sed de his hactenus. Expetiueras nuper, ut libros, quos in scrinio putrescentes cum blattis tineisq; rixari permittebam, ad te curarem perferendos. Curaui: quòd etiam, licet ab ostentatione procul positos, utiles tamen tibi fore suspicabar. Ego ubi maiorẽ paulò studijs meis quietem impetrauero; ad te maiora dare constitui. Hoc tu iterum boni consulas. Vale.

EPISTOLA XLIIII.

Assiduis (ut accepi) lacrymulis faciem humectas, curis edacibus animũ corrodis, uerberibus crebris corpusculum diuerberas, unguibus insanis faciem deformas, quòd natum eximio literarum amore flagrantem, (cuius prima ætas iter ad ingenij lumen manifestum ostendebat) fatali iaculo percussum amiseris. Quod sanè audire, nedum perpeti, difficile admodum mihi uisum est: parumq; abfuit (ita me stimulabat noui doloris rabies) quin interdum uulneribus inhonestis me mordicus mutilauerim: idq; (ut opinor) fecissem, ni muliebrem quandam eiulationem olim parentum & amicorum obsequijs interdictam, lege cautum fuisse me monuisset Cicero. Ad id me urgebat indoles pueri eximia, mores probatißimi, & ingenuus pudor. Verùm cum apud me sagacius paulò consyderaui, stultum esse (ex Senecæ dicto) id timere, quod uitari nequeat, lacrymis temperaui: quod ut facias,

[Margin: S]tultum est timere quod uitari nequeat.

cias, monitum te uelim. Nosti certius, quàm ut moneri debeas, mortales omneis, & si serius, morituros: tamen Parcarum ordo stat immobilis, fatum ineluctabile, immutabilis rerum dispositio. Surdas esse mortis aures, saxeum pectus, ineuitabile telum conspicis. Nihil est ergo quòd te diutius animi excrucies, nihil quòd uehementius indoleas, nihil quòd amplius Deos & astra uoces crudelia. Esset hercle quod meritò posses conqueri, si mitius cũ cæteris mortalium, quàm cum nato tuo factum conspiceres: Esset quod iustè mortem ut iniustam accusares. Verùm (ut ait Tragicus) est omnibus æqua: non superbificis regũ diuitijs magis, quàm lacero mendicorum panno flectitur: nec frequentius casas & tuguria, quàm turres & castra ingreditur, et expugnat: nec magis Iro, quàm Crœso, Curio quàm Augustus se præstitit inimicam. Non hanc fucatis declamationibus oratores, suauidicis carminibus poëtæ, promiscuis pharmacis aut unguẽtis medici ac myropolæ, teretibus lanceis equites, pennatis mißilibus strictis'ue mucronibus pedites, gẽmatis coronis imperatores, non deniq; cuncti mortales rebus ullis mortem effugiunt, aut terrent: neq; sanè honestius aut sublimius Regi, quàm pastori domicilium præparat,

Quantum quisq; sui metitur corporis umbra
Impendet terræ: maiorem non parat urnam
Principibus, quàm pauperibus, rudibus'ue bubulcis.

Quin & urbes fortißimis munitas propugnaculis, templa uarijs extructa marmoribus, aulas Attalicis decoratas tapetibus funditus demolitur, euertit, dißipat. Quũ nihil igitur intactum relinquat, cui suæ acerbitatis uirus non propinet, quod suo non fodicet telo: furorem moderare, bilem cohibe. Erat (fateor) quem luges facili natus

Minerua, multaq; iam lectione exercitatus, ita ut prosperè cum Latinis actum esset literis, si superuixisset. Quum tamē fatalis necessitas ita exigat, ut unumquenq; aliò migrare expediat: eius transitum uultu sereno ac minimè supercilioso perferre debes: quin etiam felicē illum censere, quòd non repentino (ut pleriq; à Plinio enumerati) obitu decesserit: sed diluta ac expurgata longo examine conscientia: quanquàm nihil (ut conijcio) seuera dignum scutica, breuibusq; Gyaris, & umbrarū carcere dignū perpetrauerit. Quòd si tantus animi tui dolor nullis uerborū aggeribus queat mansuescere, alienæ saltem constantiæ exempla te moueant: Anaxagoræ in primis, qui audita filij morte, nihil sibi nouum nuntiari asseruit: quòd ex se natū mortalem sciret. Pericles item, qui duobus filijs intra quatriduum spoliatus, ijsdē diebus uultu non magis moto, quàm si fuisset dura silex, aut Marpesia cautes concionatus est. Aemilij Pauli, & Xenophontis postremò, quorū huic sacrificiū agenti quum nuntiatum esset, alterū ex filijs natu maiorem in acie cecidisse, coronam tantum deposuit: percunctatus demum, quonam modo cecidisset: ut audiuit fortißime pugnantem interijsse, depositam capiti coronam repofuit, numina testatus, se ampliorem ex filij uirtute uoluptatem, quàm ex morte amaritudinem sentire. Ille dum quarto ante triumphū suum Macedonicum die alterū filiorum amisisset, alterum demum tertio post triumphū, iacturam illam æquo animo tulit. Id erat quod te monitum uolebam, & à te precario factum expetebam. Vale.

Qui tulerint filiorū mortē patienter, connumerantur hîc nonnulli.

EPISTOLA XLV.

SAepe & multum apud me dubitaui, liceret nec'ne, ad eos uelut ad anchoram & asylum semper in aduersis confugere, quorum suppetijs & patrocinio iam plerunq;

runq; fuerimus adiuti:atq; eò magis,quòd beneficium qui dare nescit,(inquit Seneca)iniustè petit:sitq; ingratæ,& minimè generosæ mentis,accipere semper,lagiri nũquam. Fecit ea res ut nouo emergente scrupulo, qui malè me habet,consilij tui suppetias adhuc emendicare diutius & cũctanter erubuerim : quũ iam tua beneficia in me tanta extiterint, ut si uitam pro tua unius dignitate profunderem, uix partem minimam uiderer assecutus. Quum tamen monuit me Tullius, grati esse animi,ei multum uelle debere, cui iam plurimum debeas:tanti,tamq́; prudentis uiri dicto audacior paulò factus, timorẽ exui:neq; adhuc turpe existimaui, ad te ueluti Mecœnatem beneficum recurrere: qui si meritis tuis respõdere, aut gratiam referre nequeã, agere saltem non desistam : eosq́; imitabor mendicos, qui quum acceptæ stipis mutuum referre nequeunt, beneuola uerborum actione rependunt. Is autem scrupulus qui me cordicitus uulnerat,nocturnũ somnum mihi adimit,seuerã faciem mihi exasperat,meq́; propè dixerim de gradu deijcit,talis est:Insurgit in me rabiosæ loquacitatis,& contagiosæ uirulentiæ clamosus quispiam detractor,ac pestifer libitina,satyricis armatus aculeis,telaq́; uipereo sanguine tincta gerens. Quem nec uerbis à me læsum, nec iniuria affectum(testes uerborũ meorũ Deos inuoco)putauerim; sed(quod nunquã sibi persuasit)plerunq; miris extulerim præconijs, meisq́; rebus,ac modica supellectile quantulacunq; fuerit,si eguisset,uti uoluerim:is tamen,ut norũt omnes,passim locorũ canina utens facundia,nomini meo illudit,genuino dente me mordicat,indelebile stigma mihi inurit. Hũc diceres quotidie totũ perlegere Archilochũ: quod sanè perpeti,difficilius, ac molestum magis uidetur, quàm qua me accusauit culpa ipse uacẽ,simq́; eorum,quæ

mihi

mihi impingit, minime cõſcius. Si ulla uerborũ petulantia à me præter hanc fuiſſet irritatus, immeritò ſanè uiderer conqueri: qui paterer telis uulnera facta meis. Quũ præſertim Lacedæmonius Chilo præceperit, Proximo nõ maledicas, ſi non uis malè audire. Verùm (repetere cogit doloris rabies) nunquam quicquam uſquam à me factum dictum'ue exiſtimo, quare ita in me ſtomachari, ſuccenſere, inuehi, ac ſæuire debeat. Id tolerandum nec'ne fuerit, non ſatis ſcio. Tolerarem, niſi tacendo culpam præſtare uiderer: niſi etiã ab hoc me diuerteret Publij mimographi poẽtæ, uerbum ſcribentis, Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam. Te igitur plus, quàm dici queat, oratum uelim, ut ubi primùm negotijs, quibus nunc diſtrictus es, quietẽ impetraueris, aliquam conſilij tui ſcintillam mihi porrigas: quodq́; imponitur oneris, ſponte ſuſcipias: ſimul ut plenio re obſequio me tui amantiſsimum demerearis, ſimul ne id ſuffragijs mihi denegans, ſis delicti mei (quod alioqui forṫaſſe perpetrarẽ) autor conſcius. Vale. Valetudinem tuam cura diligenter, & me ſemper ama, ut ſemper feciſti. Datum ex ædibus noſtris, quarto nonas Ianuarij.

Chilonis præceptum.

EPISTOLA XLVI.

SAepe & multum dubitaſſe te aſſeris, eſſes nec'ne, ſi quando ſiniſter ſcrupulus animum tuum preſsius uulneraret, ad me uelut anchoram præſidij cauſa confugiturus. Miror ſanè, unde perplexa iſta fluctuatio, & anxietas tibi primùm irrepſerit: qui amicitiæ iure omnia tibi polliceri debuiſſes, quæ aut corporis, aut ingenij mei uires non exuperant. Eſſet quod cunctantius paulò hæſitares, ſi ulla in re quæ amicum poſtulaueris, te repulſam apud me paſſum teſtareris, aut ſi in præſtando uulneribus tuis medicamine, tardiuſculum me aliquando amicum

præſti

præstitissem. Verùm (nisi fallor) eum me semper probasti, qui (ut Periclis uerbum mihi uendicem) paratus sum me rebus tuis accommodare, sed usq; ad aras: quiq; conseruandi tui causa, de uia declinare cum Chilone nõ dubitauerim. Dignißimum enim hoc mutuæ inter nos charitatis pignore te semper iudicaui. Hæsitare igitur quiescas moneo, tibiq; persuadeas, me (ut cum Terentio loquar) pedibus manibusq; omnia semper facturũ, quò rebus tuis cõsulam. Quod autem scribis, malignum quendam ac rabiosæ loquacitatis Zoilum in te contagiosæ uirulentiæ dietim quicquam ubiuis locorũ euomere: quem nec uerbis à te læsum, nec iniuria affectũ putes: uis quid in ea re utile factu sentiam tibi adaperiam? Socraticæ patientiæ tibi loricam assumas, frontem baccare cingas, inconcusso uultu omnia perpetere, patere, & abstine, eiusq; uerba non pluris quàm saturi uentris crepitus facias. Non ignoro, ideò durius bilem tibi ac stomachum mouisse, quòd quorũ te insimulat minimè sis conscius. In hoc hercle notius argumentum fuerit tuæ sapientiæ, si ubi clamosa comminatione uerbisq; iurgiosis ita oblatrat, ita cornicatur, elinguem Seryphi ranam te præstiteris. Quid enim huic homini bombilio litem dissuadeas? Quid serpentinæ linguæ uenenum excutere satagas? Patere, patere, ac prius quàm temere quicquam eructes, Tiberij Cæsaris modestiam in memoriam reuoces; qui (ut testatur ille) post conuicia, malosq; rumores, ac famosa de se ac suis carmina, firmus et patiẽs, dicere satis habuit, In ciuitate libera, liberas esse linguas oportere. Ad id te omnia Philosophorum apophthegmata ac sententiæ inuitant, Cleobuli in primis, cũ cauillantibus non esse insaniendum præcipientis. Quid, quæso, te lucri consequuturum speras, si cum iurgioso litiges, & (quod fertur)

In Serypho insula ranæ mutę sunt.

Cleobuli sententia.

Aduersum improbos non est uelitandum.

fertur) in puteo cum cane pugnes? Nihil sanè malè dicit, qui bene dicere non nouit. Eius igitur uerba zephyris cõmittas. Clamet, obstrepat, crepet, increpet, nihil est quod tibi dari queat uitio, si pertuleris. Vale.

EPISTOLA XLVII.

MAgni (ut uideo) uerba mea æstimasti, magni consilia fecisti, hominũ stultißime: qui quod tibi perniciosum semper fore prædicaui, excæcatus, & stultitiæ tenebris inuolutus perpetraueris. Parum tibi uisum fuerat iuuentutem innumeris propè flagitijs contaminare, nisi & summam tuis miserijs impositurus, uxorem duceres: quasi uerò odiosa tibi fuerit libertas, infantum clamor iucundus, quasi multorum curam appetas, qui tui tantùm uix curiosus esse poteras. Quid dicet homo antiqua uirtute, ac fide pater tuus, si resciuerit, qui iam sacris mysterijs & cultui diuino ab incunabulis te deuouerat? Testor Deûm atq; hominum fidem, ad insaniam redigetur: uix erit sui compos, ita ardebit iracundia. Et cui dubium potest esse, quin sicubi locorum te repererit, quingentos protinus tibi infringat colaphos, aut cerebrum tibi diminuat, aut te uerberibus cæsum in pistrinum dedat? Quibus autem uerbis ambire furentem conabor? Quæ prima exordia sumam? Quo affatu lenire studebo? Vociferabitur, scio, & me erroris tui conscium protinus exclamabit, arguet, detestabitur. Quum enim interdum apud me iuuentutis tuæ iugum, libidinem, prodigentiam biliosus increparet, atq; adeò execraretur, ut penè in capillos tuos uellet inuolare: apud eum te semper excusatum habui, dixiq; iuuenile id esse uitium, ac primæuis omnibus commune, quod crescentibus annis facilè extirparetur: promisiq; perditos illos mores me tibi facilè excussurum.

surum. Dij boni quid inquam dicet? Vtri nostrûm grauius excandescet? utri durius conuicium euomet? Vtrunq; sanè (ut opinor) pari cultro dignum putans, furcis deuouebit. Miserum me, quid agam? Hoccine etiam hominũ perditißime, fecisse debueras, quin prius amicorum cuiquam uerba faceres: mihi saltem, qui te semper pari loco habui, quo & parentem: cui nihil unquam tam arcanum intus latuit, quod tibi adaperire dubitauerim? Quid est quod in erroris tui fulcimentũ adducas? Quod huic malo remediũ inuenies? Quid quũ te arguet, referes? Si prius quàm quicquam molireris, amicorũ neminem consilijs tuis adhibere uoluisti, cautius saltem præmeditari debuisses, quid oneris subibas, cui iugo ceruicẽ inclinabas: iugo dico, quod cum uel cornibus excutere placeat, non liceat id auribus tuis inculcatum: si profundius uoluas, ademptam tibi libertatẽ comperies. Te solum tui curiosum prius esse oportebat: Vxoris posthac, & liberorum cura erit habenda. In diem antehac uiuebas: incœpto uix prandiculo matutino, cœnæ sequentis anxium te esse nunc expedit. Porrectis (quod dicitur) pedibus, & in utranq; prius aurẽ dormiebas? nocturnum somnum tibi posthac auferet domestica neceßitas. O hominem inconsultum. O tribus Anticyris caput insanabile. Erit, polliceor, tempus, in quo stultitiæ tuæ pœnitentia ductus, & unguibus faciem tibi deformes, & matrem quum te peperit, abortiuum malles peperisse. Quid, quæso, si amicorum uerba nequiuerũt, suis aureis sententijs philosophi ab hoc nõ deterruere? Quid primũ omniũ tibi non succurrit Alexandrides, qui dicebat, Diem nuptiarum, omnium malorum initium? nam aiebat, Si pauper diuitem duxeris, dominam, non uxorem acceperis. Si pauperem, onus uitæ ferre non poteris, quum pro uno duos sis

Multis sun
obnoxij curis
quibus nupſe
rint mulieres.
Hora.

nutritur

nutriturus: Si turpem, dolebis: Si pulchram, habebis communem. Quid inquam Hypponactes & Cheremon non diuerterunt? quorum ille duos dixit uxoris dies dulcissimos, Nuptiarum uidelicet, & mortis: Hic, satius uxorem efferre, quàm ducere. Cæterùm quoniam ueteri fertur prouerbio, serò Phryges sapere: tuo nunc infortunio sapias: & quam in te cudisti fabam, perpetere. Quod tibi propinasti uenenum bibe. Vale.

Vxoris dies duo dulcissimi

EPISTOLA XLVIII.

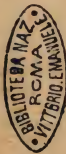
QVid causæ est, quòd nouissimis tuis literis tātopere mihi succenseas, in me tam grauiter exclames, tam acriter inueharis, tam furiosè sæuias? Sum'ne incendiarius, pirata, sacrilegus, homicida? Nihil hercle (ut suspicor) peccaui, nihil commerui, nihil deniq; tanto dignū cōuicio perpetraui. At uxorem (dicis) parentibus, qui iam sacris mysterijs ab incunabulis me deuouerant, ignorantibus, aut inuitis potius duxi. Quid ni duxerim? Quis à protogamia hominem diuertat, quum nec humanis, nec diuinis legibus cautum ac uetitum fuisse unquam reperiatur? Tu sic ubi legum, locorum, gentium, autorum'ue eminentissimorum, contra factum probaueris, dignissimus censeri uelim, cuius in exitium et mortem non una paretur simia, non serpens unus, non culeus unus: sed quicquid ab ingeniosis ad hominum tormenta, & miserias tyrannis unquam repertum est. Vis me senio tenus (quæ misera est lassitudo) solitarium ac cœlibem consenescere? Vis breuissimam hanc uitam instar lacrymosi turturis præterire? Frustra igitur moneret Tragicus, læti ut uiueremus dum fata sinunt, quum præsertim properet cursu uita citato, uolucriq; die rota præcipitis decidat anni. At ueterum quidem philosophorum multos & castè uiuendū præcepisse,

& ut

& ut præceperunt, uixisse, facilè concesserim. Non est tamen dißimulandũ, plerosq; non barba tenus philosophos, sed uerè sapientes, non tantùm nuptias commendasse: sed ad eas quoq; accesisse. Summi enim philosophi Pythagoras, Socrates, Crates *etiam, qui sine supellectile fuit, uxores duxerunt, eisq; cohabitauere: neq; philosophiæ impedimento putauerũt. Quid enim (ut arguebant) magis officium philosophi, quàm secundùm naturam uiuere? quid autem magis secundùm naturam uiuere, quàm uxorem ducere?* Tute *ipse nosti animal plenum rationis (quem hominem dicunt) sociale esse, atq; ex philosophorum testimonio, societatis illius principium esse coniugium, sine quo neq; ciuitas cõsistere, neq; domus perfecta esse potest.* Illud *enim uinculum (quæ iucunda est animi requies) utrique curas adimit, in utroq; amicitiam conflat, ac si quod acerbitatis uirus in altero enascatur, partem alter ebibit.* Non *sum ætatum adeò imprudens, ut cui uel reiectis statim repudijs, id licere contenderim: ubi tamen ætas firmius aliquando maturuerit, non uideo quare id commodè fieri non poßit, aut si poßit, debeat, aut si debeat, cur mihi quoque non liceat, cùm necessarium uideatur matrimonium, ex triplici* Lacedæmoniorum *lege: Quarum prima, Qui uxorem non duceret: secunda, Qui tardius: tertia, Qui non bene, dãnabitur. Apud* Romanos *quoq;* Valer. Max. *&* Iulius Brutus Bubulcus *censores, bona eorum qui ad senectutem cælibes peruenerant, fisco adiudicasse creduntur. Sed qui deformem (inquis) duxerit, molestam feret: Qui diuitem, non uxorem, sed dominam acceperit: Qui pulchram, tenebit communem. Duxi ego uxorem forma liberali, & uultu adeò modesto, ut nihil supra: neq; enim (spero) communis erit: quæ nullum adulterio capitalius*

Officiũ philosophi.

Homo animal sociale.

Bona eorũ qui ad senectutem cælibes peruenerãt fisco adiudicabantur.

esse flagitium sibi unquam persuasit: sed eos, qui aliquid tale perpetrassent, Perilli tauro, & Busiridis ara dignissimos semper asseruit. Quid quæso melius facerem eo, quo qui laborum partem sustineret, partem uoluptatis & lætitiæ mecum ebiberet, reperirem? Faciam enim aliquid oportet, sacris me addicerem mysterijs, qui id utile fore ut crederem adduci nunquam potui? Solus beluæ instar uiuerem, cui solitaria uita nihil unquam magis odiosum uisum est? Fornicarer, aut adulterijs me contaminarem, cui aliter concupiscentiæ præter scelus parêre liceat? Fornicatione & adulterijs abstinerem, cui stimulo carnis reluctari, impossibile magis quàm difficile extitit? Quum igitur secus fieri nequiuerit, quiescas porrò moneo, ac desistas mihi uelut ignominiosum aliquid connubium obijcere. Egeo tua & parentum opera, quam si facti huius pertæsi mihi denegaueritis: solus rerum mearum utcunq; potero satagam, quãdo etiam id efficere, mea propius quàm aliorum interest. Quòd si assiduus corporis mei sudor minor fuerit, quàm ut nostrum utrique uictum conferre ualeat: certum est domesticatim potius manum ad stipem porrigere, quàm inedia miserè consumi. Vale, habes animi nuntia uerba mei. Datum ex meo & sponsæ tugurio Calendis Martij.

EPISTOLA XLIX.

Hominum barbaris & incultis moribus præditorum cõpluscula beluinæ propè feritatis exẽpla historiarũ, passim reperire est. Nec usquam tamen annaliũ legisse aut uidisse tam lapideæ ceruicis, tam agresti natũ ingenio quenquam memini, quem pepone molliorem, & oleo tranquilliorem non redderẽt meæ uitia tua detestantis inclamationes, quæ te cordicitus non solùm non pupugere, sed ne

ne in cute quidem titillarunt. Quod me animi suspensum ita reddidit, ut quotiescunque rei huius in mentem uenit, (uenit autem per singulas horarũ minutias) mihi uix ipse temperem, quin uitæ longioris pertæsus, nouum aliquod & inauditum mortis genus misero mihi comminiscar: quo poßim inuisam quàm primùm abrumpere lucem. Fecissemq; iampridem (ut opinor) nisi ferreum hunc animi tui rigorem humanißimis uerbis sensim excuti posse mihi persuasissem. Quis enim perferat probris alienis se infamem fieri? At puerorum flagitia sæpenumero parentibus impinguntur: quod hanc peccandi occasionem, molemq; educationem (quæ omneis corporis & animi neruos frangit) liberius illis uideãtur indulsisse. Videbor igitur mea secordia, aut formandi tui negligentia, ad nequitiam fenestram tibi patefecisse, atq; cum nihil aliud perpetrauero, quàm quod talem genuerim, magnam tamen Reipublicæ iniuriam uidebor intulisse: quasi uerò omnem operam, curam, industriam, diligentiam deniq; omnem, ut te quàm optimis formarem institutis, nõ adhibuerim. Quando enim, quæso, rerum tuarum negligens uisus sum? quando tardus aut fugiens laboris eius, præsertim quem tibi usui fore credidi? non'ne à puero paruulum eduxi? Nónne pecuniarum, aliarumq; rerum tibi utilium affatim semper ministraui? Non'ne sub præceptoribus Latinas literas haud incuriose doctis, quos intra priuatos parietes non modico retinui stipendio, erudiendum curaui? Abundè lignorum, si quando uehemens esset frigorum intemperies, præbui, mundius cæteris fratribus uestiui. Sperabam itaq; his in te meritis, te quoquò terrarum misissem iturum, nihil eorum quæ præcepissem, morosa ceruice detrectaturum: sed pedibus manibusq; in meam sententiam

descensurum. Neq; tamen te pudet hominum turpißime ea facere, quæ & me ad insaniam redactura, & te (ne dubitaueris) aliquando ad furcas & scalas gemonias ductura sint. Nam si lucidius aliqua ex his, quæ infinita sunt, uerbis complecti liceat, quænam scelerum species reperiri queat, qua te non inquinaueris? quis in tota Gallia sicarius, quis ganeo, quis adulter, quis patricida, quis nepos, quis aleo, qui se tecum familiarißimè uixisse nõ fateatur? Taceo pueritiam tuam, quam delicijs soluisti, uerba impudica, ne Alexandrinis quidem permittenda delicijs, in ore tuo frequentia. alia item grauißima, quæ ab omnibus perpetrasse utinam falsò dicereris, quæ tametsi dictu pudenda sunt, fecisse tamen te non puduit. Acciuerunt me ad cœnam nudiusquartus amicorum nonnulli, ubi cum in tui mentionem mutuis incidissemus colloquijs, cœpit quidã immodicus alioqui uirtutum mearum æstimator, me sinistris auibus natum prædicare, qui filium genuissem effigie tenus hominem, spurcißimis autem moribus, porco similimum, cui iucundius sit in cœno & stercore uolutari, quàm aqua purißima dilui. Nec defuere, qui teipsum perinde ac spurium semine meo genitum inficias irent, qui uirtutum mearum ne minimam quidem referres scintillam, nec mea te monentis uerba pluris quàm eminulos lanarum floccos æstimares. O quanta quæso, quamq; accita doloris cuspide pectus meum tunc perfossum fuisse existimas? O quanta ira siccum iecur arsisse opinaris? Vidisses (ita me Dij ament) excussos oculis meis lacrymarum riuulos ubertim erumpere. Vidisses capillos uentis diffusos extrahi. Dixisses, aut me dentium stridorem perpeti, aut quibusdam numinum intemperijs, morbo'ue comitiali miserrimè agitatum distorqueri: ita me stimulabat rabies, ita comprimebat dolor.

Natus sinistris auibus.

Iecur ardere ira sicca.

lor. Quem dum, qui aderant, uerbis lenire (frustra tamen) conarentur: aggrauescebat, ita ut perendie uiderer moriturus. Dij boni, si te talem futurum sperassem, te hercle (ut opinor) nutricis ab ubere raptum feris deuorandum obiecissem. Idq; in rem utriq; fuisset, uitijs saltem caruisses, ego miserijs istis, quas perditißimi tui mores glomeratim mihi congerunt. Tu ob scelerum ignominiam, ego ob eam (quam præbuisse dicor) peccandi occasionem despectui, & ludibrio non haberemur. Mirabar, mirabar quòd tui uidendi copiam neq; nobis, neq; amicorum cuiquam iampridem fecisses. Tuæ enim turpißimæ uitæ conscius reformidabas, ne nostris omnium clamoribus (ut criminosi est) argueréris. Timebas licentiam tibi adimi, & iugum seruile imponi. O quàm inopes, mentis meo unius periculo, eos prædicauerim, qui dum ætas, metus, magister prohibēt, quodam uelut præsagio putant sibi compertum, quales sint futuri iuuenum mores: his nihilo sagaciores, qui ab unguibus leonem iudicant. Tu cum adhuc puerulus esses, eminentißimum futuræ uirtutis lumen præ te ferebas, omnesq; (ut eos iuuenum, qui uerecundi sunt, laudare mos est) modestißimum te prædicabant: nec erat, qui spem de te quàm optimam non conciperet. Sed,

Ex Terentio deptomptum.

Ab unguibus leonē iudicare

Heu hominum ignaræ mentes, ignara futuri
Pectora, dum ualidos ætas tibi contulit annos,
Virtutum radijs scelerum præferre tenebras
Cœpisti, & miseræ præsagia fallere turbæ.

Iam ut aliquando uerbis istis nihil apud te lucrifacturis, nullū (ut scio) pondus habituris, finem adijciam: ad ea quæ nunc dicam aures aduerte. Non si (ut cū Terentio loquar) ex capite meo sis natus, itidē ut aiunt Mineruam esse ex Ioue, ea causa magis patiar flagitijs tuis me infamem fieri:

aut igitur uitam in melius commutes, aut de te literã longam facturus, iugulum pares laqueo. Nisi enim te resipuisse audiero, ego uelut spurium, & puerum me patre minimè dignum, te exhæredabo, exhæredatum breuibus Gyaris, perpetuis tenebris, aut furcis potius deuouebo. Vale, & uerborum meorum (si sapis) noli deme minisse.

EPISTOLA L.

VIx audeo herclè postulare, ut uerbis meis fidem adhibeas: non quòd commẽtitia quædam, aut hyperbolica scripturus sim: sed quòd factu difficilima fortasse uiderentur, nisi syncera fide tibi persuaderes, eũ me esse, quem amicorũ absentia non minus torqueat, & exulceret, quàm delectet præsentia, & enutriat. Postulabo tamẽ (scio) multa intempestiuè, & illepidè meo more dicturus: sed quæ omnia meæ imperitiæ tua condonet & indulgeat humanitas. Iam primùm omnium latere te nolui, ex eo, quo Lutetianus mythologias, uilioresq; istas (quibus impallescimus) nænias reliquisti, Aureliamq; profectus es, ut ibidem in meliores disciplinas, & magis quæstuosas te totum impenetrares, animum meum tui absentis desyderio ita intabuisse, ita somnolentis quibusdam cogitationibus emarcuisse, ut Socratis non longe absimilis uiderer, qui stare solitus dicitur pertinaci statu perdius atq; pernox, à summo lucis ortu ad solem alterum orientem inconniuens, immobilis, iisdem in uestigijs, ore, atq; oculis in eundem locum directis, agitabundus. Dixisses me instar Niobes in lapidem obriguisse, aut præstigijs quibusdam, laruisq; bustuarijs stupefactum obmutuisse. Quinetiam Agelastus, ac uelut irrisibilis lapis factus sum. Testes collegæ nostri, qui ubi attenuatam prorsus faciẽ, & ossa ipsa cute tenus protuberantia contuentur, morbo, & eo quidem acerbo, ac diuturno

Quæ hîc scribuntur de Socrate ex A. Gellio excerpta sunt.

turno

turno me laborasse coniectant: qui tamen mutuæ nostræ beneuolentiæ certiores fiunt, id tui causa mihi contigisse, non ambigunt, ægrum propterea solantur, aut saltem solari contendũt, causati nullũ esse tam pertinax & indissolubile amicorũ cõtubernium, quod aliquando alio istuc, alio illuc profecturis separari non oporteat. Vellem nihilominus à dijs immortalibus ita comparatum fuisse, ut mori tecum mihi licuisset, quo cum tam beneuolè uiuere, quid uiuere? imò iocari semper & otiari licuerat. Sed ô fortuna (exclamat Plautus) ut nunquam es perpetuò bona. Eo me amico priuari oportuit, quo cum omnia, ut mecum, liberè loqui poteram? Qui dolorum meorum partem ebibebat? sine quo iucundum nihil mihi uidebatur? qui acerbitatis meæ uirus utcunq; pestilens inexhausta uerborũ magniloquentia repellebat? Facundo tibicini persimilis, quem scitè & modulatè adhibitum uiperarum morsibus mederi testis est Theophrastus ille Gellianus. Quæ omnia, qui adulandi studio à me dicta suspicaretur, is hercle tibi non minus quàm mihi esset iniurius, me uidelicet parasiti similem existimãs, te Thrasoni Terentiano auris popularibus gaudenti comparans, qui inadulabilis es, & iudicij tui non prodigus: quiq; palpum obtrudere, si lenocinium esset, cautè nouisti. Stultum esset & inconsultè factum, hoc astu ad tibi congratulandum uelle irrepere, quem nuda & infucata delectat ueritas, quemque (ut cum Aulo Gellio loquar) hominem esse noui scientia nihil de uerbis laborante. Etsi autem ea animi ægritudine semper fuerim, scribendi tamen cupido mihi nunquam defuit, neq; enim deesse permisisset insopita mutuæ inter nos amicitiæ recordatio, quæ audacem suggerebat animum & hortabatur: licet timidiusculum faceret imperitia, eoq; audacior fiebam, quò

Palpum obtrudere.

opinarer stylum meum insulsum & rusticum, solœcis'que (ut tecum & cum Gellio loquar) ubiuis scatentem, nō multum ab eorum abhorrere facundia, qui uel Cæsareo, uel Pontificio iuri uacarent: non quòd eis linguæ cultū derogem, sed quòd mihi dicēdi peritiam uēdicare nolim. At ubi reddita est nobis à Trimestigo tuo uerè (ut opinor) leguleio epistola, Dij boni quantum stupui, quantum inquam mihi admirationis attulit rei nouitas, qui bellè in animum meum induxeram, sermonis cultum non magis cum legum studio coniunctum esse, quàm maturam cum infantia prudentiam. Putabam ego philonomos omneis barbarè, aut saltem non multùm lepidè loqui: plerosq; non Latinæ linguæ inscitia, sed ostendendæ doctrinæ tædio, aut odio potius. Video tamen, si modò tui similes multi comperiātur, peritiam & facūdiam cum legibus adeò coniunctam esse, ut difficilimum sit iudicare, magis'ne legibus artes humanitatis, an artibus ipsis leges debeant. Qua in re maximū mihi stuporē attulisti, quòd eas contemptui nedum derelictui habeas, sine quibus leges ipsæ uel sanè rudētibus Arcadiæ pecuarijs displiceant, aut syluestribus rusticis notescant facilimè. Gaudeo tamen quicquid dicas earū amœnitate & succo te oblectari: quarum studio coactus tibi interdixisti. Dij faciant, ut eo semper animo, etsi dißimules, perdures, ut palatinam mephitim, & causidicorum istic latrantium barbariem, tua eruditione, simul & doctrina uenustes, & Budæum (quem doctißimum esse uel frequentibus cuiusq; testimonijs, & inter Lutetianos uelut monstrū prius inuisum nemo inficias ire audeat) omni modo insecteris doctrina: eos'q; aliquando castiges patronos ineptientes, qui nullū utriq; iuri sermonem aptū existimant, nisi eum qui inornatus sit maximè: quasi uerò ex

indu

industria barbarè loquantur, quos Latinè loqui uetat im=
peritia. Quòd autē multis uerbis artes nostras despicari
uisus es, te sanè felicem prædico, cui tandem aliquando ex
his garrientibus disciplinis nihil homini præter pauperiē
comparantibus, emergere, ac pedem reuocare licuit. Nos
autem malè feriatos, qui in his consenescimus, ac penè Phe Malè feriati.
recydis instar Phthiriasi, & morbo Syllano inter pedi=
culos collegiales emarcemus, & tabe lenta consumimur. Phthiriasis pe-
Nos impēdio loquaciores theorematibus tantū nugalibus dicularis morbus, quo Syl-
puerilibusq; commentationibus dilatrantes, & captionū felix dictat-
grāmaticarum laqueis strepentes, stipulas & culmos ste- extinctus est, Pherecydes
riles colligimus: uos (absit uerbis meis inuidia) grana reli poëta.
ctis inanibus paleis ubertim metitis. Nos (ut uerè dicis)
uerborū & argutiarū fuligine obcæcati præsentia tantū
conspicimus, futurorū immemores. Vos & præsentium et
futurorū soliciti, posthabitis disciplinarum nihil crumenæ
profuturarū studijs, prospicienter uobis & reipublicæ cō
sulitis. Quare nimirum si ad magistratus amplioresq; di=
gnitates erecti fortunā uestro temperetis arbitrio: nos ue=
rò ueluti pulli inuolucres & implumes, è nido surgere è nido surger-
nūquā possimus. Sed quid aliud faciamus? Non cuiuis ho
mini contingit adire Corinthum. Vnum est, quod me sola-
tur maximè. Securius ego me in infima cōditione uicturū
spero, si modò paupertate mea fuero contentus, quàm si
amplioribus inhians, me semper animi excruciarē miserè:
etsi hoc eorū sit dictum, qui quum nihil assequi possunt,
desperantes suis se contentos rebus asserūt: quod quidem
uelint nolint, faciāt oportet. Cæterū ne in re nihili utrāq;
paginam fecisse uidear, conditionis meæ certiorē paucis te
uelim facere, ut mihi si sinistra sit, condoleas: si prospera,
congratulere. Discipulorū in primis numerus in eodē sta=

tu permanens, præterquàm quòd uno Florido imminutus est, qui patrẽ mala ualetudine laborantẽ uisurus abijt, ut uel atratus intersit exequijs, uel conualescentem lætus ui deat: uenturus sit, nec'ne latet: neq; sanè multum laboro. Eam enim à discessu tuo constantiæ loricã indui, ut iam fri uolis id genus rebus cõtristari non decreuerim. Ego prosperè ualeo: Id unum me semper male habuit, quòd absentiæ tuæ impatientissimus fuerim: dolorem tamen hũc lenijt prospera tua (quam ex literis cognoui) cõditio. Nihil istic noui agitur. In regum festo tria aut quatuor tantùm collegia, mimos et comœdias recitauere, & eas quidem satyricis immunes aculeis: timuit enim capiti suo unusquisq;, quorundam periculo factus cautior, qui (quòd regiæ maiestati & muliebri perduelles stigma inussissent) catenati ad regẽ non tam ducti, quàm tracti sunt. Magister Durandus, cui doleo, adhuc in uinculis est: dolorẽ tamen, sperato reginæ aduentu, ubi se liberum fore confidit, solatur. Fatis (ut multa plerunq; cadunt inter calicẽ supremaq; labra) concesserunt magister Ioannes Tylli, olim Nauarrici templi sacellanus, & N. hic Lutetia, Niuernis ille: misereatur utriusq; dominus. Salutaui omneis quos literis tuis salutandos iusseras, qui te pariter resalutant. Superest etiam, ut uerbis, utcunq; fieri poterit humanis, dominos meos Amoncurianos (quorum ego obsequijs ad aras usq; sum paratissimus) meo nomine salutem dones. Item M. Xantonensem, & utrunq; Garsonerium. Itidem magistros, & (quos omisisse fuisset inciuilis & rustici planè hominis) discipulos nostros, Rutilium Pedianum, & Mirãdulanum ingenuos adolescẽtes, mei (ut opinor) amantissimos, quibus quoq; in amore respondeo. His plurimum gratulor gratulaborq; quandiu uixero: quòd (ut scribis) contentiosa quad

[Margin notes, partly cut off:] ...stantiæ lo-... / Ita cadunt ...r calicem, ...emaq; la-...

sa quadam æmulatione studio auidißimè incumbant, & à simili hero mores imbibant, sintq́; ut morũ tuorum, ita & studiorum ingeniosi sectatores, & solertes simij. Spero rem nostram publicam tua & eorum doctrina ac prudentia tandem maximè auctum iri, & prudentißimè gubernatum. Dij faciant, ut ea res falsum me non habeat. Si quid est, quod mea ars istic in tua, et eorũ causa efficere ualeat, aut patrocinari, nõ parcas laboribus. Inuenies me non segnem, neq; tui absentis immemorẽ. Vale tu Nomophage, & illi Nomophili, & excusatam habete ut sermonis, ita & formandorum cõpingẽdorumq́; debitè elementorũ inscitiam. Datum ex cubiculo nostro, decimooctauo Calen. Febr. Vnum est quod omiserã, Cauete quæso mei animuli, ne ingeniola uestra, & corpuscula tantis laboribus, aut peruigilijs, frequẽtioriq́; studio ita fatigetis, ut propterea immedicabilẽ morbũ incurratis. Id dico, quoniã iampridẽ compertum est, uos hac re frænis, nõ calcaribus indigere.

EPISTOLA LI.

NVdiustertius, hora post meridiem circiter quarta, eas ego suscepi literas, quas tabellario nostrati pridie Calend. Octob. ad me dederas, quibus ego lectis notißimum prudentiæ tuæ feci periculũ, notius longè facturus, si in ea perstiteris animi modestia, quam hactenus tibi uendicasti. His autem me consulebas, sub cuius præceptoris ferula tibi ad doctrinam comparandam esset militandum. Quod & si inquisitius, exactius, ac magis solicitè quæsitum reposceret iudiciũ, coactus sum hac epistola raptim & tumultuariè scripta, tibi paucis aperire, quid super ea re mihi sit animi, idq́; facere propter desperatam abituri nuntij celeritatem, qui antelucano sequentis diei, quo uenerat, tẽpore, sibi properè redeundũ esse testabatur. Consulerem

ceptor qui ...udus. lerẽ in primis, ut eum præceptorem tibi eligeres, cuius uirtus non minus animum excoleret, quàm doctrina ingeniũ uegetaret. Nam si studijs (ut cum Fabio loquar) scholam profuturã, moribus autẽ nociturã constaret: potior mihi honestè uiuẽdi ratio, quàm uel optimè dicendi uideretur. Est ludimagistrorum genus, qui rudimenta illa, (sine quibus quicquid superextruxeris corruet,) neglectui habẽt, & fastidiunt, quòd ab omni ostentatione aliena sint: ea tamen maximè curant, quæ xenodochiam, id est, uanã gloriam afferant. Sub his te merere nolim: tum quòd plura in fronte promittant, quàm præstent in recessu: tum quòd impendiò loquaciores, ac nugalibus quibusdam nænijs dilatrantes, pueris fumos uenditent: nihil doctrinæ eorundem animis suggerant & inculcent: sed inani uerborum & argutiarũ fuligine perbellè deludant: ita ut quum quinquẽnio eosdem habuerint discipulos, abecedarios, et primorũ elementorũ ignaros, si interroges, comperias: quod quàm molestum sit parentibus, qui pecunias non modicas his nutriendis profuderunt, quàm perniciosum illis ipsis, qui illic pueritiam in nugis contriuerunt, dictu esset difficile. Huiusmodi præceptores uerbis interdum piperatis strepunt, præ se cæteros rudes esse, & agrestes prædicant, inanes flant glorias, ac falsam scientiæ persuasionem sibi induunt, dignosq; penè dixerim se iudicant, quibus uicatim assurgant omnes. Verùm si propius consyderes, quid utilitatis habeat eorum doctrina, nihil sanè reperies, quod uel fracta nuce tibi putes emendũ. Horum igitur scholis tibi maximè interdicas, præstabilis sapientiæ uirum elige, cuius sanctitas teneriores puerorum animos ab iniuria custodiat, ferociores à licentia grauitas deterreat: hæc si feceris, nec te sub eo meruisse, nec consilijs nostris acquieuisse

...nanes flare ...rias.

uiſſe pœnituerit. Vale. Datum ex ædibus noſtris, decimoſexto Calendas Nouembris.

EPISTOLA LII.

Vitam meam nec unius aſsis æſtimandum putauerim, niſi te rebus meis ac ſaluti totum deuoueas, qui nullum amantiſsimi hominis officium in me prætermiſeris: imminet enim capiti meo diſcrimen, quod niſi tuo unius patrocinio ac præſidio uitare non liceat. Ne autem uerbis meis defatigatus pertædeas, rem omnẽ tibi à principio ſtrictim aperire cõſtitui. Celebrabatur nuper conuiuiũ, perdicibus, phaſianis, coturnicibus, pauis, lepuſculis, ferina, tantiſq; alijs omne genus delicijs, & eſculentis ſuperfluens, ut huius reſpectu memorabilẽ Cleopatræ cœnã ſordere dixiſſes. Aderat & trimum nectar, quod iam in ſubterraneis œnopolijs penè emarcuerat. Huic ego interfui, affuerunt & plerique multi noſtrates non obſcuri nominis uiri. Saturis iam omnibus, ubi depoſitæ epularũ reliquiæ, cœperunt protinus (ut moris eſt) cithariſtæ & tibicines peramœnis inſtrepere cantiunculis, atq; omniũ ita aures delinire, ut iam diuorum, nedũ regum felicitati inuideret. Næniæ ſurrexerunt, hiſtriones, funambuli, qui multiformi corporum uolutatione plurimũ oblectabant: uenerunt interdum qui prurientum animos titillarent. Aderat (ut ſemel finiam) omne genus uoluptatis, grataq́; omnia & iucunda ſupra modum uiſa ſunt, præterquàm quòd comatuli cuiuſdam uno digito caput ſcalpentis mollities pleriſq; tædioſa ſatis uiſa eſt. Erat enim, qualẽ fuiſſe Demoſthenẽ ſcribit Gellius, ueſtitu certoq́; cultu corporis nitido, uenuſto, nimiſq́; accurato; talaribus tunicis more Lydi cauponantis circunſpectè et compoſitè induebatur. Erant eius manus inter agendũ argutæ & geſtuoſæ:

Cœna Cleopatræ.

ſtuoſæ: ita ut Dionyſiæ ſaltatriculæ cognomento dignus cum Hortenſio uideretur. Quum igitur id omnibus moleſtum eſſe conſpicerē, nullum tamē eſſe, qui eius rei tædium uerbis auderet exprimere, iuſta obiurgatione ſuperfluētē tantis rebus hominē inceſſui, quòd ægrè ferens animo colaphum mihi protinus infregit, ego contrà gladio uagina excerpto, hominem cordicitus uulneraui: quo facto, ſalutem mihi fuga quærere coactus ſum, uiuat, nec adhuc mortuus ſit, neſcio. Quærunt me ſatellites ad furcas, ut ſicubi locorū me repererint, de me propediem actum ſit. Venio igitur te oraturus, ut uel me domi tuæ occulas, aut ſaltem uiſum tibi, ſi iſtac trāſierint, inficieris. Iniquum eſt, fateor, mendacium perpetrare. Parua tamen (inquiunt Theophraſtus Gellianus, & Liuius) uel turpitudo, uel infamia ſubeunda eſt, ſi ea re magna utilitas amico quæri poteſt. Et Chilo ſapiens conſeruandi amici cauſa de uia declinauit, falſum enim conſilium pro eius ſalute dedit. Pericles quoq; rogatus ut pro amico falſum deieraret, opus eſt (reſpondit) me amicis cōmodare, ſed uſq; ad aras. Hunc igitur precibus meis locum relinquas uelim. Tantum enim me tibi debere fatebor, quantum patri, ſi tuo unius præſidio periculum hoc effugero. Vale.

EPISTOLA LIII.

DEmoſthenes Græcorum eloquentiſsimus apud Philippum regem Amyntæ filium uerba facturus, in ipſo ſtatim orationis limine ſtupefactus obmutuit, maieſtate (ut credibile eſt) tanti uiri perterritus. Quod (ut opinor) heri ac nudiuſtertius mihi contigiſſet, dum me colloquio tuo dignatus es, niſi ſtuporem hunc explorata mihi iampridem excuſsiſſet humanitas tua: nam quum paruulus eſſes, & in re literaria militares, tantam morū facilitatem

præ te tulisti, tantam in omneis abiectißimos, & gregarios inopes benignitatẽ, ut iam tum primùm, qui spẽ de te quàm optimam futuræ uirtutis non ceperit, fuerit nemo. Quò mihi ampliori laude cumulandus uideris, qui prouectior factus tibi semper constiteris, neq; amplißimis honorum culminibus euaseris arrogantior, aut magis insolens: quod qui faciant, albis sanè coruis rariores comperiũtur. Coruis albis rariores. *Vsu enim uenire conspicimus, ut à teneris annis permulti dociles uideantur pueri: qui ubi collũ iugo subtraxerunt, tandẽ uelut pristinæ cõditionis immemores, statim superbiant, eosq; aspernentur, quibus cũ pueruli familiarißimè uixerunt: quodq; multò deterius est, uirtutes omneis abrogant: Neroni hercle persimules, qui licet ephebus optimæ uideretur indolis: ubi tamen uirum egit, tantis, tamq; probrosis uitam flagitijs commaculauit, ut eius in exitium & mortem non una parari simia, non serpẽs unus, nõ culleus unus debuerit. Quod genus hominũ moribus quantũ tibi interdixeris, uel cæco appareat, qui quantò prouectiores annos attingis, amplioribus animum uirtutibus exornas. Nam ut exemplo contentus unico reliqua innumera, quæ sese ubertim mihi offerunt, et ingenium penè obruũt, omittam: Quis mansueti, ac modesti hominis factũ non iudicet, quòd me in ludo (quẽ prius tyronẽ agnoueris) abiectißimũ homuncionẽ è quercubus (ut dicitur) & saxis natum, uixq; satis dignũ, qui pedum tuorum uestigia deosculer, simul & iterum in familiam tuã euocaueris, nunquam de te benemeritum. Quid enim benè mereri posset is, cui nihil est, de eo, cui nihil deesset? Quid si ullo genere obsequij lacessitus fuisses? Credibile est sanè te magis paupertatis meæ & laborum misereri, quàm opera & famulitio indigere. Nunc ne parasiti instar uerbis titillantibus au-*

res

res tibi demulcere, aut caput blādiendo cōfricare uidear: ea nunc primùm literis aperiā, quæ mutuo reuelare colloquio, tua deterruit maiestas: ubi heri me tecū loquentem timidiusculū uidisses, concessisti (quæ tua fuit humanitas) ut id scriptis facerem. Faciam igitur. Percunctatus es me, uellē nec'ne à regendis puerorū gregibus abstinere, atq; istinc domum tuam migrare. Nolo hercle istic cōsenescere: consenui tamen hactenus, expectans, quò istinc euocarer, ac de me bene mererer, non doctrinæ meæ (quæ nulla est) gratia: sed paupertatis, quæ magna est, intuitu. Hanc spem mihi suggerebant pleriq;, quibus non usquequaq; sinistrè prouisum est. Nā, ut cæteros omittam, præceptor meus doctissimus magister Ioannes Clauimontius, ubi rotam aliquandiu istic uolutauit, familiæ domini Laudunensis adscriptus est. Alij etiam permulti, quorum nominibus parco, ne quis me oculis obliquis alienam prosperitatem limare dicat, fortuuam satis pinguem sibi fecerunt. Eandem ego aleam dietim expecto: nullius tamen, quantumcunq; opulenti, domū intraturus, quin imperitiæ meæ ac morum non cōmonuerim. Quoniam igitur tuæ fuit modestiæ, me euocare: Id iam primùm omniū non ignores uelim, nihil esse in me doctrinæ, aut eloquentiæ, quod tibi usui, uel honori esse poßit. Si quod tamē sit in hac re ministerium, non negligens tibi polliceor, & (ut uires suppeditabunt) frequens, & laboriosum: nam nullū aliud officij genus ab ipsa infantia exercui, in quo operā tibi possem promittere: quam si pollicerer, & te tua spe fallerem, & me mendacij conuincerem. Noueris adhæc, me & his moribus præditum, ut holusculis agrestibus liber malim uictitare, quàm seruus lautißimis esculētis. Quocirca tibi soli & uni obnoxius esse uelim, nec subiectus, omnibus tamē obsequio

ſus. Præterea nudus ſum tanquã ex matre, uixq́; (ut in adagio dicitur) obolũ habeo, unde reſtim emam. Si tecũ fuero, omnia mihi ſuppedites oportet, quæ ad honeſtè uiuendum uidebũtur utilia, & neceſſaria. Et quoniam ex famulorum immũditia, & ſorditate, domini plerũq; arguitur inopia, ueſtimentis (ut clericũ decet) honeſtis indui peto, non uerſicoloribus, aut hiſtrionicis, quæ ſi meo emẽda arbitrio uoles committere, ſtipẽdio quantumcunq; modico mihi opus eſt. Scio te munificũ, & qui famulos tersè, neq; tamẽ compoſitè, & uenuſtè nimis indutos malis, quàm crumenam immodicis auri ponderibus tumentem. Equum præterea uelim ſuis ephippijs ornatum, tuis ſumptibus nutritum: & quoniã, teſte Ouidio, Carmina ſeceſſum ſcribentis, & otia quærunt, uellem ut tandem aliquem locum mihi deſignares, ubi Muſis, ac tibi liberius uacarẽ. Impoßibile eſt enim quæ tumultuario fiunt ſtudio, ac frequentibus interrupta diſcurſionibus, multũ eſſe decocta, ac elimata. Hæc omnia etſi ſtudioſè appetam, nihil tamen ardẽtius, & obnixè magis tua beneuolentia: quam ubi fuero conſequutus, digito cælum uidebor attigiſſe. Hæc omnia eò audẽtius tibi aperui, quò me intrepidũ in his detegendis prius eſſe iußiſti. Poſtularem ſi me ſuſciperes, ut nõ citò deſereres: niſi iandiu mihi cõpertum eſſet, ea te cõſtantia præditũ, ut quos tecũ euocaueris, nunquam niſi uolentes deſeras. Perpẽdes igitur ſi adhuc hoc mihi condonare libet, placeat nećne hæc tibi conditio: quæ ſi diſpliceat, fortunæ adhuc prioris contẽtus uiuã: ferreus tamẽ ſim utcunq; contigerit, & lapideus, ſi unquã tantæ tuæ humanitatis fuero oblitus. Vale.

EPISTOLA LIIII.

Vix licet per otium in menſe ſemel tantùm feriari: tot meæ ceruici incũbunt negotia, tot ultro citroq́; cu-

ris agitor. Sed si aliquando possum aliquid suffurari otij, moris est mihi aliquo me loci recipere, ubi fatigatum labore spiritũ reuocem, & huius seculi uanitates & miserias considerem. quod nudiustertius feci. Sed ubi satis apud me sagaci uelut trutina perpendi, nihil in toto mundo reperi, quod suos non patiatur manes. Reges uenenũ reformidant, domesticasq; metuunt proditiones: Primates ad ampliora semper obrepunt: Senatores sunt auari, & lucri cupidi: nunquam securè degunt Milites, mors propius instat, quàm uita: in perpetuis uiuunt miserijs Agricolæ. Ne multa, nihil est quod suos non patiatur manes, quodq; non sit calamitatibus obnoxiũ. Quocirca si me consulas, quid in hac re sis facturus, te monebo, ut posthabito omni diutino studio, exitum uitæ perpendas. Nam apertè constat, nihil hac uita esse fragilius: prudenter igitur feceris, si tuæ saluti inuigiles. Vale.

EPISTOLA LV.

Nihil peius odi, quàm istos hypocritas & philosophastros, qui in opinionẽ sanctitatis ueniẽtes, Catonianã seueritatẽ capillis supercilio breuioribus paulatim promittunt. Expertus loquor, multos reperias uerborũ tenus zetos, qui multa de uirtutibus publico theatro exclament: quiq; omnia uitio dant, aut digna putãt incendio: intus tamen sunt pellace uulpe nequiores. Volo, si religionem imitari decreueris, ut sis aperto pectore, & infucatis moribus. In primis da operam, ut talis fias, qualis cupis uideri. Non est quòd in me succensere debeas, sed potius ames, quòd nullã nomini tuo maculam inuri permittam: insuper quòd dicas, te uelle amicum habere, quo cũ liberè omnia, ut tecum audeas loqui. Nullum (si me audias) amicum tibi comparabis, nisi prius cum eo tres modios salis comederis.

Multi

Multi sunt in ostio tantum formosi, & uerbis palàm amici, qui tamen clanculum ferunt insidias. Vale.

EPISTOLA LVI.

NEscio quid sit in causa, quamobrem mihi succenseas: nihil enim me puto fecisse, aut dixisse, aut excogitasse quidem, quod tibi detrimento sit futurum. Culpam fateor, nonnunquã ignauiam tuam. Obseruaui quibuscũ uersabaris, tuarum rerũ sategi: sed alio uersum hoc feci, quàm ut tibi nocerem. Tute olim mei in te amoris periculum fecisti: Nisi uelis in tua uitia reclamari, aliò te diuertas: nam quãdiu simul uiuemus, nullam tuo nomini maculam inuri permittam: mihi etiã, si secus agerem, summo uerteretur opprobrio. Verbis meis paulatim acquiescas, & bene tibi uertet: omnia ad uotum tuũ faciã. Non parcas pecunijs meis, atq; adeò omnibus domesticis rebus. Hauries à me, uelut ab ipso horreo. Sed si cuiquam detrahere uelis, ut genialius tibi indulgeas, nullum à me speres auxilium. Vale.

EPISTOLA LVII.

MOneo te plerunq; tuæ utilitatis, & ab omni scommatum iniuria nomen tuũ uindicare satago: sed dum aliquãtisper mihi tecum loqui licet, aliò diuagaris, & (ut dicitur) extra meum sermonem tuæ peregrinantur aures. Non admodùm habeberis in pretio, si eo, quo cœpisti pede, semper perrexeris. Vt enim uicatim compitatimq; eos iuuenum prædicãt omnes, qui rectè consulentibus dociles se præbere non ingrauantur: ita & maximo probro datur his, qui amicorũ consilijs aures occludunt, aut prudentum exhortationes nihili penitus ducunt. Et cum unusquisq; sibi persuaserat, te esse ingenio facili & benigno, in spem ueneram, te nihil detrectaturum, quod suasissem. At (ut uideo) si rosas loquerer, uerba mea ne hili qui-

dem duceres. Nescio quid sit causæ, quam ob rem id ipsum facias. Tantisper enim dum tua consuetudine mihi frui licuit, intimum te semper habui: sed (ut conijcio) illud ipsum est. Nemo non nouit arduum esse, hominem natura districtum corrigere. Nequitiæ tuæ diuturnum indormiuisti somnũ, & in pectus semper obduruisti: quare difficilimum est, te noua pelle induere. Vale.

EPISTOLA LVIII.

Amasis institutum.

LAudabile fuit Amasis Aegyptiorum regis institutum, qui lege sanxit, ut singuli quotannis apud cuiusq; præfecturæ præsidem profiterentur unde uiuerent: quod qui non facerent, extremum illis supplicium esset pœna. Cui sanctißimæ legi conformis propémodum uidetur Gymnosophistarum mos, apud quos impransi abibãt, qui nullum diurni laboris fructum parentibus afferebãt: & apud Baleares Hispaniæ insulas, puer antiquitus cibum à matre non capiebat, nisi quid ea monstrante sagitta percußisset. Nam ut in Olympia non meretur coronam, nisi qui legitimè certauerit: ita nec dignus est uita, qui nihil parturit, quo testetur se uixisse. In omnibus elementis ita uel Deo placuit, uel naturæ, ut nihil penitus torperet in otio. Cælum, quo integuntur omnia, cyclo & orbiculari motu se uoluit. Sol & Luna alternatim suos meatus peragũt, & sibi cedunt. Hæc noctem illuminat, ille diei præest. Venti suas tenent regiones, unde flatu spirant immobili. Signa zodiaci alternatim Solis flexum amittunt. Mare quiescentibus uentis tranquillum, ijsdem reflantibus agitatur, & suos pisces nunquam non eijcit. Terra sterilis & infœcunda hyberno tempore; uernis & æstiuis frugibus otiũ pensat hyemale. Arbores & Plantæ ut tempus aptum fructui ferendo persentiscunt, egerunt botros, & uiro-

Gymnosophistarum mos.

rem

rem induunt: Ilices & Quercus concipiunt glandes, Laurus & Oliua baccas, Corylus nuces, Meſpylus corna: nec aculeatis quidem dumis, ſpinis & uepribus ceſſatio eſt: nam & rhamnum & alios fructus minutiſsimos pariunt. Sed obſeruemus nobiles uinearum gemnas: Conſyderemus quanta fidelitate rerum omnium mater & parens Terra, ſemen ſibi commiſſum regerat, refundat, rependat: quanto fœnore Agricolam ſuum ditet, triticum, ſiliginem, hordeum, auenam, milium, fabas, piſa, lentes, eruum, lupinum, & alia id genus frumenta, & legumina cumulatiſsimo prouentu generans. Quid Annus ipſe, quē rerum noſtrarum, & uitæ dimenſorē cognoſcimus, quando à ſua deſijt natura? Quis uidit Ver ſine uiolis, Aeſtatem ſine granis & calore, ſine pomis Autumnum, Hyemem abſq; niuibus & pruinis? Non'ne ſuccedentes ſeriatim Menſes ſuis officijs manent? Quis inuerſum uidit ordinē? Quòd ſi hæc omnia naturæ legibus & inſtitutis parent, ut ſuos ſemper emittāt fœtus, pudeat'ne hominē ſolum (quem tamen præeſſe omnibus creaturis Dij uoluerunt) quieſcere, ſolū putreſcere in otio, ſolum ſine fruge conſeneſcere, effœtam ſolum ætatem præterire, ſolum ſine ullo uitæ ornamēto emori? Quis hoc probaret, niſi deſioculus, niſi qui cucurbitas lippit, & inops eſt rationis: cum bruta ipſa cæteraq; animantia, quibus deeſt ratio, ratiocinentur unde uiuant, & quantulūcunq; laboris ſui teſtimonium nobis omnibus uidendum proponant? Alia hominibus proſunt, ſibiq; charum, & nobis utilem proferunt partū: pauciſsima admodùm reperiuntur ſterilia, & quæ nihil omnino in publicum afferant emolumentum. Si quis in aquatilibus fidem requirat & exemplum: parit Balena, partumq; lacte nutrit: oua gignit Cephalus, Delphini egerunt fœtus, quos

De quatuor anni tēporibus.

fœmina uberibus & lacte pascit copioso: Agunt *uere coniugia, pariunt catulos æstiuo tempore:* Echini *ferunt oua:* Hippocampus *contra canis rabiosi morsum prodest.* Sed *ad hominis usum nonnihil operātur.* Nec *minor est in auibus sedulitas:* Aquila *pullos probat ad solem, qui eum sustinere nequeant, ut degeneres repellit:* Columbi *bina oua pariunt, masculum primum, secundum fœminam, concipiunt diebus quadragenis:* Galli *longa edunt oua, rotunda fœminæ, nuntiant lucem, & pigros ad laborem excitant:* Pauones *incubant oua duodecim:* Hirundo *quinq; pullos parit, quos magna pascit æquitate, incipiens ab eo qui maximus est natu, & ita in cæteris ortus habens rationem.* Vsq; *ad cætera descendam animantia:* Tauri *laborem iuuant mortalium, & agricolæ sunt, arantq́; terram, ex qua fruges demetimus:* Oues *suis lanis nos induunt, lacte uagientes pascunt infantulos:* Apes *nobis mellificant:* Sues *se saginant ad esum nostrum:* Canes *pro foribus nostris excubant, greges à lupis, domos à latronibus tutantur:* Feles *cubicula purgant muribus.* Dum *oculos circunfero paßim, nihil inuenio, quod in re aliqua non exerceat naturam, nihil quod otium nō refugiat.* Quid *ergo (ut ad institutum aliquando deueniam) faciendum nobis putamus? uolumus uinci à brutis, quæ ratione, anima, dignitate, forma, & nobilitate præcellimus?* Imitemur *potius* Plinianū *illum* Apellem, *qui nullum diem ducebat sine linea.* Caueamus *ne similes illi uideamur uernæ pigro & ignauo, qui ruri degebat, ut mortuum cadauer in sepulcris.* Reuolutus *est annus, arbores sua poma pepererunt:* Ceres *agricolæ uotis respondit: horti suos carbunculos, suas uiolas, suos dederunt flores:* Racemis *suis rubuerunt uineæ, pomis arbores tumuerunt.* Soli *superſumus, qui annuam*

Galli pigros excitant.

Nullus dies sine linea.

nuam nondum frugem protulimus. Reminiscamur opprobrij, quod paritura est nobis ignauia, si conuincamur desidiæ. Reminiscamur iacturæ, quæ nostris omnium ceruicibus impendet, si comperiantur ignorantiæ. Expergiscamur socij, surgamus ab otio, ad aratrum conuolemus, ad burim, ad ligones, ad uomeres, latremus in aula ceruinam pellem, ut tandem in syluis militemus. Declamemus inter domesticos & priuatos parietes, ut in Senatu causam Milonis agamus. Relegemus Catilinam, patrocinemur Cluentio, pupillis obsequamur, explodamus oppressores, consulamus patriæ, & tyrannorum uim reprimamus. Probemus balbutiem linguæ inter paucos, probemus ingenij uires, purgemus linguæ uitiliginem, priusquàm eò ueniendū sit, ubi superciliosi sedent consules, nasuti tribuni, oculati prætores, acuti causidici, quæstores uafri, cæteriq; emunctæ naris homines. Ecce gymnasiarcha aures arrigit, in expectando est, quid dicamus: paratus est excipere, quod offeremus, paratus audire, quod recitabimus, nec fauorem aut patrocinium nobis recusat modestus comes & ingeniosus hypodidascalus: cæteri insuper doctrina & moribus clarißimi præceptores nostri aduertunt, fauorem, uultum pollicentur, & ridibundis oculis beneuolentiam: neq; porrò nobis uerendū est, ne si quid ornatè parum aut inconcinnè protulerimus, idipsum protinus crispa nare subsannent, & auersentur. Non estis doctißimi uiri ætatum adeò imprudentes, ut non cognoscatis facilè cum Marco Fabio suam esse studijs infantiā. Fortissimus quisq; edidit aliquando uagitum, & qui coram principibus aut senatoribus magna sui gloria in omniū admirationem causas orauerunt, prius tamen fuerunt rudes & alphabetarij. Vultis exigere ab adolescentulo, quod pa- Sua est studij infantia.

rentẽ eloquentiæ Ciceronẽ deceat? Vultis sarcinam dare infantulo, cui Demosthenes succumbat? Habenda est ætatum ratio. Non habet senectus uires iuuentutis, sed nec iuuentus consilium senectutis & eloquentiam. Vale.

EPISTOLA LIX.

SAtis certasti pater, satis militiam sequutus es: tempus est ut conquiescas, & ferieris: tempus ut subtrahas te periculo, & solita professione tibi interdicas: tempus inquam ut iam doneris rude, & imiteris Horatianum illum Veianiũ, qui armis ad Herculis postem fixis domi sese continebat, ne in arenam denuo traheretur. Non est tibi formidandũ, ne non habeas unde uiuas. Tu non es ut plerique gregarij milites, quibus cum stipẽdia detrahũtur, tenuissimè uiuunt, & (ut est in adagio) digito plerunq; salinum terebrant. Patri tuo (quod Dijs habeo gratiam) abunde est auri & argenti. Parentes tui omnes habent affatim diuitiarũ. Propterea, si me amas (ut amas) remigra domum, ut & trãquillius uiuas, & uotis amicorũ respondeas. Vale.

EPISTOLA LX.

DOluit mihi quòd nostrates aliqui nuper retulerunt, esse scilicet nescio quem nebulonem, qui quotidie me mordet, & famam meam paßim compitorũ uellicat. Eum quæso moneas, ut (si sapiat) aliò suas conuertat satyras, & me missum faciat: nam si cerebrũ mihi mouerit, ego illum à uertice capitis ad plantam pedis suis pingam coloribus. Scio nõ esse sapientis, iuueniles curare nugas, aut anserum moueri strepitu. Quis tamen non grauetur istum foriolum (qui adhuc quotidie bracchas & femoralia percacat, & culcitras omneis cum lodicibus stercorat) sic unicuiq; obstrepere, nulla præsertim laceßitum iniuria, nullo euerberatum stimulo? Hoc ego susq; deq; ferrem, si postularet ratio.

ratio. Verùm quoniã sima nec etiam ludum recipit, malo meis ut oppedat naribus, quàm me naso suspendat, aut posticis eludat cachinnis.

EPISTOLA LXI.

R*Em nouam & auribus tuis non prius auditam affero Marce Tulli: Scribit Fabius eos fractum iri potius quàm posse corrigi, qui in peius obduruerunt. Tortellius tamen ille, ille inquã homicida Tortellius, in quo futuram probitatem desperabant omnes, ad bonam frugem se recepit, & uitam commutauit in melius. Quod in tantam me rapit admirationem, ut in hac re quid dicam, nesciam: nisi Euripum tandem posito requiescere cursu, mutatumq; una consistere Protea forma. Nunquid enim mirum uidetur hominem illum, momento, et præter omnium expectationem resipiscere: qui ab adolescentia, adolescentia autem? imò pueritia, adhuc lapsus sum, ab ipsis cunis morum improbitatem, & corruptelam cum lacte imbiberat, & nulli nõ uitio fuerat innutritus: idq; adeò, ut iactam de illo aleam prædicarent omnes, uidereturq; Neronem propediem induturus. Quod quoniam accidit, rediit in beneuolentiam parentum. Plura scriberem, si per occupationes liceret: quoniam autem nunc non licet, mittam ad te cras aut perendie meum mulionem, qui quæ supersunt tibi aperiat interim. Vale.*

EPISTOLA LXII.

D*Vrum est mihi studia mea interrumpere: quoniam tamen multis iam argumentis periculum feci, te esse ex eorum numero, qui accepti semel beneficij nunquam non reminiscuntur, uolo adhuc pleniore obsequio te mihi demereri: Ante omnia studijs tuis consule, in quibus, ne oleum & operam ludas, dicã quid opus facto mihi uidea-*

tur. Primùm omnium, eorum lectione tibi interdico, qui sesquipedalibus & antiquarijs quibusdã uerbis ab Euandri seculo repetitis ampullantur: quiq; nihil ducunt pulchrius aut potius, quàm ut affectata obscuritate, & permistis dedita opera gryphis, & biantem et suspensum teneant lectorem, & crucẽ figant studiosis. Pœniteret te lectionis huiusmodi autorum, quandiu uiueres: qui se operæpretium fecisse putant, si inuolucra quædã cõpegerint, quæ Oedipo coniectore, & natatore Delio (ut de scriptis Heracliti dicebat Socrates) indigeãt: quibusq; Gordij nodus, labyrinthus Dædali, Sphyngis ænigmata, Numeri Platonici, Licophronis tenebræ, & Saliorũ uersus suis sacerdotibus (autore Fabio) uix bene intellecti, comparari nequeant. Dum hæc scriberem, insperata quædam moramenta me auocarunt: quibus implicitus interturbatã epistolam in diem sequentem coactus sum prorogare. Vale.

EPISTOLA LXIII.

Epistola quam heri ad umbilicum traxeram, nunc ad calcem perducenda est: quãdoquidem otium scribendi liberius sese offert. Quod etiam si non adesset, adhuc tamen rerum tuarum uellẽ satagere, partim amore tui, partim parentum. Quorum precibus expugnatus, promisi me aliquid quotidie scripturum, quod esset tibi usui. Quare ut intelligant me stetisse promißis, hominem'que esse, quo cum securè in tenebris micent: plura præstabo quàm promiserim. Deterrebam te nuper ab eorum lectione, qui dedita opera antiquarijs strepunt uocabulis. Nunc te hortor, ut abstineas à librorum copia, neq; tam uarijs autoribus ingenium & memoriam confundas. Nam quod scribit Fabius, Lectionum uarietate refici stomachum, & pluribus cibis minore ali fastidio, non ibo inficias: modò tamen

tamen intelligamus hominem iam adeò in literis profeciſſe, ut huic labori non ſuccumbat, & ſub huiuſmodi onere uires non fatiſcant. Huic uerò *labori quomodo poteris ſupereſſe, qui nihil adhuc, aut parum in bonis literis promouiſti?* Commodius *multò feceris, ſi poſthabitis illis, ex quorum paleis paulum colligitur fructus, unum tibi deligas* Ciceronem, *quem ſemper uelut archetypum feras, cuiuſq; ſuccum imbibas & doctrinam.* Nam & Cicero *ipſe* Terentium *(quem familiarem ſuum uocat) ſemper habebat præ manibus:* Et Cyprianus *diem nullum ſine* Tertulliani *lectione præteribat:* Scipio *item* Africanus, Pædiam Cyri *de manibus non ponebat.* Quos *ſi imitaberis, rem facies tibi utilem, & mihi iucundam.* Vale.

EPISTOLA LXIIII.

Q*Vantum me pudeat puerorum noſtri ſeculi, nec tu credere, nec ego ſatis exprimere poſſem* Fabuline. Permultos *enim reperias inuerecundos adeò & impudentes, ut quamuis adhuc ſint elementarij & abecedarij, iam tamen plurimum ſibi tribuant, neq; aſſurgant illis, qui ueteres omne genus ſcriptores multis uigilijs, magnaq; olei impenſa iam excuſſerunt.* Nolo *putes deeſſe mihi in hac re teſtimonia, aut me aliquid comminiſci.* Nam *quum nudiuſquartus redirē* Nucerio, *ubi metu peſtis, nullibi non ſæuientis, duos & amplius menſes fuerā ruſticatus, obuium habui quendā puerulum, quem quum rogaſſem, quò iret? unde ueniret? & cuias eſſet? dicere non erubuit, indignum me eſſe, quocum uerba faceret.* Cauſam *percunctanti, reſpondit eſſe ſibi circulum & encyclopædiam illarum artiū, quas in oratore perfecto requirit* Fabius: *mihi uerò tantum eſſe inſcitiæ, quantum ſibi doctrinæ, ac propterea non oportere, ut inter Arcadiæ pecuaria,*

ria, & Musas, interq; graculos & olores aliquid esset commerci. Pueri insolentiam demiratus, satis habui consulere, ut Anticyram nauigaret, ibiq; sumpto helleboro repurgaret insaniam. Vale.

EPISTOLA LXV.

IAm annis plus minus decem Grammaticos sequutus es Pauline, neq; tamē ab inscitiæ tenebris pedem eduxisti. Nam quum scribis aliquid, aut loqueris, tertio quoq; uerbo incidis in solœcum: nescio quis excusationis locus tibi sit relictus, culpam non potes deprecari, si per te steterit, quò minus profeceris: Credo tamen partē culpæ tuis præceptoribus adscribendam, qui prima rudimenta memoriæ tuæ non inculcauerunt: quiq; te adhuc implumē ad uolatum prouocarunt: & Dædalum fecerunt, prius quàm esses Icarus. Superest tantùm, ut quamuis serò, discas tamen, & ad prima redeas fundamenta. Noli putare hoc tibi futurum probro, ob ætatem iam prouectam: Præstat in ipsa etiamnum senectute resipiscere, quàm ad capulum usque delirare. Non puduit eloquentiæ parentem Ciceronē, post multas in Senatu declamationes dare se Apollonio Moloni recoquendum: Neq; octogenarium Socratem musicæ uacare: nec tibi quoq; turpe uideri debet in ipsa adolescentia, atq; adeò uirili ætate proficere, eaq; iacere fundamenta, sine quibus corruet quicquid superextruxeris. Quòd solito breuius ad te scribo, dabis ueniam: nam quum has à me literas nuntius postularet, non erat mihi otiū ad mungendas nares. Deinceps plura scribam: interim saluebis ab amico, qui commendat se tibi, de meliore nota. Vale.

Cicero Moloni se recoquendum dedit.

EPISTOLA LXVI.

MAgna posteritati fit iniuria, grauemq; iacturam faciunt bonæ literæ, dum ea supprimuntur opera,

quæ

quæ si prodirent in lucem,& euentilarentur,omnes inde frugem caperent. Omnibus enim exploratum est & compertum, quantum studiosi detrimentum acceperint in operibus Ennij, Lucilij,Cæcilij, Quadrigarij, aliorumq; plurimorum, ex quibus nihil nobis præter nomen relictũ est. Non placet mihi eorum scripta circunferri, ant exponi uenalia, qui temerè & sine iudicio scribunt quicquid in buccam uenerit: neq; aliquid unquam ad incudẽ reuocant. De his loquor, qui quod rude primùm pariunt, frequenter postea lãbunt ursorũ more, frequẽter incudi reddunt, et seueram ubiq; apponunt limam: quiq; refrigerato inuentionis amore perpẽdũt postea, nõ tãquam autores, sed lectores. Quod te multis iã lituris fecisse quoniã in cõfesso est,& constans ubiq; prædicat fama: cur tandiu eos retines suspensos, qui de te multa sibi pergunt polliceri, quiq; opera tua lecturiunt certatim,& empturiunt? Non est quòd iudiciorum aleam, aut maledicorum graphia reformides. Certò scio, omnia ab omnibus probatũ iri, quæ ex officina tua prodibunt: quum etiam quas tumultuariè scribis epistolas, omnes mirentur plurimum, atq; adeò tanti faciant, ut rosas loqui uideare, & omnia calamistris eloquentiæ cõpta dicere. Quare non minimo tibi daretur probro, si omnium expectationẽ fraudares ac destitueres. Opus est ergo ut parias, quod parturis iampridem.

EPISTOLA LXVII.

Miratus sum plerunq;, cur nunc bonæ literæ pessum eant, quæ superioribus annis tanto in pretio habitæ sunt: cur nunc liberati nihili fiant, qui quõdam æstimabantur maximi,& habebantur numinum loco. Sed nihil est quod mirari debeam. Quondam enim artes pretio & honore fouebantur: neq; erat qui non assurgeret eruditis:

gi non curat. Præterea eius labia cõtrahuntur, Oculi glaucescunt, dentes albescunt plus solito, oculi eius fiunt profundiores, quàm prius extiterant, aspectum auditumq; sine causa reformidat, & semiapertis dormit oculis. Quæ omnia signa esse mortis receptæ fidei autores dicunt. Vide ergo quomodo tam tristi spectaculo, siccis oculis, & sine lacrymis interesses. Superest, ut horum destitutus auxilio, prudenter tibi consulas. Vale.

EPISTOLA LXX.

Non parua dignus es nota, qui aspectum amicorum sine causa refugias, & uidendi tui copiam nemini facias. Quod si semper feceris, præstabis culpam sceleris alicuius, & grandis flagitij conscius tibi uidebere: cuius horrore discedas è medio, & latebras inquiras. Quoniam etiam in suspicionem uenisti, relictis literarum studijs uxorem duxisse. Quod si falsum est, caue ne fiat: te poeniteret matrimonij, quandiu uiueres. Nam quomodo parares tibi uictum? neq; arare, neq; literas nosti. Errares, si quicquam sperares à patre. Si te uideret manum ad stipem porrigere, si sanguinem flere, tui non tamen misereretur: neq; obolum tibi daret ad emendã restim. Non est dißimulandum, quin sit aliqua in coniugio uoluptas: sed si prospicienter obseruaueris quàm sit breuis, quot eam dolores, quanta sequatur poenitẽtia, nuptias uitabis cane peius & angui. Consule Hypponactem, qui duos dixit uxoris dies dulcißimos, nuptiarum uidelicet & mortis. Refer ad Alexandrum, qui dixit nuptiarum diem multorum malorum initium. Nam si pauper diuitem duxeris, dominam non uxorem acceperis: si pauperem, onus uitæ ferre non poteris: si turpem, dolebis: si pulchram, habebis communem. Audi quid suadet Cheremon, uxorem (inquit) præ-

ſtat efferre quàm ducere. Interrogatus Simonides *quid eſſet uxor,* Viri *(inquit) naufragium, domus tempeſtas, quietis impedimentum, uitæ captiuitas, pœna quotidiana, pugna ſumptuoſa, beſtia conturbernalis, canis ornata, malum neceſſarium.* Horum *conſilio ſi oculos animumq; admoueris, mutabis ſententiam, & citò calculum reduces.* Debes *etiam apud te cogitare, multas puellas ſurſum uerſum uideri formoſas, quæ deorſum uerſum, næuis & ulceribus crurum ubiq; ſcatent.* Vale.

EPISTOLA LXXI.

NOn *uideatur tibi mirum, ſi nunc præ lætitia oculus dexter mihi ſaliat, qui nudiuſquartus eram totus irriſibilis & agelaſtus.* Acceßit *mihi quod frequenti uoto ſemper cupiueram.* Pater *conſtituerat annos plus quatuor me in ſcholis captiuum tenere: ſed precibus amicorũ, quos ſemper meæ calamitatis miſeruit, expugnatus, libertatem & exitũ mihi promiſit pridie* Natiuitatis Domini. Quod *ſi præſtiterit,* Deus *ſum:* Fortunam *ipſam anteibo fortunis meis.* Nunquid *enim ſeruile & miſerum tibi uidetur in hac languere carnificina, in qua nullus niſi de inferendis uerberibus ſermo?* Quales *putas qui nos erudiũt præceptores? diceres eſſe plagiarios, carnifices, & tortores uulnerarios, inter leænas, inter lupas, & tigres educatos.* Si *quid fortaſſe aberrauimus, ſi tantillum oculos deiecerimus, ſi uel unguem latum receſſerimus ab eorum mandato, tota ui conſurgunt in pœnam.* Denudant *nos à calcaneo ſcapularum tenus, lacerant, tundunt, mutilant, pedibus conculcant, parietibus illidunt.* Nullum *in miſeriam noſtram non comminiſcuntur impietatis genus.* Sola *oculorum toruitate & contractione ſuperciliorum nos adcò plerũq; terrent, ut mallemus in orci culũ incidiſſe.* Quodq;

f ſummæ

gi non curat. Præterea eius labia cōtrahuntur, Oculi glau cescunt, dentes albescunt plus solito, oculi eius fiunt profundiores, quàm prius extiterant, aspectum auditumq; sine causa reformidat, & semiapertis dormit oculis. Quæ omnia signa esse mortis receptæ fidei autores dicunt. Vide ergo quomodo tam tristi spectaculo, siccis oculis, & sine lacrymis interesses. Superest, ut horum destitutus auxilio, prudenter tibi consulas. Vale.

EPISTOLA LXX.

NOn parua dignus es nota, qui aspectum amicorum sine causa refugias, & uidendi tui copiam nemini facias. Quod si semper feceris, præstabis culpam sceleris alicuius, & grandis flagitij conscius tibi uidebere: cuius horrore discedas è medio, & latebras inquiras. Quoniam etiam in suspicionem uenisti, relictis literarum studijs uxorem duxisse. Quod si falsum est, caue ne fiat: te poeniteret matrimonij, quandiu uiueres. Nam quomodo parares tibi uictum? neq; arare, neq; literas nosti. Errares, si quicquam sperares à patre. Si te uideret manum ad stipem porrigere, si sanguinem flere, tui non tamen misereretur: neq; obolum tibi daret ad emendā restim. Non est dißimulandum, quin sit aliqua in coniugio uoluptas: sed si prospicienter obseruaueris quàm sit breuis, quot eam dolores, quanta sequatur pœnitētia, nuptias uitabis cane peius & angui. Consule Hypponactem, qui duos dixit uxoris dies dulcißimos, nuptiarum uidelicet & mortis. Refer ad Alexandrum, qui dixit nuptiarum diem multorum malorum initium. Nam si pauper diuitem duxeris, dominam non uxorem acceperis: si pauperem, onus uitæ ferre non poteris: si turpem, dolebis: si pulchram, habebis communem. Audi quid suadet Cheremon, uxorem (inquit) præ-

stat

ſtat efferre quàm ducere. Interrogatus Simonides quid eſſet uxor, Viri (inquit) naufragium, domus tempeſtas, quietis impedimentum, uitæ captiuitas, pœna quotidiana, pugna ſumptuoſa, beſtia conturbernalis, canis ornata, malum neceſſarium. Horum conſilio ſi oculos animumq́; admoueris, mutabis ſententiam, & citò calculum reduces. Debes etiam apud te cogitare, multas puellas ſurſum uerſum uideri formoſas, quæ deorſum uerſum, næuis & ulceribus crurum ubiq; ſcatent. Vale.

EPISTOLA LXXI.

NOn uideatur tibi mirum, ſi nunc præ lætitia oculus dexter mihi ſaliat, qui nudiuſquartus eram totus irriſibilis & agelaſtus. Acceßit mihi quod frequenti uoto ſemper cupiueram. Pater conſtituerat annos plus quatuor me in ſcholis captiuum tenere: ſed precibus amicorũ, quos ſemper meæ calamitatis miſeruit, expugnatus, libertatem & exitũ mihi promiſit pridie Natiuitatis Domini. Quod ſi præſtiterit, Deus ſum: Fortunam ipſam anteibo fortunis meis. Nunquid enim ſeruile & miſerum tibi uidetur in hac languere carnificina, in qua nullus niſi de inferendis uerberibus ſermo? Quales putas qui nos erudiũt præceptores? diceres eſſe plagiarios, carnifices, & tortores uulnerarios, inter leænas, inter lupas, & tigres educatos. Si quid fortaſſe aberrauimus, ſi tantillum oculos deiecerimus, ſi uel unguem latum receſſerimus ab eorum mandato, tota ui conſurgunt in pœnam. Denudant nos à calcaneo ſcapularum tenus, lacerant, tundunt, mutilant, pedibus conculcant, parietibus illidunt. Nullum in miſeriam noſtram non comminiſcuntur impietatis genus. Sola oculorum toruitate & contractione ſuperciliorum nos adeò plerũq; terrent, ut mallemus in orci culũ incidiſſe. Quodq́;

summmæ infelicitatis & extremæ crucis est argumentum, cum in nos ita sæuiunt & debacchantur, non auderemus præ metu hiscere: nec my quidem aut gry facere. Quòd si addiderimus uerbum, ictibus pluunt, & colaphis grandinant. Tam perimus, quàm qui iugulo implicatam iam habet restim. Excuterem tibi lacrymas, si cætera infortunia ad umbilicum tantum perducerem. Vale.

EPISTOLA LXXII.

MVlti habent me suspectum latrocinij, quòd nunc sericatus appaream & purpuratus, qui prius eram mulio & auriga: neq; sibi possunt persuadere, tantas sine furto accreuisse mihi diuitias: quibus utinam explorati essent labores, quos pertuli prius quàm eò rerum peruenerim: non enim tam facilè de me iudicarent, neq; mirarentur me tam citò erectum è stercore. Quascunq; habeo fortunas, Dijs acceptas refero: ausim tamen iuramento contendere, me meis laboribus plura multò meruisse. Nam ex quo tempore excessi ex ephebis, non recordor diem ullum sine linea præterijsse me: quod semper subiret in mentem Portij Catonis, qui detestari solebat, si qua dies per incuriam inanis effluxisset. Natus annos quindecim seruiui cuidam trapezitæ, moroso supra quàm sit credibile. Nam irascebatur ob rem nihili, ob floccos, ob unguem prauè sectum. Imperabat ad nictum oculi. Coniectare plerunque me oportebat, quid digito creparet. Si uitrum rupissem, comminuisset mihi caput sandalio. Iratus quandoq; aqua & igni mihi interdicebat. Perferebam omnia, neque me piguit: moriens enim hæredem me constituit, meorum memor obsequiorum. Quas ego diuitias non temerè prodegi, ut solent pleriq;. Nam cõuerti me ad studia, ubi quamuis adultus breui tempore adeò profeci, ut socios meos

relin

relinquerem à tergo, & multis præcessissem parasangis. Cum adhuc essem rudis, aliquid quandoq; dabam muneris doctioribus: neq; me pudebat consulere iuniores: cur enim puduisset, cum Socrates philosophorum optimus, à mulieribus doceri, indignum Philosopho non duxerit? Diotinam appellare magistram, & Aspasiam frequentare? Hæc ad te scribo Ligurine, ut exemplo mei, dominum tuum tantis obsequijs tibi demerearis, ut tuæ consulat paupertati. Vale.

EPISTOLA LXXIII.

QVid habes Pauline? quid frontem caperas? uideris mihi tristior solito: facies tua mœroris promittit argumentum. Compertam habeo tuam naturam. Tu in primore fronte geris affectum animi. Non consueueras hoc modo me præsente tristari. Securè potes acerbitatis tuæ uirus mihi euomere. Quicquid dixeris, périnde ac thesaurum continebo, & fortasse dolori tuo medebor, si modò capiat medicinam. Prius quàm occurrebam tibi, mihi arridebas, & à tertio usq; iugere porrigebas dextram. Cur sic te mutatum uideo? Nescio an uerba mea nuper cum stomacho exceperis, quibus te insimulabam pigritiæ: at ego aliouersum loquebar quàm ut bilem tibi excitarem. Propterea non ageres amicum, si hoc ipsum mali consuleres. Quicquid dixi, præterpropter mouendam tibi choleram dixi: semper dedi operam, ne quid detrimenti ulla in re caperes. Amaui te à puero, & molliter educaui: fouiq; semper mitius, quàm alumnum suum nutricula, neq; grauatus sum studia mea sæpenumero interpellare, ut facerem, quæ in rem tuam essent. Quare errares uehementer, si aliam persuasionem indueres. Fac semper mei in te amoris periculum, non inuenies me uerbo tenus ami-

cum. Si qua in re opera mea tibi fuerit opus, ad me semper uelut ad anchoram confugias: qui te amet uehementius habebis neminem. Verum *& uolo, ut me semper candidum amicum, & infucatum iudices.* Non *sum ex ea hominum nota, qui in ostio tantùm formosi, palàm blandiuntur, & clanculum mordent.* Vale.

EPISTOLA LXXIIII.

CRedo horam illam fuisse mihi fatalem, & inauspicatam, qua primùm Lutetiam ueni. Anteà nihil mihi deerat, habebam omnia ex animi uoto. Eram indutus holoserico, bysso, & dalmatico. Ne multis agam, eram totus sericatus. Nunc uerò incidi in tantam paupertatem & penuriam rerum, ut me oporteat domesticatim & ostiatim uictum emendicare, & manũ ad stipem porrigere. Vale.

EPISTOLA LXXV.

NVlla non hora mihi caueo ab insidijs tuis: nam te suspectum habeo furti, & aliorum scelerum, quæ sunt turpißima relatu, & castas aures offendunt. Nullum fuit mihi frequentius uotum, quàm ut uirtutem amplectereris: nunc uerò de te nullã spem mihi promitto, omnẽ in te despero probitatem. Nihilominus quicquid ages, caue ne insolescas, & (ut est in prouerbio) exuuium leonis induas. Erunt enim qui retundent tibi arma, si secus egeris. Vale.

EPISTOLA LXXVI.

QVoniam auriculari nuper digitulo te percußi, nullo non die (ut multorum uerbis ad me perlatũ est) maledicere mihi desistis ubiq; locorum. Quod quare facias, miror summopere. Ea non sunt humani ingenij, mansuetiq; animi officia. Conuiciare tamen ut uoles. Si insimulaueris me superbiæ, latrocinij, & aliorum id genus scelerum, non uorterim manum. Si animus esset iniuriam repo-

nere,

nere, & hanc tuam petulantiam retaliare, patet amplißimus dicendi campus.

EPISTOLA LXXVII.

Satis superq; conspicio uerißimam esse parœmiã, qua aduersis fortunæ flatibus non esse desperandum fertur, aut in prosperis minimè superbiẽdum. Complusculos enim uidere est, grauibus infortunijs exagitatos, quos molli gremio post paulò eadem complectitur fortuna. Contrà uerò perplures non desunt, quos ab immensis opibus ad humilem pastoris cõditionem compellit. Quocirca nosce teipsum, nec tantum tibi tribuas. Vale.

EPISTOLA LXXVIII.

Quandiu fuisti probatis moribus, & spem bonæ indolis præ te tulisti, rebus tuis semper consului: nunc uerò quoniam ablegasti uirtutem, & hominum expectationem de te fefellisti, interdico tibi domo mea. Quòd minaris mihi satyras & mortem, ego has comminationes non facio pluris, quàm fulgur ex uitro. Si quid in me iandiu parturis, parias quæso. Tanti facio uerba tua, quanti nugas obstetricum, & delirantium iam uetularum. Si nihili pendis quod dico, multò minoris æstimo quod facis. Vale.

EPISTOLA LXXIX.

Malè agis & iniquè, si habes me suspectum insidiarum, aut alicuius in te coniurationis. Hocci'ne *est credibile, me in eum insidias parare uelle, cui quicquid habeo doctrinæ, acceptum referre debeo?* Nutriuisti *me à puero: fecisti ex seruo, ut essem libertus, & quod habuisti summum pretium, persoluisti mihi. Næ inhumanus essem,* Ex Terentio. *& planè inciuilis, si tanta beneuolentia excideret animo meo.* Parce, *quæso, furori, tantisper dum rei ueritas innote*

scat tibi clarius. Demū *si talem me reperias, qualē suspicaris, interdicas mihi domo tua, ipsaq; adeò consuetudine & familiaritate: nam & ero dignus tanta nota.* Vale.

EPISTOLA LXXX.

DE *meruisti me tibi multis obsequijs: Dij faciant, ut mihi liceat aliquando gratiam referre, & agnoscere beneficium. Si uelis fieri certior rerum mearum; contineo me domi, neq; amplius sequor militiam; partim quòd hæc professio nō uideatur mihi magnæ frugis, partim etiā quòd præ senio iam sim emeritus & donatus rude. Quod rogas, ut de fratre tuo bene merear, eumq; ad uiam uirtutis reducam: illud factu perdifficile est: iam enim adeò occalluit in sua nequitia, ut nulla sit spes eius reuocandi. Ad hæc aspectum meum reformidat ac refugit, quanta maxima potest opera.* Vale.

EPISTOLA LXXXI.

OMnes *habent te suspectum eius homicidij, quod heri perpetratum est in suburbijs, horam circiter nonam. Si res ita se habet, uitæ tuæ non parum timeo.* Non *solùm enim uapulabis à carnifice compitatim: at (quod longè deterius est) traheris ad furcam.* Vide *quonam modo effugium tibi reperies.* Non *poteris enim deprecari mortem, si quis aduersum te sententiam tulerit. Præterea iudices instabunt, ut ratiocineris usq; ad assem de pecunia, quā uno abhinc anno temerè prodegisti.* Vale.

EPISTOLA LXXXII.

NOn *est mirum si parentes ignauiam tuam pertæsi, omni ope te destituerint: quoniam (ut accepi) tu quotidie pernoctas in alea, prætereà insidiatrices quædā meretriculæ facultates tuas exhauriunt, & crumenam: à quibus nisi caueas, non habebis tandem unde satisfacias tuis*

cre

creditoribus, & ab eorum ære te eximas. Vale.

EPISTOLA LXXXIII.

SAepenumero multis periculis uitam obieci, ut ab his te redimerem quæ uidebantur imminere tuo capiti. Nihilominus ſi quādo opus eſt mihi opera tua, ſubterfugis aſtuté. Vtere tuis aſtutijs ut uoles: futurum enim ſpero, ut nihil inde fructus conſequare. Ad extremū dabis pœnas tuæ ingratitudinis: nam non eſt credibile, deos hoc ſcelus inultum relicturos. Vale.

EPISTOLA LXXXIIII.

MIrari quidem ſatis nequeo impudentiam tuam. Vides corruptiſſimam tuam uitam probatiſſimis quibuſq; uiris diſplicere: tu tamen nihili facis. Cum adhuc eras puerulus, omnes grande aliquid ſibi promittebant de tua indole: nunc uerò ſpem omnem futuræ in te uirtutis ademiſti: uiue tuis legibus. Scies tamen parum frugis ex hac uiuendi ratione tibi futurum. Longè prudentius faceres, ſi eorum conſilium ſequerere, qui tuæ proſpiciunt utilitati. Vale.

EPISTOLA LXXXV.

DOlenter & ægrè fero, quòd non facias frequentius uidendi tui copiam: cum exploratiſſimum habeas meum in te amorem. Quotuſquiſq; amicorum tuorū proſpexit rebus tuis uigilantius quàm ego? Te oro, utere amico tuo familiarius. Nulla in re (quam petiueris) repulſam paſſurus es. Vale.

EPISTOLA LXXXVI.

DIi immortales, quàm diuerſa eſt hominum natura. Qui hac tempeſtate uolunt rem augere domeſticam, eos oportet aſſentatores eſſe maximos, multa diſſimulare, habere animum à labijs diſſentientem: ſecus non

dabitur locus, aut ratio augendæ facultatis. Proinde si facilem accessum uelis tibi patere ad principes, in primis dicendum erit uale Virtuti, repudianda Veritas, atq; etiam probandum gratante & plausibili uultu, quicquid illi dixerint, aut fecerint: uel si hominem interfecerint. Vide apud te, an in iusta paupertate malis uiuere, an per nefas ditescere: potior tamen mihi uidetur honesta paupertas, quàm congregatæ per scelus diuitiæ. Vale.

EPISTOLA LXXXVII.

ADimam tibi metum in quo nunc es, & explebo animum gaudio, cum quid tibi dixero, quod à receptæ fidei hominibus intellexi. Pater tuus constituerat te exigere sua domo, exoraui tamen meis precibus, ut propositum hoc immutaret. Da operam, ut eum in amore tui contineas. Nemo est mortalium, cui plura debeas, quàm illi. De te (scio) bene merebitur, si hominum expectationem non destituas. Vale.

EPISTOLA LXXXVIII.

VSu plerunq; accidit, ut illiterati grammatistæ multò pluris æstiment sese, quàm homines egregiè docti, & oraculorum Sibyllæ interpretes. Quod in te expertus sum. Luce clarius est, & uero uerius, te adhuc esse elementarium, uixq; à tenebris ignorantiæ pedem eduxisse: adeò tamen tibi places, & blandiris, ut neminem præ te ducas hominem. Quæso prius quàm amplius insolescas, metire te tuo modulo. Putas te dignum grammatici nomine, quòd ineptas quasdã differentiolas, friuolasq; etymologias didiceris? Hallucinaris plurimùm, si tam breui gyro Grammaticen concludas: cum oporteat perfectum grammaticũ Philosophos, Oratores, Poëtas, Iurisconsultos, omne deniq; scriptorum genus excußisse. Vale.

EPIST

EPISTOLA LXXXIX.

FRequens fuit mihi uotum ac desiderium, uniuersam uitam in bonis literis consumere: atqui nimia, aut, ut uerius dicã, Orbiliana præceptoris mei seueritas usqueadeò me diuertit, & absterruit, ut certũ sit mihi Porcarium potius aut mulionem agere, quàm diu eam sustinere crucem. Hoc si grauatè et dolẽter ferat pater tuus, consule quæso, quonam modo poterit occurri, aut iri obuiam. Sum enim imparatus, neq; consilij locum habeo, neq; auxilij copiã, ut ait Terentianus ille Pamphilus, nec satis compertum habeo, quod remedium huic malo inueniã. Si ratione ulla fieri poßit, cauere uolo, ne ea res mihi sit infamiæ. Vale. Nosce teipsi

EPISTOLA XC.

QVoniam percontaris sæpenumero, quomodo res nostræ sese habeant, uolo explere animum tuum. Illud primùm omnium scito, nobis omnibus prosperè esse, lautè & genialiter satis uiuimus. Vnum est tamen quod malè nos habet, quia frequens est tibi consuetudo cũ perdita nescio qua muliere, quæ facultates tuas omneis instar hirudinis exugit, & teipsum radit usq; ad cutem. Vtinam consultè & recta reputares uia, quàm fraudulentæ sint diobolares huiuscemodi meretriculæ, animũ tuum (ut cõijcio) ad aliud negotium appelleres. Erit quòd succenseamus tibi, si in re nihili tantũ semper feceris sumptũ. Proinde medeare huic malo, & quàm poteris citißimè. Vale. Dioboi meretricul est uilissi

EPISTOLA XCI.

IN morte patris fingebas te plurimum dolere: uerùm ea solicitudo bidui solùm extitit, aut tridui, fuitq; ficta, & similis præficarum lacrymis: demum desijsti dolere. Tu non refers par pari, si iam patris oblitus es, qui tamen nihil unquã tibi deesse paßus est. Dabitur tibi ma-

gno probro, si hæc ingratitudo ad aures hominum peruenerit: propterea fac, ut probū decet adolescentē. Vale.

EPISTOLA XCII.

PVtas te fecisse pretium operæ, quòd triuiales quosdam uersiculos conscripseris: hisq; perinde tibi places, ac si arduum aliquod opus & Areopagitarum theatro dignum edidisses. Te oro per amicitiam nostram (quæ incœpta à paruis cum ætate accreuit simul) caue ne sis tibi Suffenus, aut simias imiteris, quæ suos fœtus quamlibet deformes, pro formosissimis admirantur. Non monerem te huius rei, nisi certò uiderem, plus inde futurum detrimenti, quàm utilitatis. Cæterùm audio te quibusdam flagitijs deditum esse & procliuē: à quibus pedem reuoces, te quæso. Admodùm enim difficile est, ab eo se malo extricare, cui quis ab ineunte ætate insueuit, & innutritus est.

ē reuocare.

EPISTOLA XCIII.

PEtiui abs te decem aureos solatos muneri, nulla quidem coactus necessitate, aut indigentia: sed ut animum tuum pertentarem: nam (quod dijs habeo gratiam) auri & argenti est mihi abundé. Passus sum abs te repulsam: quod in magnam me traxit admirationem. Hoc enim scio, me meis in te beneficijs meruisse, ut fortunas tuas, ipsamq; adeò uitam pro me exponeres. Quid? pollicebaris montes & maria, dicebasq; me esse tibi chariorem tuis oculis. Hæccine est illa beneuolentia? Qua fiducia id audes recusare, quod paulò ante promiseras? Nunc quoniam explorata est mihi fides tua: caue deinceps ne conspectui nostro te offeras: facilè carebo opera tua. Vale.

EPISTOLA XCIIII.

NEscio unde tibi creuerit hic fastus, ut abiectiorē me putes, quàm quo cum uerba facias. Primùm omnium

(quantum

(quantū conijcio) nō sunt tibi plures animi & naturæ dotes, quàm mihi: sed ut sint, debes propterea eò arrogātiæ conscendere, ut neminē præ te ducas hominē? Diuitiæ tuæ (ut cōiectura colligo) hoc superciliū tibi non induunt. Nā licet patrē habueris, ut omnium hominum sapientißimū, ita locupletißimum: rem tamen domesticam, iuxtà & uniuersum patrimoniū sic prodegisti, ut parum absit, quin te oporteat emendicare uictum ostiatim. Proinde te oro, nosce teipsum: nec tantum tibi tribuas, quantum consueuisti. Nosce teipsum

EPISTOLA XCV.

NEscio quanam ratione factum sit, ut in odium tuum impegerim: nihil me omisisse puto, quod amicum fidelem deceat. Si fortè conquereris, quòd nihil pecuniarū pridie ad te miserim, non est quòd conquerarіs: nam ego & nostrates ferè omnes, tanta rerum omnium penuria laboramus, ut pauci admodùm reperiantur, qui habeant unde uel mediocriter uiuant. Propterea non est credibile te iam prodegisse, quod pridie dominicæ Natiuitatis ad te misimus. Si quod aliud mœroris argumentum te pupugerit maximè uellem cognoscere, ut possem resarcire & reparare, si qua per me iactura tibi contigisset. Vale.

EPISTOLA XCVI.

NVllo ferè non die te moneo, atq; uehementius insto, ut proficias in bonis literis, quò tua doctrina modū aliquem reperias uiuendi: nam parentes tui omnes uix habent, unde seipsos nutriant uel tenuißimé. Itaq; longè tua expectatione fallereris, si eorum fiducia iuuentutē in torpore consumeres, & (quod dici solet) in utranq; aurem dormires otiosus. Si nihil promoueris, tu solus eris in culpa: neq; enim tibi deest ingenium, nec item boni præceptores, qui te bonas artes edoceant. Vale.

EPISTOLA XCVII.

Nihil unquam mihi respondet ex animi sententia:nec compertum habeo unde inauspicatum hoc malum me semper consectetur, nisi quia aurem præsto nonnullis impostoribus, qui amicitiam uultu promittentes, furtim me decipiunt, & uerbis lactant: à quibus quum uolo me extricare aut reuocare, nequeo:acrius tum nituntur: & dant operã, ut me trahant in suas pedicas. Quod non adeò grauatè ferrem, nisi deciperer à quibusdam, pro quorum salute uitam meam multis quandoq; periculis exposui. Te oro, si quod huic malo remedium queat inueniri, exhibe te amicum: nullum etenim habeo præter te unum, à quo ratio meæ utilitatis dependeat. Vale.

EPISTOLA XCVIII.

Consulo tibi frequentissimè, quonam modo te oporteat uiuere, quibus cum uersari, quos refugere, quos imitari. Videris tamen parui facere quod moneo. nam nunquam reminisceris uerborum meorum. Hoc unum certò scio: neminem unquam extitisse, qui prospexerit rebus tuis uigilantius, quàm ego. Dij deæq; omnes illum perdãt pessimè, qui primùm te diuertit, ne uirtutem amplectereris: nã (ut uidere est) adeò te corrupit, & perditis inebriauit moribus, ut liberandi tui nulla spes omnino relicta sit.

EPISTOLA XCIX.

Videris tibi felix, & (quod aiunt) cælum digito attigisse, quòd quædam epigrammata & elegias dederis in lucem. Putas enim te magnam ab eo mercedem habiturum, cuius nomini opus ipsum nuncupasti. Noui hominem intus & in cute, eiusq; mores mihi sunt exploratissimi. Est opulentus quidem, uerùm etiam adeò tenax & illiberalis, ut facilius sit elicere aquam ex pumice, quam ex eius cru-

mena plumbeum nummum extorquere. Si ſperas blandis uerbis ipſum ambire & ineſcare, nihil agis. Aurem facilè præſtat adulatoribus & paraſitis: ſed ſemper palpum obtrudit. Vale.

EPISTOLA C.

QVid habes Nucerine? *diſsimulas & ſupprimis dolorem tuum quàm potes maximè, & adulterino quodam riſu lætitiam promittis: eſt tamen aliquid, quod intus te torquet peſsimè. Vbi primùm te aſpicio, arguo protinus animum tutum ex ipſa fronte. Mi animule, ſi me amas, noli te macerare. Quum te uideo uultuoſa facie, & obductis ſupercilijs, lacrymis nequeo temperare. Potes citra metum arcanum mihi tuæ mentis committere. Non eſt enim (quantum conijcio) in tota mortalium uita, qui magis honori tuo & famæ timeat, quàm ego. Quod ſi nondum ſatis exploraſti, experire certius quum uoles.* Vale.

EPISTOLA CI.

VErba *tua atq; etiam mores magnopere mihi placent, adeò inquam placent, ut incredibilis uoluptas accreſcat animo meo, quum iucundiſsimo tuo aſpectu frui licet. Aliquantulum tamen diſplicet immoderata loquacitas, nec mihi tantùm, at etiam pleriſq; magnæ celebritatis hominibus. Si uelles aurem præſtare meo conſilio, parcius loquereris. Nam magna & heroica homini uirtus, linguã cohibere, in cõuiuijs maximè: ubi quũ quis impudenter loquitur aliquid, aut inconſultè, non caret ebrietatis ſuſpicione. Apertè omnia dico. benè enim mihi promitto de tua beneuolentia iuxta & humanitate, ut exiſtimem te æqui boniq; conſulturum, & non laturum ægrè, uel ſi acerbiſsimè te obiurgauero.* Vale.

Linguã cohibere in conuiuijs homini uirtus eſt heroica.

EPISTOLA CII.

Dici

Dici profectò nequeat, quàm dolenter & ægrè tulerim, quòd toto triennio, quo Lutetiam habitas, ternas tantùm literas ad me miseris, & eas quidem breuißimas. Quid? quo tempore discesisti à nobis, iurabas te scripturum unoquoque mense: uide quomodo constiteris tibi. Næ tu es egregiè malus, dignusque multis plagis & cicatricibus, quòd iam memoria tua exciderint, qui rerũ tuarum semper & ubique satagerunt. Emoriar, nisi te pœniteat tuæ ingratitudinis. Si unquam uidero te ad eam rerum inopiam redactum, qua aliquando elaborasti, non mi serebor tui, uel si sanguine fleueris. Vale.

EPISTOLA CIII.

NEmo est, qui te nimiæ temeritatis non arguat, quòd adeò superbè & elatè respondeas senatoribus: nec iniuria sanè. Periculosum est enim in eos temere murmurare & obloqui, penes quos uitæ nostræ iuxtà & mortis pendet potestas. Iam hoc idem tibi prædixerã antè paulo, quàm discederes à me. Te oro, si antehac imprudenter uitam institueris, ut posthac in teipsum descendas, & tuo te pede metiaris. Quicquid dico, sine felle dico. nam quanuis infra meritum, & citra quàm debuisti meæ in te beneuolẽtiæ responderis, non possum tamẽ nõ beneuolè te hortari. Quum nuntius tuas ad me literas deferret, nõ pergat amplius ad antiquum meum domicilium. Nam habito è regione Gymnasij Nauarriensis, ubi nemo est qui à secundo iugere, mihi non assurgat, ob eam doctrinæ & uirtutis oponionem, quam de me conceperunt omnes. Vale.

Suo se metiri pede.

Sine felle dicere.

EPISTOLA CIIII.

FVit nescio quis apprimè tibi familiaris, qui uitam tuã omnem ab ipsis (quod aiunt) crepundijs mihi enarrauit. At nihil uel modica dignũ de te gloria intellexi, præterqu

terquam quòd abstemius uiuis. Nullo ferè nō die aleā protrahis in mediam noctem. Supra modum & messem tuam sumptum facis, & ultra quàm tui parentes opinentur. Fieri nequit, quin peßimè tibi uertat, si uoluptatibus semper indulgeas, ut hactenus cōsueuisti. Non ignoras te Lutetiam profectum esse, præterpropter uoluptates & ludos. Non respondes parentū de te opinioni: et meā ipsius spem fefellisti maximè. Hucusq; merui de te supra quàm debui: amaui te ultra quàm tibi persuadeas. Verùm nisi ab huiusmodi uanitatibus pedem reuoces, ego relinquam te omni ope destitutum, & interdicam tibi domo mea. Vale.

EPISTOLA CV.

VTinam esset mihi otium ab his occupationibus, quæ me nulla non hora interturbant, & ferè obruunt. Facerem ut intelligeres, quantum nomini tuo tribuam. Aliquot abhinc diebus misi ad te nonnihil pecuniarū, plus multo propediē missurus. Vtrum autem acceperis, nec'ne, clam me est. Si non acceperis, per me non stat. dedi enim cuidam homini, qui probatæ admodū fidei mihi uidebatur, atq; etiam dignus quo cum in tenebris tutò & citra scrupulum micare possem. Porrò desine quæso litigare cum Ligario. Certius & exploratius nosti hominem, quàm ut depingi tibi debeat. Mores eius domesticè tanquam tuos ungues tenes. Præterea uulgò dici solet, gallinaceos in suo sterquilinio plurimū ualere. Si unico uerbo factionē cum eo susceperis, fretus parentum fiducia, interficiet te. Cæterùm si Codrus domum tuam se contulerit, caue maximè ne eum intromittas. Secus si feceris, te pigebit facti. Nam prima (qua mecū iacuit) nocte, pannos, culcitram, puluinar, lodicem, suppedaneum, brachas, cothurnos, soccos, cæteraq; id genus uestimenta (honor sit auribus tuis) turpißim

pißimè percacauit,& stercorauit. Vale.

EPISTOLA CVI.

PVtabam eum animi candorem esse tibi congenitum, ut nunquam uelles aliquid in me fraudis comminisci. Vbicunq; enim occurrebam tibi, tu pellace uulpe benignior blandiebaris mihi,& arridebas. Nunc uerò apertè uideo, te hominem esse fraudulentum, & nigra (quod aiunt)cauda:atq; animum habere à lingua & labijs dissentientem, & procul remotum.Nam quũ pericula multa me circunsteterunt, non solùm non subuenisti amico, at etiam de industria nocuisti. Nunquã per deum Herculem quiescam ex animi sententia,quin te cumulatißimè, & cũ multo fœnore retaliauero. Quinq; anni iam præterierũt, ex quo abunde,& ambabus(ut aiunt) manibus omnia tibi suppeditauimus:at si te oporteret uictũ emẽdicare,non extorqueres à me nummũ plũbeũ ad emendã restim. Vale.

EPISTOLA CVII.

QVotidie ferè conuertis omnium in te oculos, quòd sericatus appareas, superbiusq; induaris, quàm ut fortunam tuam & facultatem deceat. Et (quod est extremum dementiæ)quod omnes uertunt crimini,tu laudi tribuis.Legisti'ne unquam hominum inconsultißime probro datum esse Quinto Hortensio oratori, quòd compositè circunspecteq; & multa cum munditia indutus esset? Tu capillos unguento delibutos pectis ad speculum. Vnico digitulo (quod aiunt) caput scalpis. Insuescis lecticæ & plumis Sardanapali. Oculi tui sunt ludibundi & ebrioli: manus inter agendum gestuosæ. Putas hæc omnia carere suspicione mali, quòd per fœditatem nominare non licet. Si me amas,& honori tuo uis prospicere, abstineas à nimia illa corporis elegantia. Vale.

EPISTOLA CVIII.

Solus sum quem diligunt Dij immortales, si nulla ægritudo uoluptatibus meis intercesserit. Pater meus (quod Dijs habeo gratiam) prosperè se habet & pugilicè. Mater abundè pecuniarum mihi attulit. Quid queam expectare maius, aut fælicius? Si forte fortuna aliquis me morbus inuaserit, sub manu, & dicto citius præsto aderunt infiniti medici, qui morbo meo medeantur. Vnum tamen est duntaxat, quod me excruciat miserrimè: Ego sum planè ignarus: literas ne à limine quidem salutaui, aut primoribus degustaui labijs: hoc si carerem infortunio, cæteros mortalium præ me uno infelicißimos crederem. Vale.

EPISTOLA CIX.

Dvm quid scribis, opera tua tibi rident adeò, & blandiuntur, ut digna protinus existimes, quæ & euentilari, & in lucem prodire debeant. Qua in re non parum timeo ne sis tibi Suffenus, ac simias imitere, quæ suos fœtus quamlibet deformes pro formosißimis admirantur. Si saperes, ab alieno potius arbitrio penderes, quàm tuo. Caue ne his aurem præbeas, qui te magnis laudibus palàm efferunt, omnesq; Latinæ linguæ principes præ te uno rudes & agrestes esse prædicant, clàm uerò medio te monstrant digito. Fallaces hoc genus parasiti perbellè tibi imponunt, & te molliter inescant, ut aliquid semper trahant in suam nassam. Finem faciam huic epistolæ, ne uerbis meis defatigatus pertædeas: quamuis iusta te obiurgatione incessam. Si percontaris ut ualeam, bene sanè. Nulla est ægritudo, quæ animi mei seueritatem obnubilet, præter tuam illam cæcitatem. Hoc si abesset malum, cætera lætus essem. Vale.

EPISTOLA CX.

Anteà cum accersebam te domũ meam, à tertio (quod dici solet) iugere & stadio mihi arridebas, eorum omnino similis, qui in ostio tantùm sunt formosi, uidenturq; pellace uulpe benigniores. Ne multis agam, adeò blandiebaris, ut indubitata fide omnia de te mihi promitterem. Nunc tamen apertè uideo te ex eorum esse numero, qui montes & maria pollicentur: demum ubi res ipsa postulat, nihil omnino præstant. Abhinc paucis diebus te oraui, ut aliquid contra ius & contra æquitatem ageres, ut eximeres me à periculo quodam, quod imminebat capiti meo. Respondisti, nulla omnino de causa declinandum esse de uia, etiã si amici crebris efflagitarint conuicijs. Sed dic mihi hominum æquißime, unde noua isthæc religio in te inceßit, & suborta est? Chilo præstabilis homo sapiẽtiæ, nũquid conseruandi amici gratia falsum dedit consiliũ? Nunquid & Pericles promisit se accõmodaturum amicis usq; ad aras? Sed de his hactenus. Si quando acciderit tempus quo indigeas opera mea, tu talionem accipies.

EPISTOLA CXI.

Longè tua te fallit opinio, si putes nos aulicos cæteris mortalibus esse feliciores. Nos quidem lautè & genialiter uiuimus. Habemus affatim diuitiarum, induimur bysso & purpura. Superbè & plus quàm tragicè incedimus palàm populo. At multi forinsecus magnã præ se ferunt & promittũt opulẽtiã, quibus res est angusta domi, & curta supellex. Alij usqueadeò obruuntur ære alieno, ut ipsam quoq; debeãt animam. Præterea putas'ne sub elegantißimis nostris tuniculis multam sordem quandoq; delitescere? Pleriq; intus & in cute à calce ad uerticem capitis sunt scabiosi. Alij omnino podagrici, & membrorum impotes: & (quod in maximã miseriæ partem repono) uiuen

uendum est nobis non arbitrio nostro, sed aliena(ut aiunt) quadra. Si quis nostrûm in morbũ quamlibet grauem inciderit, nullo penitus indicio dolorem suum audebit exprimere, ne rideatur ut mollis, & effœminatus. Prætereà (si me audis) noli cõmutare solitam tuam profeßionem. Vale.

EPISTOLA CXII.

COnquereris & plus nimio, quòd nudiusquartus breuem quandam pecuniam amiseris: quod me maximè reddit mirabundum, cũ præsertim leuis & impœnitenda sit iactura, & quæ nullo ferè labore compensari queat, & resarciri. Studerem tibi dolorem hunc excutere, nisi uererer mea uerba tibi fore irrita. Si uelis rependere hoc detrimentum, quare non reuerteris ad pristinam profeßionem, cum præsertim ea sit quæstuosa & exploratißimæ commoditatis? Aliud *est, quod te monitum uelim: Cum quis in odium tuum impegit, in eum protinus ructas, & euomis quicquid in buccam uenit. Contrà uerò cum quempiã amicũ tibi delegisti, prima statim fronte patefacis intima tuæ mentis arcana. Te oro ex consilio Chilonis, sic ames, tanquam aliquando osurus: hactenus demum oderis, tanquã posteà amaturus.* Vale.

Sic ames tanquam aliquan do osurus.

EPISTOLA CXIII.

IN *aprico nuper quiescebamus ego & pater tuus. cum autem unà fabularemur, acceßit protinus nescio quis nuntius agrestis planè & inelegans, qui prædicabat se familiarißimum tibi fuisse, & eidem præceptori operam dedisse. Propterea percontati sumus, ut ualeres, atq; in literis profecisses?* Respondit *ille te mortalium omnium pigerrimum, & (quod aiunt)* Epimenidis *somnum tuæ indormire negligentiæ.* Id *ubi primùm pater tuus intellexit, turpibus in te uerbis, & indignis relatu temperare nõ*

Epimenidis somnũ dormire.

potuit. Si uis ut eum in amorem tui reuocem, expergiſcere,& ab eiuſmodi nota, quàm maximè poteris, caue. Vale.

EPISTOLA CXIIII.

Contrahis tibi peßimum nomen, quòd nihil habeas frequentius in ore, quàm uerba obſcœna, & quæ caſtas aures offendunt maximè: & (ut nihil dißimulem) non deſunt, qui ex ea procacitate linguæ, & illoto ſermone mores tuos arguant & metiantur, dicantq; uitam ipſam orationi reſpondere. Non eſt quòd mihi ſuccenſeas, ſi te beneuolè & amicè corripiam: quoniam noſtræ omnium aures iam callent turpißimo illo rumore, qui paßim de te circunfertur. Caue tibi, nam ſi nota illa diutius increuerit, nunquam eluetur, & tuipſe uix poteris in bonā uulgi opinionem introrepere. Nemo eſt parentum tuorum, quem tantæ non pudeat turpitudinis. Et certè periculum eſt, ne turpißima tua uita deſinant haberi in pretio. Vale.

EPISTOLA CXV.

Pater tuus grauiter & iniquo animo tulit, quòd audiuerit, nullum eſſe tibi frequentius uotum, quàm ut uxorem ducas: nec dubito, quin peßimè tibi uertat, niſi eni taris qualicunq; aſtu irrepere ad demerendam eius beneuolentiam. Sed dic per deos omneis, undè nam tibi inceßit mutandæ conditionis deſyderium? Non ignoro multas eſſe in tua profeßione miſerias: uerùm hæ maioribus emolumentis penſantur, & obliterantur. Ea cauſa ad te ſcribo, ut te à propoſito diuertam, & abſterream. certius enim quàm tu uideo, quantam facturus ſis iacturam, ſi ab eius mandato uel unguem latum receſſeris.

EPISTOLA CXVI.

Olim cum quid ad me ſcribebas, epiſtolæ tuæ legebantur palàm, & ſine ulla uitij ſuſpicione circunferre

ferebantur. Nunc uerò cum quid scribis, manifestarius error tertio quoq; uerbo deprehenditur. Qua in re homines non solùm multa lectione exercitati, at etiam tenues, & obscuro loco nati te derident: neq; est quisquam aure adeò surda & iacenti, quin facilè perspiciat, & animaduertat hanc inscitiam. Timeo ne longa studiorum desuetudo, hac barbarie te contaminauerit. Si uelis redire ad intermissum, interruptumq;, & interpolatum calorem, erit quòd speremus te nonnihil profecturum: at si diutius insueueris huic negligentiæ, iacta est alea: nos te omnino desperamus. Iacta est alea.

EPISTOLA CXVII.

MVlti & sapientia, & autoritate præditi conqueruntur sæpenumero de quibusdam sciolis, ineptulisq; & diobolaribus grammatistis, qui pedibus (quod aiunt) illotis, ad sacrosanctas legum & Philosophiæ disciplinas diuertunt: aut frequentibus auditorijs palàm profitentur, cum tamen nihil unquam bonarum literarum, nisi fortè in transcursu, degustauerint. Sunt etiam (proh Iupiter) qui Platonem legere uelint, non uitæ ornandæ, sed linguæ orationisq; comendæ gratia: nec ut modestiores fiant, sed lepidiores. Vtinam utinam iactanticuli isti nebulones nugarum tenus docti inniterentur uestigijs discipulorum Pythagoræ, quorum nemini prius licebat aut commentari, aut uerba facere, quàm factus esset eruditus silentio. Horum igitur periculo tibi magnopere cauendum est, ne conscēdas altiores disciplinas: quæ & ingenij, & doctrinæ captum longe exuperant. Vale. Pythagoræ discipuli silētio eruditi.

EPISTOLA CXVIII.

DOlui iampridem, atq; in dies ingrauescit animi mei ægritudo, quòd uniuersum patrimonium uix toto

uertente anno prodegeris. Pater tuus nunquam minoris cœnauit, quàm decem aureis: nunquam minoris habitauit quàm decem millibus aureorum. Tamen ex tot tantisq́; opibus, quas reliquit moriens, uix superest urceus, aut fictilis lagœna. Sed certè nil mirũ. uili enim uẽdidisti, quod magno emerat. Multi me præsente stultitiæ te insimulaurunt: semper tibi patrocinatus sum: sed noli deinceps expectare patrocinium meum, dum te uidero immutatum.

EPISTOLA CXIX.

VIderis ex eorum esse numero, qui cum nihil refert, pudent, ubi uerò pudendum est, tunc eos deserit pudor. Nudiusquartus cum insimulauimus te ignorantiæ, protinus demissa fronte erubuisti. Vbi uerò adulteria tua in medium protulimus, culpæ tuæ patrocinari cœpisti: tantum abest, ut pœnitentia ducereris. Miror qua fronte tot probrosas de te contumelias perpeti poßis. Bis ad subsellia iudicum tractus, extrema stetisti fortuna, & ita discesßisti: non quòd innocens crederereris, sed ne iudices peierasse dicerentur. Caue ne diuina ultio (quæ lento gradu ad uindictam sui procedit) ampliori exitio te reseruet, tarditatéq́; supplicij grauitate compenset: multis enim fortuna parcit in pœnam: & quem sæpe casus transit, aliquando inuenit, ut inquit ille. Vale.

Valerius Max.

EPISTOLA CXX.

FRater tuus publicè profitetur Aeneidem Verg. magna doctrinæ suæ ostentatione: utinam tanto auditorum fructu & plausu. Non satis scio, quam gratiam inde relaturus sit, nihilominus tanta est discipulorum nostri temporis ingratitudo, ut ubi primùm discesserunt à conspectu præceptorum, statim obliuiscantur ueteris beneficij, neq; agnoscant per quos profecerint. Expertus & sciens loquor.

Ingratitudo discipulorũ nostri temporis.

loquor. Multi enim ex officina & umbraculis meis prodierunt, qui nunc me nihilo pluris æstimant, quàm porcarium, aut mulionem abiectißimum. Qui de ingratis bene merentur, hoc frugis referunt. Cæterùm, quòd me consulis, an debeas aulicã sequi uitam: si me audis, immorare solitæ tuæ professioni: nec induas tibi aureas illas & fucatas cõpedes. Melior est enim libera paupertas, quàm uel opulentißima seruitus.

EPISTOLA CXXI.

Qvum te obiurgo, impietatis insimulo, quòd rarißimè proficiscaris ad templum, culpam tuam excusas, causarisq; te esse podagricum. Eo modo proximè atq; tu aut etiam æquè (ut iuxta mecum, ipse nosti), laboro: neq; tamen mihi satisfacio, aut apud me conquiescere possum, quin tertio quoq; die templum adeam, uotiuas preces Deo immolaturus, persoluturus, & oblaturus. Nemo est æquè spernendus, quàm cum pietatis obliuiscitur, & religionis. Amo te plurimum, nec hodie uiuit quisquam mihi amicior ac tu. Nisi tamen perspexero te alio ingenio atq; olim fuisti, fieri uix poterit, quin amicitia nostra refrigescat, & minuatur. Vale.

EPISTOLA CXXII.

Verum est quod scribit Lucanus, Nescit plebes ieiuna timere. Quoniam magna est rerum omnium penuria, & incredibilis annonæ caritas, multi qui labore & quæstu suæ professionis quæritare sibi uictum nequeunt, coguntur ad latrocinia & expilationes diuertere, aut uiatoribus insidias moliri: licet certò uideant se suspensum iri, si corripiantur. Sed quid facias, fames est adeò intolerabilis, & malè suada, ut ad quoduis discrimen uitæ perferendum propellat. Ego & aliquot alij nuper ibamus

Lucanus.

Fames malè suada.

rusticatum colligendi animi gratia: uix aberamus à Lutetia iter quinque stadiorum, cum ibi protinus quatuor sanguinarij grassatores in dumis & uepribus delitescentes, in nos præter spem impetum fecerunt animo maleuolo & gladiatorio, quibus nisi intrepidè & aperto marte restitissemus, actum erat de nostra omnium uita: nec tamē usq; adeò uitam tutari ualuimus, quin unusquisq; nostrûm aliquod uulnus acceperit. Hoc innuit eos non satis prudēter sibi consulere, qui foras proficiscuntur soli, nisi suprema quædam necessitas adurgeat.

EPISTOLA CXXIII.

INcredibile uidendi tui desyderiū iampridem me tenuit: adeò ut nulla nox prætereat, quin imago tua oculis meis obuersetur & oberret. Et si liceret citra ullū discrimē ad te cōmigrare, cōmigrarē protinus: uiamq; ipsam (quod aiunt) raptim deuorarem. Sed multa sunt, quæ ab hoc animi mei desyderio me remorantur, & auocant. Nam præterquàm quòd ægrè hodie & difficulter uiuitur ob magnam annonæ caritatem, multi ubiuis locorum reperiuntur milites, aut (ut uerius dicam) grassatores. Literis tuis scire uelim, quonam modo uiuant uestrates. Nam qui apud nos degunt, multis miserijs & calamitatibus obruuntur. Et nisi dij immortales res nostras clementius intueantur & custodiant, periculum est, ne iniquißimè nobiscum agat fortuna. Vale.

EPISTOLA CXXIIII.

LIberares hāc urbem magna fæce & perditorum hominum colluuie, si eos tecum foras duceres, qui nullo non die de nostro omnium interitu cogitent, & machinentur: atq; etiam eorum saluti fortasse prospiceres. Nobiscum enim diutius uersari nequeunt, qui uitæ omnium &

ceruicibus parant insidias. Et si qui forte fortuna remanserint, obseruabuntur uigilantißimè, multisq; præsidijs opprimentur, ne commouere se contra Rempub. poßint. Nemo te habet suspectum coniurationis. Si alienus est animus tuus ab hominum expectatione, muta mentem: mihi crede. Etenim tenebris undiq; & luce clariora nobis erunt consilia tua omnia.

EPISTOLA CXXV.

QVod ad me tribus abhinc diebus misisti opus, formosum satis & elaboratum supernè mihi uisum est: ipsumq;(ni fallor) grande aliquid profitetur, & inauditum. Vereor tamen, ne non sis ubiq; similis tui. Si me audis, caue ne quid facias Horatiano monstro simile, ne'ue unum & alterum assumens pannum, ad intempestiuas digreßiones prodigaliter euageris. Lectores enim risum tenere nequeunt, quum quis ab ipso principio uerbis sesquipedalibus ampullatur: demum remisso, & languente paulatim stylo serpit humi. Stude breuiter quanta maxima poteris diligentia, modò tamen propterea non fias obscurus. Caue ab ampullosis illis & confragosis dictionibus, sed eatenus, ut propterea nerui & animi non deficiant.

EPISTOLA CXXVI.

TAntorum scelerum te notant omnes, ut si uera sint quæ de te paßim prædicantur, sperem te propediem damnatum iri capitis. Nemo est quē tuæ turpitudinis corruptißimæq; uitæ non pudeat: ubi tamen tuæ salutis quis te monet, uerba fiunt mortuo. Nihil mea refert satagere rerum tuarum: quum tamen reminiscor periculi ceruici tuæ imminentis, non possum non misereri. Quum ad iudicum subsellia protrahêris, tuorumq; uitiorum accusa-

bere: inficiare quantum uoles, uerba tua non habebunt fidem: prætcrea facillimum erit te conuincere. pridem enim facta tua turpißima omnibus innotuerunt, & uenerunt in apricum.

EPISTOLA CXXVII.

PAter tuus ægrè satis & indignanter tulit, quòd audiuerit te bonam ætatis partem contriuisse in humanis & politioribus literis, in quibus nihil est omnino frugis, nullum penitus emolumentum: sed illectatrices tantùm, & uelut quædam uerborum meretriculæ, quæ nihil aliud prosunt, quàm aures titillant, & inebriant. Certius nosti, quàm ut moneri debeas, quàm curta sit domus uestræ supellex. Non est quòd à patre amplißimas diuitias tibi polliceare, nisi tua unius industria tibi ipse fabrices fortunam. Quare, si sapis, conuerte animum ad alias artes. In his enim tibi nec seritur, nec metitur. Quod autem scribis, de perdito quodam nebulone, qui paßim tibi detrahit: uis audire quid sentiam? Bibe surdis auribus omnia eius conuicia, patere etiam si tuis oppedat naribus. Si enim uelles eum retaliare, & eadem repercutere maledicentia, periculum esset, ne insanum eum redderes, qui tantùm desipit.

EPISTOLA CXXVIII.

PRidie quum rediisti Lutetia, putabas amicos omneis obuiis ulnis tibi gratulaturos, tuumq; aduentum admodùm plausibilem fore. Nihilominus nemo omnium repertus est, qui tibi arriserit: imò uerò cachinnum sustulerunt omnes. Causam si percontaris, non pudebit dicere. Eò te miseramus, ut bonis literis proficeres, quam tamen de te conceperamus opinionem, fefellisti. Semper enim porrectis (quod aiunt) dormiuisti pedibus, & in utran-

uis

tuis aurem, nec prima elementa didicisti. Si hoc feceris fiducia nostri, erras haud dubiè. Non enim mouebimur tuis infortunijs, uel si fleueris sanguine. Vale.

EPISTOLA CXXIX.

Pollicebaris mihi mercedem amplissimam, si doctrina mea ab ignorantiæ tenebris te educerem, non peperci labori, docui te quanta maxima potui diligentia, adeò ut iam prælectore non indigeas, possisq; (ut aiunt) nare sine cortice. Anteà distuli mercedem meam reposcere, quòd fortuna tua uideretur mihi exilis & modica. Nunc uerò opes tuæ creuerunt, omnia tibi suppetunt ad uotum, & uirgula (quod fertur) diuina. Quid igitur causæ est, quamobrem non reponis beneficium? Arrogas'ne tuæ unius uirtuti, si quid in bonis literis profeceris? Ista tua ingratitudo non adeò esset intoleranda, si quam rerum patereris penuriam: at (ut iam dixi) habes omnia ex animi sententia, tu es uelut bos apud aceruum: metis citra arationem, citraq; sementem. Non satis apertè uideo quonam modo culpæ tuæ patrocinari possis.

Nare sine cortice.

Virgula diuina.

EPISTOLA CXXX.

Non parum mihi displicuit, quòd heri in quodam conuiuio iuuenareris uerbis impudicis, crepares'q; immunda & relatu turpissima. Sed tua ista culpa non omnino caret uenia: putabas enim fortasse id ab omnibus laudatum iri, quod à quibusdam abiectissimis homunculis, cicerisq;, & fractæ nucis emptoribus comprobatur. Diu satis desipuisti, mea quidem sententia: nunc tibi relinquendæ sunt nuces. Sudabis fateor non parum, priusquàm priscum illum uiuendi modum dedidiceris: at ubi desieris aliquandiu, nihil erit factu facilius. Vale.

EPISTOLA CXXXI.

Monui

MOnui te frequentissimè, ut relicto studio poëtico ad orationem solutam animum conuertas: nam uersus tui, quotquot scribis, prodeunt inuita (quod aiunt) Minerua, & Musis collacrymantibus. Nihil est penitus frugis, nihil quod uel tantillum famæ tibi comparet, quin potius facis te publicam & communem uulgi fabulam: adeò ut iam notissimus apud omnes inualuerit rumor, te esse uelut asinum ad lyram. Multò prudentius ageres, si tuo te pede metireris, nilq́; non æquum uiribus tuis assumeres. Vale.

EPISTOLA CXXXII.

INsolentiam tuam satis ridere nequeo. Pater tuus parentesq́; omnes pauperrimi sunt, nudi tanquam ex matre (ut apertè nosti) uictum emendicant ostiatim, manum ad stipem porrigunt: paucis, non habent unde restim emant. Tu tamen loci natalis nullam penitus habens rationem, superbis, non aliter quàm si esses rex tragicus. Cui animi & capitis tui morbo quomodo posit occurri, non satis uideo. Quum enim uiri prudentes rerum tuarum uolunt satagere, & suadere quid factu sit utile, aures occludis, perinde ac si per te satis saperes, essesq́; remotus ab omni uitio. Non adeò uitijs tuis offenderemur, si pauca essent: at tam multæ flagitiorum species uitam tuam contaminant, ut nullus relinqui posit ueniæ locus.

EPISTOLA CXXXIII.

SEmper de te bene merui, sperans te aliquando fore frugi hominem, censoremq́; omnium: at spes omnis futuræ in te probitatis omnino adempta est. Nam (ut audio) bonam iuuentutis partem stolidè contriuisti: dilapidastiq́; uniuersum patrimonium in alea, fritillis, & sphæristerio. Si essem liber laborum, qui me nunc circunstant,

& opprimunt, ad te quàm citißimè conuolarem, uia ipsa (ut cum Sidonio loquar) deuorata: idq; sum facturus, dum per occupationes licebit. Quòd si rem ita comperero, ut communis prædicat fama, scias animum meum fore multò remißiorem, segniusq; in tui amorem, quàm prius irritatum iri. Vale.

EPISTOLA CXXXIIII.

QVum quid scripsisti, soles me adhibere iudicem tuis operibus: at dum suadeo ut ambitiosa recidas ornamenta, reddasq; incudi quæ non bene tornata sunt, & polita: mauis defendere delictũ, quàm inuertere. Propterea àmes te & tua sine riuali, nullum enim uerbum assumam ultrà. Quod autem percontaris, quid hic rerum agatur: Res creditu difficilis, & maximum risum tibi excitatura, nouißimis diebus accidit. Lentulus qui genialiter adeò & luxuriosè prius uiuebat, quiq; omnia prodigebat per luxum, nunc auarus usqueadeò factus est, ut inexplebilis sit eius cupiditas. Nunc quoniam non suppetit otium scribendi pluribus uerbis, qui has ad te defert literas, totũ hominẽ suis coloribus graphicè depinget. Vale.

EPISTOLA CXXXV.

NOn parum mihi displices: nec mihi tantùm, at his omnibus, qui tecum aliquando uersati sunt, quòd sis adeò prodigus uerborũ, ac in tuam ipsius laudem propensus, & procliuis. Ante omnia, peßimè audis, & magno probro tibi uertitur, quòd palàm te prædices bellicosum. Comminaris egregiè: uerba tua nihil non martium spirant: at si quis te aggrederetur, fugam protinus arriperes: totus animus tibi in pedes decideret. Quod qui norunt, temperare nequeunt à risu, quum audiunt has inanes de te gloriolas.

EPISTOLA CXXXVI.

NOn satis scio, qua causa amicitiam contraxeris cum Cornelio Dolabella, aut unde frequens adeò familiaritas tibi cum perditißimo illo nebulone, et (quod aiũt) terræ intestino, intercesserit. Qui ut apertè nosti, & patrimonio, & gentilitijs hæreditatibus mulctatus est, ob infinita flagitia, quibus ab ipsa iam tũ infantia fuit innutritus. Corruptam adeò egit iuuentutem, ut sæpenumero ad subsellia iudicum pertractus esset, & in extremã stetisset fortunam, nisi pecunia se redemisset ab inquisitoribus. Vbi uerò ad uirilem peruenit ætatẽ, nihilo secundiore, imò uerò deteriore fama usus est. Vnde nunc quoq; (ut planè uides) discedere è medio, & (quanquàm morbo quartanæ aggrauante) per singulas noctes latebras commutare cogitur. Potuissem uersari cum eo si libuisset, at semper ab eius societate abstinui, licet quotidianis ferè precibus inuitarer. Vale.

Discedere è medio.

EPISTOLA CXXXVII.

QVod è patria Lutetiam te contulisti, simul ad declinandam perditißimam quorũdam nebulonum inuidiam, qui te oderant, quiq; per iocum nonnunquam tibi comminabantur: partim etiam, ut per otium & requiem Apollonio Moloni clarißimo dicendi magistro operam dares, factum tuum probo. Nihilominus uelis nolis redeas oportet. Nam res uestræ domesticæ peßimè se habẽt, & iam eunt pessum, nisi per te unum tantæ occurras calamitati. Turpißimum tibi esset in amicorum discrimen decidere, patris præsertim, cui fortunas tuas omneis, ipsamq; adeò uitam debes cum anima.

Ire pessum.

EPISTOLA CXXXVIII.

FAmiliaris ille tuus Gellius mortalium auarißimus,

diues

diues est quidem,at eius omnes diuitiæ ex occulto fœnore creuerunt,& rapinis.Vt paucis omnia complectar,est bipedum omnium nequißimus,quosq́; terra sustinet sceleratißimus,ut de Iugurtha scribit ille. Vsqueadeò tamen hominem ipsum diligis, ut in eius uerba iurasse uidearis. Si uelis aurem commodare culturæ,facilè te diuertam & reuocabo: at si omnia priua autoritate uelis agere, ego te relinquam,& missum faciam,ut adolescentem perditum, & mihi desperatum. Vale,& probè monentem sequere.

Bipedum omniū nequissimus.

EPISTOLA CXXXIX.

NIhil unquā tentaui aut molitus sum, quin optimates & ditißimi quiq; frequentes & obstinati confluxerint ad resistendum mihi,nec unquā desierunt præpedire, quicquid quod mihi esset uoluptiferum,perspexerint.Proinde constitui in reliquū tempus abstinere curia.Nam etiā lites illæ forenses macrū me faciebant,& extenuabant penitus.Præterea quid amplius optādū est mihi,cui iā contigit abūde,quod ad uiuēdū lautè satis est?Qui sunt inexplebiles,& nullū suis uotis finē præscribunt, pauperrimi uidentur,hisq́; multò infeliciores, qui uictū emēdicāt.Vale.

EPISTOLA CXL.

SI fortuna ad animi uotum mihi arrisisset, ab humili priuataq́; conditione ad amplißimos honores potuissem peruenire.Nam populi multitudo semper mihi fauit, & ad me confluxit ultro, operam suam in omni re promittens. Soli diuites, aduersarios & propugnatores se præstiterunt. Quorū decreto ut primùm cōperi paratos esse, qui ui ac per arma me corriperent, sententia mutata pro temporum conditione quieturus sum.Erat in manu mea terrorem maximum eis inijcere: at si hoc fecissem, incredibilis inuidia me in posterum mansisset. Vale.

EPIST

EPISTOLA CXLI.

Cornelius, quo cum tibi familiaris est & frequens consuetudo, nuper tractus fuisset in carcerem, nisi sponsorum interuentu se à creditoribus redemisset. Qui, ut eum eriperent, suas omneis fortunas, ipsam & adeò uitam cum tota supellectile uoluerunt oppignerare. Heri tamen abijt per posticum furtim, & insalutato quidem hospite. Incertum metu'ne noui discriminis, in quo maturius subueniret imploranti patri, qui in repentinũ quẽdam morbum fertur incidisse. Porrò frater tuus apud omneis suspectus habetur cuiusdam homicidij: propterea sicubi gentium tibi occurret, dic ei tacitè & in aurem, ut maturè sibi praecaueat. Nam si corripiatur, nullis precibus quamlibet importunis consequi poterit, ut legibus soluatur in homicidas constitutis. Dic salutem meo nomine nostratibus amicis: atq; etiam si qua ratione fieri possit, reconcilia me patri mihi irato, quòd literis eius cunctantius paulò responderim.

EPISTOLA CXLII.

Omnia tibi contigerunt ex animi sentẽtia: idq; adeò, ut nihil maius queam uouere. Vnum est tamen, in quo non usquequaq; mihi places, quòd interim excrucies teipsum. Si fomenta ista curarum posses relinquere, uiueres multò diutius. Nihil enim est quod magis hominis uitam imminuat, quàm molestae illae animi aegritudines. Propterea da operam, ut medearis & occurras huic malo. Ante omnia caue, ne adeò immoriaris lucro, ut propterea nolis te quandoq; labori surripere. Nam nihil est in rerum natura, quod exemplo dierum ac noctium alternas uices feriarum quandoq; non desyderet.

EPISTOLA CXLIII.

ADmiror ingenium tuum, atq; etiam plurimi facio, paratam tuam in scribẽdo celeritatem, quòd priusquàm uestigio pedem educas, multos sub manu uersus euomas, instar illius Chrysippi, cuius meminit Valerius. Hoc tamen non eò ualet, ut protinus euentilare debeas, quæ raptim adeò & tumultuariè componis. Nam quò quæq; res est acceleratior, eò minus perfecta. Contrà uerò, quò lentius incrementum suscipit, eò quoq; tardius desinit. Saluta meo nomine Hermodotum, eumq; diuertas, ne à scholastica uita ad aulicam se conuertat. Principes isti sunt admodùm liberales & prodigi uerborũ, suisq; famulis montes & maria promittũt, ac uerborũ inducunt credulitatẽ. At ubi diu satis eorum opera usi sunt, uerba emittũt pro forma. Vale. Principes prodigi uerborũ.

EPISTOLA CXLIIII.

NOn parum mihi displices, nec mihi tantùm, at omnibus etiã, quibuscum aliquando fuit tibi frequẽs & familiaris consuetudo, quòd unumquenq; crimineris, palàm uituperes: cũ tamen hodie sceleratior te uiuat nemo. Consultius multò & prudentius ageres, si tuã ipsius carperes uitã. Nam (ut in Sallustiũ scribit Cicero) Carere debet omni uitio, qui in alterũ dicere est paratus. Fateor neminem esse mortalium, qui omnibus horis sapiat. Nihilominus id intolerabile est: cũ quis pergit malè semper agere. Cæterùm scis quid in aurẽ tibi nuper dixerim. Laboras quodam uitio arcano, & paucis cognito: à quo nisi desuescas, tandem ueniet in lucẽ. Veritas enim filia est temporis: & dies omnia reuelat. Neq; est quicquam tam arcanum, quin aliquando euentiletur, & à tenebris prodeat in apricum. Nemo mortalium omnibus horis sapit.

EPISTOLA CXLV.

ERam uegetis uiribus & expedito corpore, priusquàm ad perdiscendas literas animum appulissem, nihil penitus dolebat mihi: at nocturnæ lucubrationes usqueadeò me attenuarunt & confecerunt, ut pedibus infirmis subsistere nequeã. Desinas ergo mirari, si ægrè & inuitus ferè repeto ludum literarium. Nam quotiescunq; illuc redeo, uidere uideor locũ mœroris & tristitiæ plenus, & quãdam (ut aiunt) Trophonij spelũcam. Prætereà toto ferè triẽnio oleum & operã lusi. Nam dedi operam semitario cuidam & pœnitẽdo magistello, sub quo parum aut nihil omnino profeci: quod tamen negligẽtiæ meæ nõ est adscribendum, at potius eius ignorãtiæ. Erat enim planè rudis & illiteratus, nec unquã bonas literas ne à limine quidẽ salutauerat. Vt finiã, uniuersam eius doctrinã uitiosa nuce nõ emerem.

EPISTOLA CXLVI.

MIrantur nonnulli uitam rusticam tantis à me commendari laudibus, & (quod aiunt) ad cœlum ferri: qui si cognoscerent, quantum sit in ea uoluptatis, relictis urbibus uellent rusticari, uiro in primis conuenienter naturæ, nihil est quod diuellat mihi somnum. Nihil quod studium interpellet. Sed fac nobis rusticis non multum esse diuitiarum: quid inde? Num tamen propterea damnum certius aut propius medullis accipimus, quàm uel maximè nummati? Vos urbani, & qui seruitis diuitibus, genialiter quidem & lautè uiuitis: at caretis libertate, quam omnibus Arabum diuitijs longè præpono: perpetuam seruitis seruitutem: uobis obseruandum est, quid domini digito crepent. Si uobiscum immaniter & centauricè loquan

quantur, ſurdis auribus perferendæ ſunt omnes contume-
liæ, nec licet hiſcere præ metu. Nolim te incaſtigatum re-
linquere. nam uideris mihi attentior ad rem quàm ſatis eſt.
Quòd tamen dicis me quibuſdam ridiculum eſſe, & con-
temptibilem ob meam iſtam pœnam, & paupertatem, non
uerterim manum. Si percōtaris, ut ualeo, ſum lætus omnia:
excepto quòd durum eſt mihi tandiu carere fructu iucun-
diſsimæ tuæ conſuetudinis.

EPISTOLA CXLVII.

OPeram meam, ipſamq; adeò pecuniā tibi puero gra-
tuitam ſemper contuli, nec minore ſtudio adultū pro-
ſequutus ſum. Non memini me unquā abrogaſſe tuis man-
datis. Si quid in me beneficij contuleris, abundè, aut etiam
cum fœnore rependi. Propterea finē facias tuis calumnijs, Cū fœnore rependere.
neq; pergas me fraudulentū & impoſtorem dicere. Nemo
eſt omniū, qui non fateatur me hominē apertum, ſine fuco,
& extra omnem doli ſuſpicionē. Et ſi facultas mea ſuffice-
ret ad ſubleuandā & reſarciendā iſtam tuā pœnā, faceres
adhuc periculū manifeſtius amoris erga te mei: at pauper-
tas tua maior eſt multò, quàm quæ opibus meis ſubleuari
poſsit. Aequi boniq; conſulas hæc mea uerba: nā aliorſum
tendūt, quàm ut bilem & ſtomachum tibi moueāt. Vale.

EPISTOLA CXLVIII.

FAlleris plurimùm, ſi quid expectas gloriæ ex eo ope-
re, quod in lucem nuper edidiſti: nam præter plurima
(quæ deprehēduntur paſsim) errata, peccaſti in ipſo quo-
que operis ingreſſu, & inſulsè adeò, ut nullus pateat excu-
ſationis locus. Feſelliſti plurimùm quam de te ceperant o-
mnes expectationem. Publicus erat rumor te iam in literis

abundè promouisse, at res longè aliter se habet, ut uideo. Si animus tuus aspirat ad diuitias, te oportet consultius rerum tuarum satagere. Hac enim uia non peruenitur ad honores & magistratus. Si me audis, dissuesce ab antiqua illa morum consuetudine.

EPISTOLA CXLIX.

Conniuere in delictis.

QVum culpæ impunitas, & liberior peccandi licentia, atq; etiam leuitas pœnæ augere soleant uitia: non constitui in delictis uestris conniuere. Si boni eritis, amabo uos unicè, nulli rei magis studebo, quàm utilitati uestræ: & quandiu pecuniæ mihi suppetent, non permittam uobis deesse quicquam. Contrà uerò, si posthabita uirtute diuertatis ad corruptissimos mores, & degeneretis à parentibus, quorum inculpatissima fuit uita: augebo pœnas facinorum, tantum abest ut eas imminuere uelim. Si desyderetis proficere in schola mea, fores apertæ sunt. Nullum penitus laborem detrecto, dummodo uideam uos beneuolos, & animo in me propenso. Vt spero, non pigebit uos meæ doctrinæ: nam (quod de Isocrate fertur) innumeri linguæ Latinæ principes ex meo ludo literario, tanquam ex Equo Troiano, prodierunt. Nemo uestrûm propter adultam iam ætatẽ debet erubescere, quò minus proficiat. Nam & Cato iam octogenarius operam dedit literis Græcis. Et parens eloquentiæ Cicero, post amplissimos in Repub. magistratus, adhuc se dedit recoquendum Apollonio Moloni, clarissimo tunc dicendi magistro.

AD

AD LECTOREM.

Textoris commendatio.

Abes cãdidißime Lector Textoris, uiri per-paucorum hominum, aliquot epistolas non uulgaris eruditionis. Quem si fata diutius nobis seruassent incolumem, ausim uel inuidia teste, aut Momo iudice, contendere, cæteros omneis nostræ tempestatis homines multis fuisse parasangis præcessurum, multisq; præcursurum stadijs. Sed quid facias? sic unumquenq; sua manent fata. Stat Parcarum cõstans ordo & inuariabilis. Superest, lector optime, ut mortuo, seu potius è morte ad uitam uocato, bene preceris, mortuum petulantißima non insecteris lingua: si uetat honestas iuxtà & pietas, mortuum lædere.

TETRASTICHON AD PIVM LECTOREM,

Quid tantis luges lacrymis? cur impia clamas
Numina? Textorem sic perijsse putas?
Num perijt, clausa refouent quem sydera sorte?
Desine, Textoris molliter ossa cubant.

FINIS.

